Regeringens proposition 1998/99:32

EU-bedrägerier och korruption

Prop. 1998/99:32

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 december 1998

Göran Persson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågan om Sveriges tillträde till och efterlevnad av vissa internationella konventioner, protokoll och rekommendationer rörande bedrägerier mot Europeiska gemenskapernas (EG) finansiella intressen och korruption. De internationella instrument som avses är

- konventionen om skydd av EG:s finansiella intressen,
- det första protokollet, som rör korruption,
- det s.k. domstolsprotokollet, som behandlar EG-domstolens roll vid tolkning av konventionen och det första protokollet,
- den inom Europeiska unionen (EU) utarbetade konventionen om korruption
- den inom den ekonomiska samarbets- och utvecklingsorganisationen OECD utarbetade konventionen om bestickning i internationella affärsförhållanden
- den inom OECD utarbetade rekommendationen om skattebehandling av mutor.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner konventionerna och protokollen. Vidare innehåller den förslag till ändringar i brottsbalken till följd av dessa åtaganden. Det föreslås att det i brottsbalken införs ett nytt brott, subventionsmissbruk. Denna straffbeläggning innebär att användning av ett EU-bidrag på ett sätt som avviker från det ändamål för vilket det beviljats straffbeläggs. Vidare föreslås bl.a. att bestickning av utländska ministrar och parlamentsledamöter, liksom utövare av offentliga funktioner, straffbeläggs. Det föreslås också en utvidgning av mutansvaret till situationer där förmånen tillfaller någon annan än den vars tjänsteutövning kan påverkas av mutan, samt justeringar i reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan.

Vissa rent nationellt betingade lagstiftningsfrågor tas också upp. Det rör sig om en teknisk justering av den personkrets som kan göra sig skyldig till mutbrott, föranledd av lagstiftningen om totalförsvaret, samt en utvidgning av samma personkrets till att omfatta personer med vetenskapligt uppdrag.

Slutligen föreslås att det införs ett uttryckligt avdragsförbud för mutor och andra otillbörliga belöningar.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Lagtext ... 6
2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken ... 6
2.2 Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) ... 12

3 Ärendet och dess beredning ... 14

4 Bedrägerikonventionen ... 15
4.1 Bakgrund ... 15
4.2 Huvudsakligt innehåll ... 16
4.3 Sveriges tillträde till bedrägerikonventionen ... 21
4.4 Behovet av lagstiftning samt förklaringar ... 22
4.4.1 Straffbestämmelser ... 22
4.4.2 Svensk domstols straffrättsliga kompetens ... 29
4.4.3 Straffansvar för företagsledare ... 31
4.4.4 Utlämning för brott ... 31
4.4.5 Inbördes rättshjälp m.m. ... 33
4.4.6 Utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige ... 34

5 Korruption ... 36
5.1 Inledning ... 36
5.2 Nuvarande reglering ... 37
5.2.1 Materiella regler ... 37
5.2.2 Särskilda åtalsregler ... 38
5.2.3 Svensk domsrätt ... 38
5.3 De nya instrumenten ... 39
5.3.1 Korruptionsprotokollet ... 39
5.3.2 Korruptionskonventionen ... 39
5.3.3 OECD-konventionen ... 40
5.4 Tillträde till konventionerna och protokollet ... 41
5.5 Behovet av lagstiftning samt förklaringar ... 41
5.5.1 Korruptionsprotokollet ... 41
5.5.2 Korruptionskonventionen ... 51
5.5.3 OECD-konventionen ... 55
5.5.4 Vissa andra frågor om korruption ... 68
5.6 Ändringar i brottsbalken ... 69
5.6.1 Inledning ... 69
5.6.2 Vetenskaplig förtroendeställning ... 70
5.6.3 Mutor till tredje man ... 71
5.6.4 Vissa EU-funktionärer ... 72
5.6.5 Utländska parlamentariker, ministrar m.fl. ... 73
5.6.6 Utövare av offentliga funktioner ... 74
5.6.7 Totalförsvarspliktiga m.fl. ... 74
5.6.8 Utländsk brottmålsdoms hinderverkan ... 75
5.6.9 De särskilda åtalsreglerna ... 75
5.7 Skattefrågor ... 77
5.7.1 Inledning ... 77
5.7.2 Bakgrund ... 77

5.7.3 Överväganden ... 80

6 Domstolsprotokollet ... 83
6.1 Bakgrund ... 83
6.2 Huvudsakligt innehåll ... 84
6.3 Tillträde, förklaringar och lagändringsbehov ... 84

7 Ikraftträdande ... 86

8 Ekonomiska konsekvenser ... 86

9 Författningskommentar ... 87
9.1 Lag om ändring i brottsbalken ... 87
9.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) ... 93

Bilaga 1 Bedrägerikonventionen ... 94

Bilaga 2 Sammanfattning av Ds 1998:1 ... 102

Bilaga 3 Promemorians lagförslag ... 103

Bilaga 4 Förteckning över remissinstanser Ds 1998:1 ... 105

Bilaga 5 Protokollet till bedrägerikonventionen ... 106

Bilaga 6 Korruptionskonventionen ... 115

Bilaga 7 OECD-konventionen ... 124

Bilaga 8 Domstolsprotokollet ... 133

Bilaga 9 Sammanfattning av Ds 1998:29 ... 138

Bilaga 10 Promemorians lagförslag ... 139

Bilaga 11 Förteckning över remissinstanser Ds 1998:29 ... 147

Bilaga 12 Lagrådsremissens lagförslag ... 148

Bilaga 13 Lagrådets yttrande ... 156

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 dec. 1998 ... 160

Rättsdatablad ... 161

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. godkänner konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen med den förklaring beträffande artikel 7 i konventionen som regeringen förordat,
2. godkänner protokollet till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen med den förklaring beträffande artikel 6 i protokollet som regeringen förordat,
3. godkänner protokollet om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen med den förklaring beträffande artikel 2 i protokollet som regeringen förordat,
4. godkänner konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, med de förklaringar beträffande artiklarna 7, 10, 12 och 13 i konventionen som regeringen förordat,
5. godkänner OECD-konventionen om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser med den förklaring beträffande artikel 15 i konventionen som regeringen förordat,
6. antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken,
7. antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 5 a §, 17 kap. 7 och 17 §§ samt 20 kap. 2 och 5 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 9 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
5 a **§**[1]	
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt *den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål, må* den tilltalade *ej* här i riket lagföras för samma gärning,	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt *någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får* den tilltalade *inte* här i riket lagföras för samma gärning,
1. om han har frikänts från ansvar,	1. om han har frikänts från ansvar,
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.
Första stycket gäller *ej* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *ej* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet	Första stycket gäller *inte* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *inte* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet

[1] Senaste lydelse 1987:761.

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom dom meddelad i främmande stat och *föreligger ej på grund av vad förut i denna paragraf sagts hinder mot lagföring*, *må* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat *därtill*.

eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för *en* gärning *har* prövats genom *en* dom meddelad i *en* främmande stat och *om det inte finns* hinder mot *lagföring på grund av vad som förut sagts i denna paragraf, får* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den *som* regeringen bemyndigat.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,

2. den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,

3. konventionen den 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen,

4. protokollet den 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen, och

5. konventionen den 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i, dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5.

9 kap

3 a §

Den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder ett bidrag

eller utnyttjar en förmån som finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska gemenskapernas budgetar för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för, döms för subventionsmissbruk till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

17 kap.

7 §[2]

Den som till *arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 §* lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, *dömes* för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som till

1. arbetstagare,

2. annan som avses i 20 kap. 2 §,

3. främmande stats minister, ledamot av främmande stats lagstiftande församling eller ledamot av främmande stats organ motsvarande dem som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 1, eller

4. någon som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar främmande stats myndighet lämnar, utlovar eller erbjuder, *för denne själv eller för annan,* muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, *döms* för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

17 §[3]

Har bestickning skett i förhållande till någon som *ej är arbetstagare hos staten eller hos kommun och som ej omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, må* åklagare väcka åtal endast om brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den för bestickningen utsatte eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

I vissa fall av bestickning får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den som utsatts för bestickningen eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta gäller om bestickning skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,

2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4 eller 6 och

3. inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling.

[2] Senaste lydelse 1977:103.
[3] Senaste lydelse 1977:103.

20 kap.

2 §[4]

Arbetstagare som tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *är krigsman enligt lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m.* eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan *sköta rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift.*

Arbetstagare som, *för sig själv eller för annan,* tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.* eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan

a) sköta en rättslig eller ekonomisk angelägenhet,

b) genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning,

c) självständigt sköta en kvalificerad teknisk uppgift, eller

d) övervaka utförandet av en sådan uppgift som anges i a, b eller c, och

6. ledamot av Europeiska ge-

[4] Senaste lydelse 1993:207.

menskapernas kommission, Europaparlamentet eller Europeiska gemenskapernas revisionsrätt eller domare i Europeiska gemenskapernas domstol.

5 §[5]

Åklagare *må*, utan hinder av vad *eljest må vara* stadgat, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *honom åligger* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av *vad* i första stycket *sägs* skall dock gälla

1. vad i denna balk *stadgas* att åtal *ej må* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat *allenast* om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som *sägs* i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *ej* omfattas av första stycket, *må* åklagare väcka åtal endast om brottet *angives* till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Är ej för visst fall annat stadgat, *må* åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Åklagare *får*, utan hinder av vad *som annars är föreskrivet*, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *som åligger honom* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av *bestämmelserna* i första stycket skall dock gälla

1. vad *som* i denna balk *föreskrivs om* att åtal *inte får* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad *som* i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat *endast* om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som *avses* i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *inte* omfattas av första stycket *eller av 2 § andra stycket 6*, *får* åklagare väcka åtal endast om brottet *anges* till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gälla särskilda bestämmelser.

---

[5] Senaste lydelse 1977:103.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

2.2 Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse | Föreslagen lydelse

20 §[6]

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (bruttointäkt) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får inte göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, så som vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar eller kottar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

ränta enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349), 52, 52 a och 55 §§ lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 5 kap. 12 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, 31 § tullagen (1994:1550), 60 § fordonsskattelagen (1988:327), 36 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd och 19 kap. 2 och 4–9 §§ skattebetalningslagen (1997:483) samt dröjsmålsavgift beräknad enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift;

avgift enligt lagen (1972:435) om överlastavgift;

avgift enligt 10 kap. plan- och bygglagen (1987:10);

avgift enligt 10 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529);

avgift enligt 8 kap. 5 § arbetsmiljölagen (1977:1160);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982:673);

avgift enligt 21 § insiderlagen (1990:1342);

avgift enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag;

skadestånd, som grundas på lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

skatteavdrag för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt skatte-

[6] Senaste lydelse 1998:816.

betalningslagen (1997:483);

avgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978:268);

miljösanktionsavgift enligt 30 kap. miljöbalken;

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

avgift enligt 18 § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

avgift enligt 10 kap. 5 § lagen (1994:1776) om skatt på energi;

ingående skatt enligt mervärdesskattelagen (1994:200) för vilken det finns rätt till avdrag enligt 8 kap. eller rätt till återbetalning enligt 10 kap. nämnda lag;

avgift enligt 11 kap. 16 § och 13 kap. 6 a § aktiebolagslagen (1975:1385);

utgifter för muta eller annan otillbörlig belöning.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999 och tillämpas i fråga om utgifter efter ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

I departementspromemorian Sveriges tillträde till bedrägerikonventionen (Ds 1998:1) föreslås att Sverige ratificerar en konvention om skydd av EG:s finansiella intressen. I promemorian föreslås också erforderliga ändringar i brottsbalken. Konventionstexten i svensk version finns i *bilaga 1*. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. De lagförslag som lades fram i promemorian finns i *bilaga 3*. Förslagen har remissbehandlats under våren 1998. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju 98/266).

I departementspromemorian Korruption – svenskt tillträde till vissa internationella konventioner m.m. (Ds 1998:29) föreslås att Sverige ratificerar två protokoll till konventionen om skydd av EG:s finansiella intressen. Det ena protokollet rör korruption som kan skada gemenskapernas finansiella intressen och i det andra ges EG-domstolen en roll vid tolkning av konventionen och det första protokollet. Vidare behandlas Sveriges anslutning till en inom EU och en inom den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD utarbetad konvention mot korruption. Slutligen behandlas en OECD-rekommendation om skattebehandling av mutor. I promemorian förslås också erforderliga ändringar i brottsbalken och i kommunalskattelagen (1928:370). Konventionstexterna finns i *bilagorna 5–8*. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 9*. De lagförslag som lades fram i promemorian finns i *bilaga 10*. Förslagen har remissbehandlats under våren och sommaren 1998. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 11*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju 98/1500).

Regeringen tar i detta ärende upp frågan om godkännande av konventionerna och protokollen, avgivande av förklaringar samt nödvändiga lagändringar.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 november 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de förslag som finns i *bilaga 12*. Lagrådet har i allt väsentligt godtagit förslagen. Dock har man förordat att den föreslagna utvidgningen av den personkrets som kan bli ansvarig för trolöshet mot huvudman får anstå till dess en mer ingående analys av behovet, innebörden och konsekvenserna av en sådan lagändring hunnit genomföras. Vissa ändringar av huvudsakligen lagteknisk natur har också förordats. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 13*.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag.

4 Bedrägerikonventionen

4.1 Bakgrund

Skyddet av gemenskapernas finansiella intressen har under många år varit en högt prioriterad fråga i Europeiska unionens medlemsstater. De första ansatserna till gemenskapsåtgärder togs redan under 1960-talet. År 1976 presenterade kommissionen ett förslag till ändring av fördragen om upprättande av Europeiska gemenskaperna. Avsikten var att anta gemensamma bestämmelser om straffrättsligt skydd av gemenskapernas finansiella intressen och om lagföring av överträdelser av dessa bestämmelser. Förslaget diskuterades under 1980-talet utan att några resultat uppnåddes.

Ett avgörande genombrott i frågan om åtgärder till skydd för de gemensamma finansiella intressena var Europeiska gemenskapernas domstols dom i september 1989 i ett mål (68/88) mellan kommissionen och Grekland. Domstolen slog där fast att medlemsstaterna är skyldiga att skydda gemenskapernas finansiella intressen på samma sätt som de skyddar egna allmänna medel. Vidare ålade domstolen medlemsstaterna att se till att påföljderna för oegentligheter med gemenskapernas medel är effektiva, proportionella och avskräckande. Domstolens avgörande avspeglas i artikel 209a i EG-fördraget (artikel 280 i Amsterdamfördraget).

Kommissionen avger varje år en rapport om åtgärder som vidtagits för att skydda gemenskapernas finansiella intressen. I 1997 års rapport anges upptäckta bedrägerier och andra oegentligheter avseende budgetarnas utgiftssida (bl.a. bidrag till jordbruket) uppgå till 395 miljoner ecu (drygt 3,3 miljarder kronor). På inkomstsidan (bl.a. avgifter) uppgår motsvarande belopp till en miljard ecu (omkring 8,5 miljarder kronor). Som jämförelse kan nämnas att gemenskapernas budgetar för år 1997 uppgick till över 82 miljarder ecu (omkring 700 miljarder kronor). De rapporterade bedrägerierna och oegentligheterna uppgick således under år 1997 till omkring 1,7 % av budgeten.

I mars 1994 lade Storbritannien fram ett förslag till gemensam handlingsplan med sikte på att bättre skydda de gemensamma finanserna. Britternas förslag följdes i juli samma år av ett förslag från kommissionen till en konvention i samma ämne. Dessa båda förslag har därefter diskuterats i arbetsgruppen för gemenskapsrätt och nationell straffrätt inom EU:s inrikes och rättsliga samarbete, den s.k. tredje pelaren. Arbetet resulterade i att Europeiska unionens råd den 26 juli 1995 beslutade att upprätta en konvention om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (EGT C 316/48, 27.11.1995; fortsättningsvis benämnd bedrägerikonventionen). Samma dag undertecknades konventionen av företrädare för regeringarna i unionens medlemsstater.

Bedrägerikonventionen syftar till att säkerställa en bättre överensstämmelse mellan medlemsstaternas bestämmelser genom att fastställa straffrättsliga miniminormer för att göra kampen mot bedrägerier mot gemenskapernas finansiella intressen mer effektiv och sanktionerna ännu mer avskräckande. Vidare skall konventionen leda till att det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna förstärks. Bedrägerikonventionen träder i kraft när den antagits av samtliga medlemsstater.

För att kampen mot bedrägerier och andra oegentligheter som riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen skall bli mer effektiv har det ansetts nödvändigt att också införa en gemensam rättslig ram inom alla de områden som omfattas av gemenskapspolitiken. Därför antog rådet i december 1995 en förordning (EG nr 2988/95) om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen (EGT L 312/1, 23.12.1995 Celex 395R2988). Förordningen – som är direkt tillämplig i alla medlemsstater – innehåller bl.a. regler om administrativa åtgärder och sanktioner vid oegentligheter med gemenskapsmedel. Begreppet oegentligheter har getts en vid definition i förordningen. Därmed avses varje överträdelse av en bestämmelse i gemenskapsrätten till följd av ett agerande av en ekonomisk aktör och som har lett till eller kunnat leda till en negativ ekonomisk effekt på gemenskapernas finanser. Förordningen skall tillämpas utan att det hindrar tillämpningen av medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning.

4.2 Huvudsakligt innehåll

Konventionstexten i svensk version är fogad till denna proposition som *bilaga 1*. Till konventionen har utarbetats en förklarande rapport (EGT C 191, 23.6.1997, s. 1).

I *artikel 1 punkt 1* anges vad som i konventionens mening skall förstås med bedrägeri som riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen. För att täcka in olika typer av bedrägeri har tagits in dels en definition som är tillämplig på gemenskapernas budgetars utgiftssida (a) och dels en definition för bedrägerier som drabbar budgetarnas inkomstsida (b).

Medlemsstaterna förpliktas att kriminalisera endast uppsåtliga gärningar. Enligt *punkt 4* i artikel 1 skall bedömningen av om en handling eller underlåtenhet är uppsåtlig göras utifrån faktiska yttre omständigheter. Såväl handlingen som effekten skall vara täckt av uppsåt.

Med utgifter avses inte enbart stöd och bistånd som administreras direkt över gemenskapernas allmänna budget. Därmed avses också stöd och bistånd som ingår i budgetar som administreras av gemenskaperna eller för deras räkning. Sålunda omfattas bl.a. bidrag som betalas ur jordbruks- och strukturfonderna.

Vad gäller bedrägerier mot budgetarnas utgiftssida ankommer det på medlemsstaterna att kriminalisera gärningar som innefattar bl.a. användande av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument eller undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda i författning på nationell eller gemenskapsnivå intagna bestämmelser. För att ansvar skall kunna utkrävas förutsätts att gärningen leder till att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning otillbörligen uppbärs eller innehålls. Vidare ankommer det på medlemsstaterna att kriminalisera användande av gemenskapsmedel för andra syften än dem som medlen ursprungligen har beviljats för.

Med inkomster avses bl.a. tullar och avgifter för handeln med tredje land inom ramen för den gemensamma tull- och jordbrukspolitiken. Till inkomster räknas däremot inte mervärdesskatt och avgifter beräknade på medlemsstaternas bruttonationalprodukt.

Vad gäller bedrägerier mot budgetarnas inkomstsida ankommer det på medlemsstaterna att kriminalisera gärningar som innefattar bl.a. användande av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument eller undanhållande av information, t.ex. i en tulldeklaration vid import av varor, som skall lämnas i enlighet med särskilda i författning på nationell eller gemenskapsnivå intagna bestämmelser eller missbruk av en förmån som lagligen har erhållits. För att ansvar skall kunna utkrävas förutsätts att gärningen har som effekt att Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning minskas på ett olagligt sätt.

Skillnaden mellan bedrägeri i fråga om utgifter och bedrägeri i fråga om inkomster ligger främst i dess verkan: att ”medel otillbörligen uppbärs eller innehålls” i det första fallet och att de gemensamma medlen ”minskas på ett olagligt sätt” i det andra.

Att ett bidrag eller en förmån otillbörligen uppbärs eller innehålls är inte en nödvändig förutsättning för att reglerna om användning av medlen för andra syften än de avsedda skall tillämpas; detta förklaras av att det här rör sig om en otillåten användning av medlen som — trots att de beviljats enligt reglerna — därefter har slösats bort eller använts för andra syften än de för vilka de har beviljats.

I *punkt 2* i artikel 1 åläggs medlemsstaterna att vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder inom den nationella straffrätten för att belägga de förfaranden som definieras i punkt 1 med straff. Kriminaliseringen kan göras i särskilda straffbestämmelser eller ingå i ett allmänt bedrägeribrott.

Upprättande eller tillhandahållande av falska, felaktiga eller ofullständiga dokument eller uppgifter utgör enligt *punkt 3* i artikel 1 sådana förfaranden som skall straffbeläggas under förutsättning att åtgärden medför sådan verkan som anges i punkt 1. I vart fall ankommer det på medlemsstaterna att se till att sådana förfaranden kan beivras som försök, medhjälp eller anstiftan till bedrägeri.

I *artikel 2 punkt 1* förbinder sig medlemsstaterna att kriminalisera också medhjälp, anstiftan och försök till de gärningar som avses i artikel 1 punkt 1. Skyldigheten för medlemsstaterna att införa straffrättsliga påföljder för aktuella gärningar avses emellertid inte hindra dem från att samtidigt tillämpa administrativa sanktioner. I åtminstone allvarliga fall skall straffskalan innehålla frihetsberövande påföljd som kan medföra utlämning. För Sveriges del innebär det fängelse i mer än ett år. Vad som skall förstås med allvarliga fall överlåts åt varje medlemsstat att bestämma. Dock skall bedrägerier överstigande 50 000 ecu (omkring 425 000 kronor) alltid betraktas som allvarliga fall.

I *punkt 2* öppnas en möjlighet att använda administrativa sanktioner för vissa, mindre allvarliga bedrägerier. För att sådana sanktioner skall anses utgöra en tillräcklig reaktion får det olagligen åtkomna beloppet inte överstiga 4 000 ecu (omkring 35 000 kronor). I fall där försvårande omständigheter föreligger, är administrativa sanktioner uteslutna även om värdet understiger 4 000 ecu. Vad som skall anses utgöra försvårande omständigheter skall bestämmas enligt reglerna i den nationella rätten.

Bestämmelsen i *punkt 3* i artikel 2 öppnar en möjlighet för rådet att genom enhälligt beslut ändra värdegränsen 4 000 ecu.

De medlemsstater som i sin lagstiftning har ett straffrättsligt ansvar för företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller

utöva kontroll inom företaget åläggs i artikel 3 att tillämpa de principer som anges i den nationella rätten när fråga är om sådana bedrägerier som avses i artikel 1, om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd en sådan beslutsfattare.

I *artikel 4 punkt 1* åläggs varje medlemsstat att vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion över gärningar som har belagts med straff i enlighet med artikel 1 och artikel 2 punkt 1. Ett sådant fall där medlemsstaterna skall tillförsäkra sig jurisdiktion är när bedrägeri, delaktighet i eller försök till bedrägeri begås helt eller delvis inom statens territorium. Bestämmelsen innebär att jurisdiktion skall kunna utövas också i fall där endast vinningen uppkommer inom den statens territorium.

Ett annat fall där medlemsstaterna skall kunna utöva jurisdiktion är när en person inom statens territorium har gjort sig skyldig till medhjälp eller anstiftan till bedrägeri som har begåtts inom en annan medlemsstats eller tredje lands territorium, om personen i fråga har haft insikt om förhållandena. Bestämmelsen innebär inte att medlemsstaterna behöver ge avkall på principen om dubbel straffbarhet, om den principen tillämpas i den nationella rätten.

Slutligen åläggs medlemsstaterna att se till att de kan utöva jurisdiktion i de fall där gärningsmannen är medborgare i den berörda medlemsstaten. Denna regel skall gälla oberoende av var gärningen har begåtts. Dock kan medlemsstaterna också i dessa fall upprätthålla kravet på dubbel straffbarhet.

Eftersom inte samtliga medlemsstater enligt den nationella rätten har så vidsträckt jurisdiktion som föreskrivs under punkt 1 har i *punkt 2* tagits in en möjlighet för medlemsstaterna att avge en förklaring av innebörd att de inte avser att tillämpa den sistnämnda jurisdiktionsregeln.

I *artikel 5 punkt 1* föreskrivs att de medlemsstater som inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta sådana åtgärder att de kan utöva jurisdiktion beträffande straffbelagda gärningar som har begåtts av dess medborgare utanför statens territorium. Avsikten med bestämmelsen är att personer som har begått bedrägeri mot gemenskapernas finansiella intressen inte skall kunna undgå ansvar endast på den grunden att staten inte utlämnar sina egna medborgare.

Vid tillämpningen av förevarande bestämmelse skall enligt *punkt 4* i artikel 5 begreppet ”medborgare” tolkas mot bakgrund av de förklaringar som medlemsstaterna har avgivit enligt artikel 6.1 b och c i den europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957.

Bestämmelsen i punkt 1 i artikel 5 gäller inte för sådana mindre allvarliga bedrägerier som avses i artikel 2 punkt 2.

I de fall en medborgare i en medlemsstat har gjort sig skyldig till bedrägeri på en annan medlemsstats territorium och den staten vägrar utlämning enbart av det skälet att staten inte lämnar ut sina egna medborgare åläggs i *punkt 2* i artikel 5 den anmodade staten att se till att gärningsmannen kan åtalas i den staten.

I sådana fall där utlämning vägras åtar sig den begärande medlemsstaten att översända relevant material till den medlemsstat som har att väcka åtal mot sin medborgare. Den begärande medlemsstaten skall hållas underrättad om väckta åtal och om utgången i målen.

Den anmodade staten har att handlägga åtalet i enlighet med föreskrifterna i den nationella rätten.

Bestämmelsen i *punkt 3* i artikel 5 föreskriver att en medlemsstat inte får vägra utlämning enbart på den grunden att gärningen utgör skattebrott eller brott mot tullbestämmelser. Med skatt avses detsamma som i 1957 års utlämningskonvention.

I *artikel 6 punkt 1* åläggs medlemsstaterna att samarbeta effektivt med varandra när fråga är om sådana brott som definieras i artikel 1, om gärningen är belagd med straff (och således inte faller under artikel 2 punkt 2) och rör minst två medlemsstater. Skyldigheten att samarbeta gäller under hela det rättsliga förfarandet, dvs. från förundersökning till verkställighet av utdömt straff.

De samarbetsformer som anges i punkt 1 utgör endast exempel på samarbete. Bestämmelsen har getts en inte heltäckande utformning med hänsyn till att vissa medlemsstater inte har anslutit sig till alla relevanta europeiska konventioner inom området för straffrättsligt samarbete. Att samarbetsformerna endast har exemplifierats gör det möjligt för medlemsstaterna att i det enskilda fallet välja den lämpligaste samarbetsformen. Bedrägerikonventionen avser inte att påverka tillämpligheten av andra konventioner på rättshjälpsområdet som kan gälla mellan medlemsstaterna.

Punkt 2 i artikel 6 innehåller en bestämmelse om samarbete mellan medlemsstaterna i de fall där två eller flera medlemsstater har jurisdiktion. I dessa fall skall medlemsstaterna samarbeta för att avgöra vem av dem som skall lagföra gärningsmannen eller gärningsmännen. Målsättningen är att samtliga gärningsmän skall lagföras i en och samma medlemsstat.

För att kunna lösa konflikter rörande jurisdiktion kan medlemsstaterna ta hänsyn till sådant som bedrägeriets omfattning inom respektive lands territorium, var vinningen uppkommit, var gärningsmännen gripits och deras nationalitet.

Artikel 7 punkt 1 ger uttryck för principen att en person som har dömts i en medlemsstat inte får dömas för samma gärning i en annan medlemsstat, om påföljden har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag. Principen får särskild betydelse i fall av gränsöverskridande bedrägerier där flera medlemsstater har jurisdiktion och staterna — med tillämpning av principen i artikel 6 punkt 2 — inte har kunnat komma överens om i vilken stat åtal skall väckas.

I *punkt 2* i artikel 7 har tagits in en möjlighet för medlemsstaterna att avge förklaringar som begränsar tillämpningen av punkt 1 i förevarande artikel. I *punkt 3* föreskrivs emellertid att de undantag som en medlemsstat har avgivit förklaring om enligt punkt 2 inte skall vara tillämpliga, om den berörda medlemsstaten på grund av samma gärning har begärt att en annan medlemsstat skall lagföra personen i fråga eller har beviljat utlämning av denne.

Enligt bestämmelsen i *punkt 4* i artikel 7 påverkas inte tillämpliga bi- eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan medlemsstater och till sådana avtal hörande förklaringar av bestämmelserna i förevarande artikel. Avsikten är att de medlemsstater som för närvarande är anslutna till eller parter i sådana överenskommelser skall förnya de

förklaringar som de har avgivit inom ramen för dessa överenskommelser. Vidare är innebörden av bestämmelsen den, att dessa medlemsstater inte kan avge andra förklaringar än de som de redan har avgivit inom ramen för aktuella överenskommelser.

Artikel 8 punkt 1 anger i vilka fall Europeiska gemenskapernas domstol har befogenhet att avgöra tvister mellan medlemsstaterna om tolkningen eller tillämpningen av bestämmelserna i bedrägerikonventionen. Enligt vad som föreskrivs i förevarande punkt skall tvister först behandlas i rådet enligt de förfaranden som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen. Om ingen lösning har uppnåtts i rådet inom sex månader kan en eller flera av de tvistande medlemsstaterna överlämna frågan till Europeiska gemenskapernas domstol för rättslig prövning.

I *punkt 2* föreskrivs beträffande tvister mellan en eller flera medlemsstater och kommissionen om tolkningen eller tillämpningen av artiklarna 1 och 10 i konventionen att sådana tvister i första hand skall lösas genom förhandling. Om någon förhandlingslösning inte kan uppnås får tvistefrågan hänskjutas till Europeiska gemenskapernas domstol. De tvister mellan en eller flera medlemsstater och kommissionen rörande nyssnämnda artiklar som kan hänskjutas till domstolen är sådana tvister som rör en medlemsstats åtgärder för att införa nödvändig lagstiftning för att straffbelägga vissa förfaranden eller det sätt på vilket medlemsstaten har uppfyllt sin skyldighet att lämna vissa uppgifter till kommissionen.

Bestämmelsen i *artikel 9* ger möjlighet för medlemsstaterna att i sin nationella lagstiftning anta strängare regler än dem som föreskrivs i konventionen. Artikeln hindrar inte heller medlemsstaterna från att ingå avtal enligt artikel K 7 i Fördraget om Europeiska unionen. Bedrägerikonventionen är således en minimikonvention.

I *artikel 10* införs ett system enligt vilket medlemsstaterna skall lämna uppgifter till kommissionen. Enligt *punkt 1* skall medlemsstaterna till kommissionen överlämna texterna till den nationella lagstiftning genom vilken de har införlivat de förpliktelser som följer av konventionen. I *punkt 2* föreskrivs att medlemsstaterna sinsemellan eller med kommissionen skall utväxla uppgifter om tillämpningen av konventionen. Rådet skall med två tredjedels majoritet bestämma vilka uppgifter som skall utbytas liksom på vilket sätt utbytet skall ske.

Artikel 11 innehåller bestämmelser om konventionens ikraftträdande. Konventionen skall antas i enlighet med respektive medlemsstats konstitutionella bestämmelser. Den träder i kraft 90 dagar efter det att den sista medlemsstaten till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd har anmält att den har genomfört de åtgärder som krävs enligt den statens konstitutionella bestämmelser för att konventionen skall kunna antas.

I *artikel 12* föreskrivs att konventionen står öppen för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen. Om konventionen redan har trätt i kraft när en ny medlemsstat ansluter sig, skall konventionen i förhållande till den staten träda i kraft 90 dagar efter deposition av anslutningsinstrumenten. Har konventionen inte trätt i kraft vid utgången av de 90 dagarna efter den nya medlemsstatens anslutning, skall den träda i kraft i förhållande till denna stat samtidigt som den träder i kraft enligt bestämmelserna i artikel 11.

Om en stat blir medlem i den europeiska unionen innan det allmänna ikraftträdandet och inte omedelbart ansluter sig till bedrägerikonventio-

nen, skall konventionen trots det träda i kraft då alla stater som var medlemmar i unionen när rådet antog rättsakten om konventionen har deponerat sina ratifikationsinstrument.

I *artikel 13* föreskrivs bl.a. att generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för konventionen.

4.3 Sveriges tillträde till bedrägerikonventionen

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner bedrägerikonventionen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bedrägerier och andra oegentligheter som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen utgör ett allvarligt problem. Av kommissionens rapport för år 1997 om vilka åtgärder som vidtagits för att skydda gemenskapernas medel framgår att upptäckta bedrägerier och andra oegentligheter som riktar sig mot gemenskapernas ekonomiska intressen det året uppgick till omkring 12 miljarder kronor. En oförmåga att bekämpa denna – ofta organiserade – brottslighet får betydande återverkningar på såväl gemenskapernas som Sveriges ekonomi. Om inte medlemsstaterna vidtar gemensamma och kraftfulla åtgärder mot denna brottslighet, kan det också få till följd att unionens trovärdighet förringas i allmänhetens ögon. Det är ett starkt svenskt intresse att oegentligheterna med gemenskapernas medel bringas till ett minimum och att de som i sådant sammanhang begår brott upptäcks och lagförs.

För att kampen mot brottslighet som riktar sig mot gemenskapernas finansiella intressen skall bli mer effektiv har medlemsstaterna ansett det nödvändigt att vidta flera olika åtgärder. En sådan åtgärd är rådets beslut att upprätta konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen. Avsikten med konventionen är att säkerställa en bättre överensstämmelse mellan medlemsstaternas bestämmelser, genom att bl.a. fastställa straffrättsliga miniminormer i fråga om bedrägeribekämpning.

Sverige har deltagit aktivt i det arbete som har lett fram till den antagna bedrägerikonventionen. För att konventionen skall träda i kraft krävs att den ratificeras av samtliga medlemsstater. Mot bakgrund av det nyss sagda om vikten av att gemenskapernas medel hanteras på ett effektivt och korrekt sätt, har Sverige ett mycket starkt intresse av att konventionens bestämmelser så snart som möjligt kan börja tillämpas mellan medlemsstaterna. Denna uppfattning har också fått allmän anslutning under remissbehandlingen av promemorian. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner bedrägerikonventionen.

4.4.1 Straffbestämmelser

Regeringens förslag: I 9 kap. brottsbalken skall det införas en ny straffbestämmelse – subventionsmissbruk. För att straffrättsligt ansvar enligt den bestämmelsen skall kunna utkrävas förutsätts att ett bidrag eller en förmån beviljats enligt gällande regelverk, att bidraget eller förmånen finansieras över eller påverkar EG:s budgetar och att bidraget eller förmånen används eller utnyttjas för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen beviljats för. Straffrättsligt ansvar skall kunna utkrävas endast för uppsåtliga gärningar. Påföljden skall vara böter eller fängelse i högst två år. För ringa fall skall ansvar inte utkrävas.

Promemorians förslag innebär att den som uppsåtligen i näringsverksamhet tillgodogör sig ett bidrag eller en förmån för ett ändamål som väsentligt strider mot det för vilket bidraget eller förmånen beviljats, skall dömas för subventionsmissbruk.

Remissinstanserna: Några av de remissinstanser som särskilt kommenterat förslaget anser att bestämmelsens räckvidd bör begränsas till endast de krav som bedrägerikonventionen ställer upp. Sålunda anser *Riksdagens ombudsmän* och *Riksåklagaren* att konsekvenserna av en straffbestämmelse som omfattar också nationella ”subventioner” inte går att överblicka på grundval av förslaget i promemorian.

Sveriges Industriförbund – som delar uppfattningen att den nya bestämmelsen bör begränsas till vad som är nödvändigt för att uppfylla konventionsåtagandet – har lämnat synpunkter på flera av den föreslagna bestämmelsens rekvisit. Detsamma har *Riksdagens ombudsmän* gjort. *Justitiekanslern* efterfrågar särskilt ett klargörande när det gäller rekvisitet att utnyttjandet av förmånen skall ha skett i strid med föreskrifter eller villkor, som man anser saknar motsvarighet i konventionstexten.

Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten i Linköping, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, EU-bedrägeridelegationen och *Arbetsmarknadsstyrelsen* påpekar att begreppet näringsverksamhet – även om det ges en vidsträckt innebörd – kan medföra att bedrägerikonventionens krav på kriminalisering inte uppfylls. Som exempel nämns att bidrag till forskning eller till ideella föreningar kan komma att falla utanför det straffbara området.

EU-bedrägeridelegationen och *Malmö tingsrätt* anmärker särskilt att det i den föreslagna bestämmelsen bör ingå ett grovt brott. *Justitiekanslern* och *Huddinge tingsrätt* efterfrågar en analys av frågan om försök till subventionsmissbruk.

Rikspolisstyrelsen anser att det föreslagna väsentlighetskriteriet bör utgå eftersom det inte har någon motsvarighet i bedrägerikonventionen.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 1 punkt 1 har tagits in en definition av vad som i konventionens mening skall förstås med bedrägeri mot gemenskapernas finansiella intressen. Bland de förfaranden som

medlemsstaterna åtar sig att kriminalisera anges användning eller presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument och undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter. De föreskrifter som avses här är sådana som har tagits in i nationella författningar eller utfärdats av gemenskaperna.

Eftersom det brottsliga förfarandet kan skilja sig åt beroende på om gärningen riktar sig mot gemenskapernas budgetars utgiftssida eller budgetarnas inkomstsida har i bedrägerikonventionen gjorts åtskillnad mellan dessa situationer. Att denna uppdelning gjorts i konventionen innebär inte att en motsvarande åtskillnad måste göras när bestämmelserna införlivas i den svenska rätten. Det avgörande är således att de förfaranden som beskrivs i artikel 1 punkt 1 är straffbelagda.

I konventionen ställs inte heller upp något krav på att medlemsstaterna skall samla alla de gärningar som det ankommer på dem att straffbelägga under en och samma brottsbenämning.

De gärningar som skall kriminaliseras — oavsett om de avser budgetarnas inkomst- eller utgiftssida — torde i huvudsak redan vara belagda med straff i den svenska straffrätten. Sålunda är användning eller presentation av falska uppgifter kriminaliserat som osant intygande eller brukande av osann urkund (15 kap. 11 § brottsbalken). Vidare kan ett förfarande där felaktiga eller ofullständiga uppgifter lämnas eller ett vilseledande annars sker genom ett oredligt förfarande bestraffas som bedrägeri eller oredligt förfarande (9 kap. 1 § resp. 8 § brottsbalken). I konventionen föreskrivs att effekten av gärningen skall vara den att ”medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning otillbörligen uppbärs eller innehålls”. I artikeln uppställs sålunda inte något uttryckligt krav på vilseledande. Däremot föreskrivs att ”falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument” skall leda till den angivna effekten. Den beskrivningen får anses innebära att ett vilseledande har lett till en ekonomisk skada som svarar mot gärningsmannens vinning. Även ett undanhållande av information, som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter, kan i vissa fall vara att bedöma som bedrägeri. I andra fall torde en sådan gärning vara att bedöma som osann försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken).

Till gemenskapernas budgetars inkomstsida hör bl.a. avgifter från handeln med tredje land inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och tullar och andra avgifter för handeln med tredje land. Däremot räknas inte t.ex. mervärdesskatt som en gemenskapsinkomst. De generella straffbestämmelserna avseende bl.a. bedrägeri och osant intygande gäller givetvis på motsvarande sätt förfaranden avseende budgetarnas inkomstsida. Därutöver finns kompletterande straffbestämmelser och andra sanktioner särskilt i lagstiftning avseende varuförsel över gränser. Sålunda kan brott enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling föreligga om gods förs in till Sverige utan att anmälningsplikten enligt nämnda lag fullgörs på ett riktigt sätt. Varusmuggling föreligger nämligen oavsett om den pålaga det är fråga om skall betalas till tullmyndighet eller till någon annan myndighet. Denna kriminalisering omfattar inte bara uppsåtliga förfaranden utan också grov oaktsamhet. Kompletterande straffbestämmelser finns också i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktiga ursprungsintyg samt i tullagen (1994:1550),

vari också finns särskilda bestämmelser om administrativa sanktioner (tulltillägg) för vissa situationer. Skattebrottslagens (1971:69) bestämmelser synes dock mera sällan vara aktuella att tillämpa i de situationer som avses i bedrägerikonventionen. Den svenska lagstiftningen torde med hänsyn till det anförda väl uppfylla de krav på kriminalisering eller andra sanktioner som konventionen i detta avseende förutsätter.

Subventionsmissbruk

Enligt konventionen åtar sig medlemsstaterna också att kriminalisera ”användning av sådana medel för andra syften än dem som medlen ursprungligen har beviljats för” och ”missbruk av en förmån som lagligen har erhållits”. Här avses bl.a. sådana fall där medel har betalats ut enligt en korrekt ansökan och utan att något bedrägligt uppsåt har förelegat vid ansöknings- eller utbetalningstidpunkten, men där bidragstagaren – sedan vederbörande har tagit emot pengarna – använder medlen för ett annat ändamål än det som ansökan avsåg. I de situationer där en redovisningsskyldighet har ålagts bidragstagare eller motsvarande torde här avsedda gärningar vara kriminaliserade i svensk rätt som förskingring (10 kap. 1 § brottsbalken). Det vanligaste torde dock vara att den som kommer i åtnjutande av bidrag eller förmåner av förevarande slag inte avkrävs någon sådan redovisningsskyldighet som förutsätts för förskingringsansvar. Dessa fall, som alltså inte kan bestraffas som förskingring, synes i dagsläget inte vara belagda med straff i den svenska rätten.

Konventionen innebär således en skyldighet för Sverige att tillse att förfaranden av detta slag är kriminaliserade. Åtagandet inskränker sig till oegentligheter med EG-relaterade bidrag. Rent nationella stödsystem faller således utanför konventionens tillämpningsområde. Fråga är då om det, med hänsyn till utformningen av de olika stödsystemen inom EU, finns ett praktiskt behov av en kriminalisering.

Inom Europeiska unionen finns ett stort antal bidrags- och förmånssystem. Vissa av dessa finansieras uteslutande eller till övervägande del av gemenskapsmedel (medel som ofta återbetalats till medlemsstaterna från gemenskapernas budgetar). Som exempel härpå kan nämnas exportbidrag. Vid bidrag och stöd från t.ex. strukturfonderna utgör gemenskapsmedel endast en del av stödet. Resterande del härrör från nationell medfinansiering, antingen via den svenska statsbudgeten eller genom bidrag från kommuner och andra medfinansiärer. Behandlingen av enskilda bidragsansökningar görs till övervägande del vid svenska myndigheter. Det är alltså dessa som avgör om den sökande är berättigad till det sökta stödet. Det är också till övervägande del svenska myndigheter som administrerar utbetalningarna till den bidragssökande och kontrollerar att denne uppfyller de villkor som kan följa av beslutet i vilket stödet beviljats.

Besluts- och betalningsrutinerna för de olika stödsystem som finns företer stora variationer. Gemensamt för hur utbetalningar av stöd från EG:s strukturfonder har organiserats i Sverige är emellertid att utbetalning av medel i regel sker i efterskott, dvs. sedan bidragstagaren gjort en investering eller annars haft en kostnad som bidraget avser att täcka. Utbetalning sker normalt inte med mindre än att utgifterna kan

styrkas, t.ex. med kvitto eller genom löpande datorbaserad redovisning av verksamheten. I många av dessa situationer torde ansvar för bedrägeri kunna aktualiseras för de fall att medlen används på ett felaktigt sätt. Om en bidragstagare begär utbetalning av medel för täckande av utgifter som strider mot ändamålen med bidraget, torde det ofta föreligga uppsåt att vilseleda den som har att fatta beslut om utbetalning. Det kan naturligtvis inte uteslutas att det kan finnas straffvärda fall där ansvar för bedrägeri inte kan bli aktuellt, även om utbetalning skett i efterskott. Detta skulle t.ex. kunna vara fallet om utbetalning av ersättning sker utan att någon egentlig kontroll görs av att ändamålet med det beviljade bidraget uppfyllts. Under sådana förhållanden kan i vart fall teoretiskt förekomma situationer där medel felaktigt utbetalas trots att något egentligt vilseledande i bedrägeribestämmelsens mening inte förevarit. Det torde dock kunna förutsättas att utrymmet härför är mycket litet. Den som begär utbetalning torde nämligen ha en långtgående skyldighet att självmant upplysa om sådana förhållanden som bör föranleda att utbetalning inte skall ske.

En annan tänkbar situation där ett utvidgat straffansvar kan få betydelse är om bidrag betalas ut i efterskott för en investering som sedan används för ett ändamål som står i strid med villkoren för bidraget. Detta kan t.ex. vara fallet om en utbildningsanordnare får ersättning för införskaffande av t.ex. lokaler och datorer men denne efter det att ersättningen utbetalats, i strid med villkoret för bidraget, underlåter att bedriva den avsedda utbildningen utan i stället använder datorerna för andra ändamål.

Det förekommer också stödformer där bidrag till alla delar betalas ut i förskott. Det gäller särskilt på jordbruksområdet. När så sker torde utrymmet för en tänkt kriminalisering vara större. Har medlen i dessa fall använts för annat ändamål och kan bedrägeriuppsåt vid utbetalningstillfället inte styrkas saknas i dag straffrättsligt skydd.

Härav kan dras slutsatsen att det i praktiken kan förekomma sådana straffvärda förfaranden som konventionen reglerar och som i dag inte är kriminaliserade i svensk rätt. Omfattningen av sådana förfaranden skall dock inte överdrivas. Det torde i praktiken vara ovanligt att det skulle kunna styrkas att bidrag på ett tydligt sätt har använts för andra ändamål än det avsedda utan att bedrägeriansvar skulle kunna göras gällande. Regeringen drar dock av det anförda slutsatsen att en kriminalisering av användning av EG-relaterade bidrag för andra ändamål än de avsedda är nödvändig för att leva upp till konventionens krav.

Med hänvisning härtill bör en straffbestämmelse med angiven inriktning införas. Fråga är då vilken omfattning en sådan kriminalisering bör ha. Vad som särskilt bör övervägas är om och i så fall i vilken utsträckning kriminaliseringen bör omfatta också nationella bidragssystem.

I promemorian föreslogs att såväl gemenskapsrelaterade som rent nationella bidrag och förmåner skall omfattas av en sådan ny straffbestämmelse. Vissa remissinstanser har invänt mot förslaget i denna del. De har pekat på att det i promemorian inte gjorts någon kartläggning av de nationella bidragssystemen och anfört att det närmare måste utredas vilka nationella bidrag och förmåner som skulle omfattas av en sådan straffrättslig reglering och vilka konsekvenser en kriminalisering skulle

få. Regeringen accepterar denna bedömning. Något uttalat praktiskt behov av en sådan kriminalisering har inte hittills framkommit i det praktiska rättslivet. Den nu föreslagna straffbestämmelsen bör därför inte omfatta rent nationella bidragsformer. För att hindra missbruk av sådana stödformer får redan nu gällande straffansvar anses vara tillräckligt. I den mån ytterligare åtgärder behövs i detta hänseende torde förbättrad uppföljning och kontroll vara det mest effektiva medlet. Endast om sådana åtgärder visar sig otillräckliga bör en utvidgning av det kriminaliserade området övervägas.

Utgångspunkten bör till följd härav vara att det straffansvar som införs skall ha till huvudsakligt syfte att skydda de medel som kommer från EG:s budgetar. I lagrådsremissen föreslogs emellertid att såväl sådana bidrag eller förmåner som uteslutande påverkar gemenskapernas budgetar som bidrag eller förmåner i vilka det också ingår medel som härrör från nationell medfinansiering, skulle omfattas av straffbestämmelsen. Som motiv härför framfördes särskilt att det framstod som omotiverat att skilja mellan EG-bidrag och nationella bidrag när de utbetalas för samma ändåmål.

Lagrådet har i sitt yttrande uttalat viss tveksamhet till den föreslagna straffbestämmelsen. Lagrådet framhåller att en sådan straffbeläggning i viss mån är en främmande fågel i svensk straffrätt och att det hade varit önskvärt att de fall då bestämmelsen kan bli tillämplig analyserats mer ingående. Lagrådet konstaterar dock samtidigt att bestämmelsen grundar sig på en EU-konvention och att den i sin kärna fyller ett angeläget ändamål. Lagrådet, som anser att Sverige inte bör försena ratifikation av konventionen, godtar därför den föreslagna bestämmelsen men tillägger att den torde förutsätta en betydande restriktivitet vid tillämpningen.

Lagrådets – liksom vissa remissinstansers – uttalade tveksamhet till den föreslagna straffbestämmelsen bör enligt regeringens mening beaktas vid bedömningen av bestämmelsens utformning och omfattning. Vid de närmare överväganden som regeringen gjort i anledning härav har det vidare konstaterats att en lösning där även nationell medfinansiering omfattas av straffansvaret kan leda till mindre tillfredsställande konsekvenser. Bl.a. skulle vissa i huvudsak nationella stödsystem omfattas – eller falla utanför – straffansvaret, beroende på om de används i samband med EG-finansiering eller inte. Inte minst i situationer där andelen EG-finansiering är liten kan denna skillnad i det straffrättsliga ansvaret framstå som omotiverad.

Mot bakgrund av vad som nu anförts, och med hänsyn till att konventionsåtagandet är begränsat till att skydda EG-medel, gör regeringen bedömningen att straffbestämmelsen inte bör omfatta nationella bidrag som används vid medfinansiering, utan ta sikte endast på felaktig användning av EG-medel. I förhållande till lagrådsremissen bör därför den ändringen göras att det av lagtexten uttryckligen skall framgå att bestämmelsen endast omfattar missbruk av bidrag eller förmåner till den del de finansieras över eller på annat sätt påverkar EG:s budgetar. Den närmare avgränsningen av straffansvaret i detta hänseende redovisas i författningskommentaren.

I promemorian föreslogs att en förutsättning för att straff skall kunna utdömas skulle vara att bidraget eller förmånen avser näringsverksamhet. I likhet med vad som framhållits i promemorian, torde i och för sig

kunna förutsättas att bidrag och förmåner till övervägande del utgår till verksamheter som omfattas av begreppet näringsverksamhet. Regeringen kan dock ansluta sig till den bedömning som gjorts av några remissinstanser att avgränsningen till näringsverksamhet kan leda till att straffansvaret inte får erforderlig täckning. Som exempel kan nämnas bidrag till viss forskningsverksamhet. Mot denna bakgrund bör straffbestämmelsen inte innehålla något krav på att bidraget eller förmånen skall avse näringsverksamhet.

I promemorian anfördes att sociala understöd till enskilda hushåll bör hållas utanför det straffbara området. Eftersom sådana bidrag uteslutande finansieras med medel från den svenska statsbudgeten innebär regeringens förslag inte någon förändring i förhållande till förslaget i promemorian i detta hänseende.

Promemorians lagförslag innefattade kravet att bidraget eller förmånen skulle ha använts i strid med föreskrifter eller villkor. *Riksdagens ombudsmän* har påpekat att detta krav inte återfinns i konventionstexten. Regeringen gör dock bedömningen att rekvisitet är förenligt med konventionen, där det i artikel 1 punkt 1.a talas om ”användning av sådana medel för andra syften än dem som medlen beviljats för”. För att det i efterhand skall kunna fastställas för vilka syften bidraget eller förmånen beviljats, torde det krävas att det finns tydliga föreskrifter, t.ex. i bakomliggande EG-rättsliga normer eller nationella förskrifter, eller att beslutet försetts med tydliga villkor.

Vidare föreslogs i promemorian att det straffbara området skulle inskränkas till fall där användningen av bidraget eller förmånen väsentligt avviker från ändamålet. Några remissinstanser ifrågasätter om ett sådant väsentlighetsrekvisit är förenligt med konventionens krav på kriminalisering. *Rikspolisstyrelsen* pekar på att rekvisitet saknar motsvarighet i konventionstexten. Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det finns en risk för att införandet av ett väsentlighetsrekvisit skulle innebära att Sverige inte anses fullt ut leva upp till åtagandet i konventionen.

Det är emellertid knappast konventionens syfte att varje liten avvikelse vid utnyttjandet av en förmån skall leda till straffansvar. I sådana fall kan det i bland bli aktuellt att i stället ålägga en administrativ sanktion enligt de regelsystem som gäller på respektive område. I rådets förordning (EG, EURATOM) nr 2988/95 av den 18 december 1995 om skydd för gemenskapernas finansiella intressen finns allmänna regler om enhetliga kontroller och administrativa åtgärder och sanktioner rörande oegentligheter i förhållande till gemenskapsrätten. Exempel på administrativa åtgärder och sanktioner är återbetalningsskyldighet, administrativa böter och utestängning från förmånen under en efterföljande period. Sådana åtgärder och sanktioner bör vara tillräckliga vid mindre allvarliga fall av subventionsmissbruk. Mot bakgrund härav föreslår regeringen att de ringa fallen undantas från straffansvar. Såsom ringa fall bör betraktas dels gärningar som avser ringa belopp, dels fall där avvikelsen från det föreskrivna ändamålet är obetydlig och dels när det föreligger något annat förhållande som medför att gärningen framstår som ursäktlig.

De företeelser som den nya straffbestämmelsen kommer att träffa bör benämnas subventionsmissbruk. Bestämmelsen bör tas in i 9 kap. brotts-

balken. Kriminaliseringen skall omfatta endast sådana gärningar som begås uppsåtligen.

I konkurrenshänseende kommer ett subventionsmissbruk att konsumeras av ett föregående bedrägeri. Har en urkundsförfalskning eller osann försäkran eller ett osant intygande föregått subventionsmissbruket bör ansvar ådömas för båda brotten eftersom skyddsintressena inte sammanfaller.

Det högsta straffet för subventionsmissbruk bör vara detsamma som för bedrägeri, dvs. fängelse i högst två år. Vissa remissinstanser har anfört att det bör finnas ett grovt brott. Regeringen anser emellertid att detta i dagsläget inte synes vara motiverat. Det kan förutsättas att allvarliga fall av subventionsmissbruk innehåller sådana element av vilseledande att de faller under de redan befintliga bedrägeribestämmelserna. Däremot framstår det som befogat att – till skillnad från t.ex. bedrägeribrottet – låta böter ingå i straffskalan. Situationer kan förutses där gärningen inte kan anses som så straffvärd att det är motiverat med ett fängelsestraff, utan att det för den skull är fråga om ringa fall, som helt skall falla utanför det straffbara området. Straffet för subventionsmissbruk bör således vara böter eller fängelse i högst två år.

Vid bedömningen av straffvärdet i ett fall av subventionsmissbruk bör bl.a. beloppets storlek beaktas. Med hänsyn till att skyddsobjektet för straffbestämmelsen inskränkts till EG:s finansiella intressen bör det avgörande vid denna bedömning vara hur mycket EG-medel som förekommer i projektet eller bidraget.

Falska dokument, medverkan, försök, påföljder m.m.

Enligt punkt 3 i artikel 1 åtar sig medlemsstaterna att straffbelägga upprättande eller tillhandahållande av falska, felaktiga eller ofullständiga dokument eller uppgifter under förutsättning att åtgärden medför att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning otillbörligen uppbärs eller innehålls. I vart fall ankommer det på medlemsstaterna att se till att sådana förfaranden kan beivras som försök, medhjälp eller anstiftan till bedrägeri. Med bedrägeri skall här förstås detsamma som i artikel 1 punkt 1. De gärningar som avses i förevarande punkt torde redan vara kriminaliserade som urkundsförfalskning (14 kap. 1 § brottsbalken) eller som osant intygande eller brukande av osann urkund (15 kap. 11 § brottsbalken). Någon lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad i detta avseende.

Konventionen ålägger medlemsstaterna att kriminalisera gärningarna endast under förutsättning att dessa begås uppsåtligen. I punkt 4 i artikel 1 föreskrivs att bedömningen av om en handling eller underlåtenhet enligt punkterna 1 och 3 i förevarande artikel varit uppsåtlig får göras mot bakgrund av yttre faktiska omständigheter. Bestämmelsen överensstämmer med den som har tagits in i artikel 3 punkt 3 i Förenta nationernas (FN) konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen. Föredragande statsrådet uttalade i det lagstiftningsärende i vilket den konventionens införlivande i svensk rätt behandlades (prop.

1990/91:127 s. 20) att principen överensstämmer med svensk rätt. Anledning saknas att göra någon annan bedömning i förevarande fall.

I artikel 2 punkt 1 föreskrivs att medlemsstaterna skall kriminalisera också förfaranden som innebär medhjälp, anstiftan eller försök till sådana gärningar som avses i artikel 1 punkt 1. Konventionen synes således – vilket påpekas av ett par remissinstanser – innebära krav på att även försök till subventionsmissbruk straffbeläggs. Regeringen anser emellertid att utrymmet för ett försöksbrott här i praktiken är alltför litet. Inte sällan torde det komma att föreligga en manifesterad vilja att använda bidraget eller förmånen till något annat än det avsedda redan vid ansökningstillfället, och då kan det dömas för bedrägeri. Det torde vara svårt att därutöver förutse praktiska fall där medel ännu inte använts, men försökspunkten är nådd. Detta ställningstagande torde med den föreslagna definitionen av subventionsmissbruk inte medföra att Sverige anses brista i efterlevnad av konventionen härvidlag. Någon lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad.

I punkt 1 föreskrivs vidare att de gärningar som avses i artikel 1 liksom gärningar innefattande medhjälp, anstiftan eller försök till sådana gärningar som avses i artikel 1 punkt 1 beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder. I allvarliga fall åligger det medlemsstaterna att försäkra sig om att frihetsberövande påföljder som kan medföra utlämning ingår i straffskalan. Vad som skall förstås med allvarliga fall överlåts åt varje medlemsstat att bestämma. Dock skall gärningar överstigande 50 000 ecu (omkring 425 000 kronor) alltid bedömas som allvarliga fall.

Vissa av de brott som enligt svensk rätt motsvarar gärningar som omfattas av artikel 1 punkt 1 i bedrägerikonventionen är gradindelade, varvid inte alla grader uppfyller kravet på att fängelse i mer än ett år skall kunna följa på brottet. Det gäller t.ex. osant intygande i 15 kap. 11 § brottsbalken. Kravet på att brottet skall kunna föranleda utlämning måste emellertid anses tillräckligt tillgodosett, om det finns en grövre form av brottet med en straffskala som är tillräcklig för att utlämning skall kunna ske (se prop. 1990/91:127 s. 29). Man torde för övrigt kunna utgå från att brott av den storleksordning som i bedrägerikonventionen avses med ”allvarliga fall” skall bedömas som grovt brott.

I punkt 2 i artikel 2 ges medlemsstaterna möjlighet att tillgripa administrativa sanktioner när fråga är om fall som avser värden understigande 4 000 ecu (omkring 35 000 kronor) och några försvårande omständigheter i övrigt inte föreligger. I konventionen föreskrivs inte någon skyldighet för medlemsstaterna att införa administrativa sanktioner vid aktuella överträdelser. Sålunda är någon författningsändring inte påkallad i aktuellt hänseende för att Sverige skall kunna ratificera bedrägerikonventionen.

4.4.2 Svensk domstols straffrättsliga kompetens

Regeringens bedömning: Bedrägerikonventionens bestämmelser om jurisdiktion överensstämmer med de svenska reglerna. Någon lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte yttrat sig särskilt över denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelser om svensk strafflags tillämplighet i rummet finns i 2 kap. brottsbalken. Enligt 1 § skall för brott som har begåtts här i riket dömas efter svensk lag och vid svensk domstol. Detsamma gäller om det är ovisst var brottet är begånget men det finns skäl att anta att det har förövats inom riket. Med uttrycket här i riket avses Sveriges landterritorium och svenskt sjöterritorium liksom luftrummet ovanför land- och sjöterritoriet.

I fråga om brott som har begåtts utomlands är svensk domstol enligt 2 § första stycket 1 alltid behörig, om brottet har förövats av en svensk medborgare eller av en utlänning med hemvist i Sverige. Enligt 2 § första stycket 2 kan också utlänning utan hemvist i Sverige dömas här under förutsättning att han efter brottet har blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här eller att han är medborgare i ett annat nordiskt land och finns i Sverige. Slutligen kan enligt första stycket 3 även annan utlänning dömas i Sverige, om han finns här och för brottet kan följa fängelse i mer än sex månader.

I 2 § andra stycket anges undantag från de nu nämnda reglerna. Svensk domstol saknar domsrätt, om gärningen är fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten. Detsamma gäller, om gärningen begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan komma i fråga för gärningen.

I de fall där svensk domsrätt föreligger enligt 2 § får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten. Föreskrift om det finns i 2 § tredje stycket.

I artikel 4 punkt 1 i bedrägerikonventionen föreskrivs att medlemsstaterna skall kunna utöva jurisdiktion över de gärningar som staten har belagt med straff i enlighet med artikel 1 och artikel 2 punkt 1, när gärningen helt eller delvis begås inom dess territorium eller när vinningen av brottet uppkommer inom dess territorium, när en person inom dess territorium medvetet medverkar i eller anstiftar till sådant brott inom en annan medlemsstats territorium liksom fall där gärningsmannen är medborgare i den berörda medlemsstaten. I sistnämnda fall får – enligt medlemsstatens lagstiftning – som villkor ställas upp att gärningen är belagd med straff också i den stat där den begicks.

De två första av de nyssnämnda fallen motsvaras i svensk rätt av bestämmelserna i 2 kap. 1 § brottsbalken. Det sistnämnda fallet motsvaras av bestämmelserna i 2 kap. 2 § första stycket 1. Någon lagändring är således inte påkallad. När det gäller brott som helt eller delvis begåtts inom territoriet kan även bestämmelsen i 2 kap. 4 § brottsbalken nämnas. Enligt denna anses brott begånget där den brottsliga handlingen företogs, och också där brottet fullbordades. Ett brott kan alltså begås delvis i Sverige och delvis i ett annat land, t.ex. om gärningen företas i det andra landet men fullbordas här riket.

I punkt 2 i artikel 4 ges möjlighet för en medlemsstat att under vissa närmare angivna former förklara att staten inte avser att tillämpa bestämmelsen om jurisdiktion över egna medborgare, som begår brott utomlands. Eftersom Sverige tillförsäkrat sig om jurisdiktion i samtliga

de fall som räknas upp i punkt 1 i artikel 4 behöver Sverige inte utnyttja den möjlighet att avge förklaring som öppnas i punkt 2.

4.4.3 Straffansvar för företagsledare

Regeringens bedömning: Bedrägerikonventionens bestämmelser om straffrättsligt ansvar för företagsledare påkallar inte någon lagstiftningsåtgärd.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte närmare berört denna fråga.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 3 föreskrivs att varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom företaget skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt de principer som anges i den nationella rätten, i fråga om bedrägerier som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och som avses i artikel 1, om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd dem.

Straffrättsligt ansvar för företagsledare eller personer i motsvarande ställning – utformat på sådant sätt som förutsätts i artikel 3 – torde under vissa förutsättningar täckas av de svenska reglerna om medverkansansvar eller av de allmänna principerna för utkrävande av företagaransvar. Någon uttrycklig reglering av det slag som upptas i artikel 3 finns dock inte i svensk rätt. Något krav härom uppställs inte heller i konventionen.

Brott inom företagsverksamhet är ofta svåra att utreda. En mer framkomlig väg kan vara att ålägga den juridiska personen en sanktion när bedrägerier eller andra brott har begåtts inom företagets verksamhetsområde. Bestämmelserna om företagsbot i 36 kap. brottsbalken uppfyller detta syfte. Med hänsyn till detta och till den frihet i berört avseende som konventionen ger medlemsstaterna, behöver någon ändring av lagstiftningen med anledning av vad som upptas i artikeln för närvarande inte ske.

4.4.4 Utlämning för brott

Regeringens bedömning: De svenska reglerna om utlämning för brott uppfyller de krav som ställs upp i bedrägerikonventionen. Någon lagstiftningsåtgärd är därför inte påkallad.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte närmare berört frågan. *Huddinge tingsrätt* har dock ifrågasatt om svensk rätt till fullo uppfyller konventionsåtagandet.

Skälen för regeringens bedömning: Artikel 5 punkt 1 i bedrägerikonventionen föreskriver att medlemsstater som inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion i fråga om gärningar som det enligt artikel 1 och artikel 2 punkt 1

ankommer på medlemsstaterna att kriminalisera och som har begåtts av dess egna medborgare utanför medlemsstatens eget territorium. Vid tillämpningen av förevarande bestämmelse i konventionen skall enligt punkt 4 begreppet ”medborgare” tolkas mot bakgrund av de förklaringar som medlemsstaterna har avgivit enligt artikel 6.1 b och c i den europeiska utlämningskonventionen från år 1957.

Med undantag för utlämning till de nordiska länderna medger Sverige inte utlämning av egna medborgare. Sveriges ställningstagande till denna fråga kommer att prövas på nytt i samband med ratifikationen av den nyligen antagna konventionen om utlämning mellan den europeiska unionens medlemsstater. I den konventionen anges nämligen som huvudregel att utlämning inte skall vägras på den grunden att fråga är om egna medborgare. Oavsett vad som därvid kommer att gälla kan dock konstateras att Sverige, genom de jurisdiktionsregler som ovan berörts (avsnitt 4.4.2), uppfyller bedrägerikonventionens krav på det sättet att svensk domsrätt gäller när brott som åsyftas i konventionen har begåtts av en svensk medborgare. Någon förändring i svensk lagstiftning för att uppfylla bestämmelsen i artikel 5 punkt 1 är därför inte erforderlig.

Huddinge tingsrätt påpekar i sitt remissvar att Sverige i samband med ratifikation av den europeiska utlämningskonventionen avgett en förklaring av innebörd att med svenska medborgare jämställs bl.a. utlänningar med hemvist i något annat nordiskt land. Tingsrätten anför med hänvisning till detta att det finns en risk att Sverige inte uppfyller konventionsåtagandet. Regeringen vill emellertid framhålla att den nämnda förklaringen inte har avsatt några spår i lagstiftningen, och förklaringen tillämpas heller inte i praktiken. Sverige torde således leva upp till konventionsåtagandet även härvidlag.

I de fall där utlämning vägras enbart på grund av att den person som begärs utlämnad är medborgare i den anmodade staten, åtar sig den anmodande staten i punkt 2 i artikel 5 att översända relevant material till den anmodade medlemsstaten. Den anmodade staten skall överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för åtal, om det finns anledning till detta. Den anmodande medlemsstaten skall hållas underrättad om väckta åtal och utgången i målen. Den anmodade staten har att handlägga åtalet i enlighet med föreskrifterna i den nationella rätten.

I fråga om svenska medborgare föreligger enligt 2 kap. 2 § brottsbalken domsrätt för brott som förövats utomlands, under förutsättning att gärningen är straffbelagd också på gärningsorten. Enligt 2 kap. 5 § brottsbalken gäller emellertid dessutom att åtal för brott som förövats utom riket i vissa fall kräver särskilt medgivande. Bedrägerikonventionen synes inte innebära någon förpliktelse att under alla förhållanden medge åtal i sådana situationer som omfattas av artikel 5 utan endast att åtalsfrågan skall behandlas på samma sätt som gäller i andra fall. Flera andra länder tillämpar den s.k. opportunitetsprincipen vilket innebär att åklagaren har en diskretionär prövningsrätt i fråga om brott under allmänt åtal. Denna prövningsrätt torde inte påverkas av konventionen. De fall då svensk lag kräver särskilt medgivande till åtal för brott begångna utomlands kan ses som undantag från den allmänna åtalsplikt som annars föreligger. Den prövning som därvid görs skiljer sig inte principiellt från en sådan diskretionär prövningsrätt som är regel i vissa andra länder (jfr

prop. 1971:92 s. 55 ff.). Svensk lagstiftning får därför anses förenlig med konventionen på denna punkt.

I punkt 3 i artikel 5 föreskrivs att en medlemsstat inte får vägra utlämning enbart på den grunden att gärningen utgör skattebrott eller brott mot tullbestämmelser. Med skatt avses detsamma som i 1957 års utlämningskonvention.

1957 års utlämningskonvention innehöll en bestämmelse (artikel 5) som innebar att utlämning för fiskaliska brott förutsatte särskild överenskommelse mellan de berörda staterna. Genom ett andra tilläggsprotokoll till konventionen (SÖ 1979:13) ersattes den bestämmelsen med en regel av innebörd att utlämning mellan de avtalsslutande staterna skall ske för brott mot lagstiftningen angående skatter och andra pålagor samt tullar och valutatransaktioner, under förutsättning att brottet enligt den anmodade statens lag motsvarar brott av samma natur (artikel 2 punkt 1 i tilläggsprotokollet). För att utlämning från Sverige skall kunna ske uppställs bl.a. krav på dubbel straffbarhet. Detta innebär emellertid inte att gärningen skall direkt falla under någon brottsbeskrivning i svensk lag, utan det är tillräckligt att själva gärningstypen är kriminaliserad i vårt land (prop. 1957:156 s. 44). I artikel 2 punkt 2 i tilläggsprotokollet föreskrivs att utlämning inte får vägras på den grunden att den anmodade statens lag inte föreskriver samma slags skatter eller pålagor eller inte innehåller samma slags reglering beträffande skatt eller annan pålaga, tull eller valuta som den anmodande statens lag. Att brottet enligt punkt 1 i artikel 2 skall vara av samma natur torde inte hindra att det av den anmodade staten hänförs under en allmän straffbestämmelse, t.ex. bedrägeri, om den fiskaliska reglering som i det aktuella fallet har åsidosatts saknar motsvarighet i den staten (prop. 1978/79:80 s. 12).

Sverige har ratificerat det andra tilläggsprotokollet till 1957 års utlämningskonvention och svensk lagstiftning är anpassad härtill. Svensk lagstiftning är således förenlig med bedrägerikonventionen på denna punkt. Någon lagstiftningsåtgärd är därför inte påkallad.

4.4.5 Inbördes rättshjälp m.m.

Regeringens bedömning: Den svenska regleringen av frågor rörande inbördes rättshjälp uppfyller de krav som bedrägerikonventionen ställer upp. Någon lagstiftningsåtgärd är därför inte påkallad.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 6 punkt 1 föreskrivs att medlemsstaterna skall samarbeta effektivt vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet när fråga är om bedrägerier — såsom detta brott har definierats i artikel 1 — som berör två eller flera medlemsstater. Som exempel på olika samarbetsformer nämns inbördes rättshjälp, utlämning, överförande av lagföring och verkställighet av domar som har meddelats i en annan medlemsstat.

Frågor om utlämning för brott har behandlats i det föregående (se avsnitt 4.4.4).

Sverige har ratificerat och i svensk rätt införlivat i stort sett samtliga internationella konventioner som avser rättshjälp och som kan vara relevanta för rättsligt samarbete mellan staterna inom Europeiska unionen. Därtill kommer att Sverige lämnar andra stater rättshjälp i brottmål i den utsträckning vår lagstiftning medger det, även om något särskilt avtal härom inte har ingåtts.

Svensk lagstiftning torde väl uppfylla de krav som bedrägerikonventionen uppställer i fråga om olika samarbetsformer för att effektivisera förundersökning, lagföring och straffverkställighet.

I punkt 2 i artikel 6 föreskrivs att medlemsstaterna — när flera medlemsstater har jurisdiktion och har möjlighet att väcka åtal för samma gärning — skall samarbeta för att, om möjligt, koncentrera lagföringen till en medlemsstat. Ett sådant internationellt samarbete finns redan i dag. Inte heller i detta avseende är några nya svenska bestämmelser påkallade.

4.4.6 Utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige

Regeringens förslag: Den som i en annan stat, som är medlem i Europeiska unionen, har dömts för ett brott som omfattas av bedrägerikonventionen skall, som huvudregel, inte kunna lagföras i Sverige för samma gärning.

Riksdagen godkänner att Sverige avger en förklaring om att här kunna lagföra den som har dömts för samma gärning i en annan stat som är medlem i Europeiska unionen, om gärningen

a) helt eller delvis har begåtts inom svenskt territorium, eller

b) riktats mot Sveriges säkerhet eller andra för Sverige lika viktiga intressen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte berört frågan.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelser om utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige finns i 2 kap. 5 a § brottsbalken.

Den europeiska konventionen den 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar (SÖ 1973:55, brottmålsdomskonventionen) innehåller regler om när en konventionsstat skall vara förhindrad att lagföra en person för en gärning, för vilken han tidigare har dömts av en annan konventionsstat (ne bis in idem). Sådana regler finns också i den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål (SÖ 1976:21, lagföringskonventionen). Dessa konventioner har tillträtts av Sverige men inte av samtliga övriga medlemsstater.

I första stycket i 2 kap. 5 a § brottsbalken föreskrivs att om ansvar för gärning har prövats genom lagakraftägande dom, som är meddelad i en främmande stat där gärningen har förövats eller i en främmande stat som har tillträtt brottmålsdomskonventionen eller lagföringskonventionen, får den tilltalade — under vissa närmare angivna förutsättningar — inte lagföras för samma gärning i Sverige. Sålunda får lagföring inte ske i Sverige om den tilltalade har frikänts från ansvar, har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts, ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår eller ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.

I förevarande paragrafs andra stycke har gjorts undantag för brott som har begåtts i Sverige eller om det finns skäl att anta att brottet har begåtts här. Undantag har också gjorts för brott som har begåtts utomlands och förövats mot offentligt svenskt intresse, dvs. mot Sverige, svensk kommun eller annan myndighet eller svensk allmän inrättning eller brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol eller det lindrigaste straff som i svensk lag är föreskrivet för brottet är fängelse i fyra år eller däröver. Dock gäller bestämmelserna i paragrafens första stycke, om lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet.

I tredje stycket i 2 kap. 5 a § brottsbalken föreskrivs att åtal får väckas för gärningen i Sverige endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigar därtill. Riksåklagaren har genom förordningen (1993:1467) bemyndigats att meddela åtalsförordnande i fråga om gärningar som har begåtts av svenska medborgare eller utlänningar med hemvist i Sverige.

I artikel 7 i bedrägerikonventionen finns bestämmelser om rättsverkningarna av en brottmålsdom som har meddelats i en annan medlemsstat. Bestämmelserna svarar i allt väsentligt mot artiklarna 54—58 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, (prop. 1997/98:42, Schengensamarbetet, bil. 3).

Enligt artikel 7 punkt 1 i bedrägerikonventionen gäller som huvudregel att en medlemsstat inte får lagföra en person för samma gärning om vederbörande redan dömts i en annan medlemsstat om påföljden har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag. Hinder för ny lagföring föreligger således inte om den tilltalade i en annan medlemsstat har frikänts för samma gärning.

För att Sverige skall uppfylla bedrägerikonventionens krav i berört hänseende krävs en lagändring i 2 kap. 5 a § brottsbalken, se vidare avsnitt 5.6.8.

Enligt punkt 2 i artikel 7 får varje medlemsstat i samband med att den till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäler att bestämmelserna i bedrägerikonventionen har införlivats med den nationella rätten förklara att staten under vissa förutsättningar inte skall vara bunden av punkt 1.

Ett sådant undantag som avses i punkt 2 a är om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat helt eller delvis har begåtts inom svenskt territorium. För att erhålla överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken, bör Sverige förklara sig inte vara bundet av artikel 7 punkt 1 i förevarande fall.

I punkt 2 föreskrivs emellertid ett absolut hinder för lagföring i Sverige om gärningen delvis har begåtts här och delvis inom den medlemsstats territorium där domen har meddelats. För närvarande gäller att utländsk brottmålsdom inte utgör hinder för ny lagföring i Sverige om brottet helt eller delvis begåtts här (2 kap. 5 a § andra stycket, hänvisningen till 1 §). För att Sverige skall uppfylla bedrägerikonventionens krav i detta av-

seende krävs en inskränkning av svensk jurisdiktion, se vidare avsnitt 5.6.8.

Ett annat undantag som avses i punkt 2 b är om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har riktats mot den medlemsstatens säkerhet eller andra för den staten lika viktiga intressen. Därmed torde avses t.ex. den situationen att en annan medlemsstat har dömt över en gärning som berör för Sverige viktiga intressen. Om förklaring avges för sådana fall föreligger inte hinder mot att i Sverige döma en person för samma gärning, som han redan har lagförts för i en annan medlemsstat. Med undantaget i denna punkt torde avses i huvudsak samma intresse som föranlett undantaget i 2 kap. 5 a § brottsbalken för brott som riktas mot svenskt offentligt intresse. Sverige bör med hänsyn härtill utnyttja den möjlighet att avge förklaring för sådana fall som bedrägerikonventionen medger.

I punkt 3 i artikel 7 föreskrivs att de undantag som har gjorts till föremål för en förklaring enligt punkt 2 inte skall vara tillämpliga, om den berörda medlemsstaten — på grund av samma gärning — har begärt att en annan medlemsstat skall lagföra personen i fråga eller har beviljat utlämning av denne.

Som nämnts i det föregående är det enligt 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken en förutsättning för att i Sverige lagföra en person som redan har lagförts utomlands för den aktuella gärningen att denna lagföring inte har skett på begäran av svensk myndighet. I detta avseende överensstämmer således den svenska regleringen med bestämmelsen i bedrägerikonventionen. Enligt konventionen skall emellertid en utländsk brottmålsdom alltid ha hinderverkan också om personen utlämnats för gärningen från en konventionsstat där ny lagföring för samma gärning skulle kunna vara aktuell. Någon motsvarande regel finns inte i svensk rätt. En anpassning av bestämmelserna i brottsbalken krävs således, se vidare avsnitt 5.6.8.

Enligt punkt 4 påverkas inte tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan medlemsstater och därtill hörande förklaringar av vad som föreskrivs i artikel 7.

5 Korruption

5.1 Inledning

I en rad internationella organisationer pågår arbete för att motverka korruption i form av muta och bestickning. Det anses allmänt att korruptionens skadeverkningar är stora, både nationellt och på ett internationellt plan. Handel och annan ekonomisk verksamhet blir alltmer global. Korruption snedvrider konkurrensen mellan företag, vilket har en hämmande effekt på handel och ekonomisk tillväxt. Allmänheten bör skyddas mot dess skadeverkningar i både offentlig och privat verksamhet. Ett samhälle med utbredd korruption är ett mindre effektivt och mer osäkert samhälle.

Tyngdpunkten i det internationella arbetet mot korruption kan sägas ligga på utarbetande av åtaganden att straffbelägga olika korruptiva förfaranden. Detta har resulterat bl.a. i straffrättsliga konventioner och andra instrument. Fler sådana instrument är också att vänta. Så har exempelvis en konvention nyligen färdigställts inom Europarådet. Dessutom diskuteras, bl.a. inom Europarådet, sådant som den skattemässiga behandlingen av mutor, betydelsen av att motverka korruption i offentlig upphandling och behovet av handlingsregler för tjänstemän.

Sverige deltar aktivt i det internationella arbetet på området. Den svenska strafflagstiftningen är redan relativt långtgående, både vad gäller de gärningar som är kriminaliserade och den internationella räckvidden. Inte minst för att skapa likvärdiga konkurrensförutsättningar för svenskt näringsliv ligger det i svenskt intresse att så många länder som möjligt åtar sig att bredda sina regelverk.

I propositionen föreslås att Sverige skall ansluta sig till tre existerande instrument på området, varav två tagits fram inom EU och ett inom OECD. Inledningsvis redovisas översiktligt innehållet i de svenska straffrättsliga mut- och bestickningsreglerna. Därefter behandlas de tre instrumenten med beskrivning av bakgrund och huvudsakligt innehåll. Därefter görs en analys av hur de internationella åtagandena förhåller sig till gällande svensk rätt. I det sammanhanget lämnas också en redogörelse för vissa nationella förhållanden som påkallar lagändringar. Vidare behandlas hur de nödvändiga lagändringarna kan genomföras. Slutligen behandlas skattefrågor.

5.2 Nuvarande reglering

5.2.1 Materiella regler

Enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken döms arbetstagare som tar emot, låter sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning för mutbrott.

I andra stycket utvidgas kretsen av mottagare till

1) ledamot av styrelse, verk, nämnd eller annan sådan samfällighet som hör till staten eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2) den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3) den som är krigsman enligt lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4) den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och

5) den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift.

Enligt 17 kap. 7 § brottsbalken döms den som till arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 § lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen för bestickning.

Tillämpningsområdet enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken är inte begränsat till svenska arbetstagare. Det är således straffbelagt enligt svensk rätt även för en utländsk arbetstagare att låta sig mutas, liksom att besticka en sådan, oavsett om denne är i offentlig eller privat tjänst. Detsamma gäller den personkategori som anges i paragrafens andra stycke 5. Däremot är personkretsen i paragrafens andra stycket 1–4 begränsad till svenska förhållanden. Det är därför inte straffbelagt i Sverige för t.ex. en ledamot av ett utländskt parlament att låta sig mutas, liksom heller inte att besticka en sådan.

5.2.2 Särskilda åtalsregler

Av 20 kap. 5 § första och tredje styckena brottsbalken följer att åtal för mutbrott inom den privata sektorn förutsätter antingen åtalsangivelse av arbets- eller uppdragsgivaren eller att åtal befinns vara påkallat från allmän synpunkt. Regeln syftar till att smärre, ursäktliga fall i den privata sektorn skall lämnas utan beivran.

En motsvarande åtalsregel för bestickning finns i 17 kap. 17 § brottsbalken.

Bestämmelserna om åtalsangivelse och särskild åtalsprövning gäller inte endast för svenska förhållanden. Vid mutbrott och bestickning med utländska inslag medför reglernas utformning att åtal för sådana brott av utländska privata arbets- eller uppdragstagare eller av utländska offentliga arbetstagare förutsätter åtalsangivelse av mottagarens arbets- eller uppdragsgivare eller att åtal befinns påkallat från allmän synpunkt.

Till detta kommer att det för åtal för brott som begåtts utomlands krävs förordnande från regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill (2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken). Riksåklagaren har givits bemyndigande att meddela sådant förordnande.

5.2.3 Svensk domsrätt

För att de svenska mut- och bestickningsbestämmelsernas räckvidd på det internationella planet skall kunna bedömas, måste också reglerna om svensk domsrätt över brott begångna utomlands beaktas.

Förutsättningarna för att svensk domstol skall vara behörig att döma för ett brott som begåtts utomlands anges i 2 kap. brottsbalken.

Enligt 2 kap. 2 § brottsbalken föreligger svensk domsrätt om gärningen begåtts av

1) svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige

2) av utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller

3) av annan utlänning som finns här i riket och brottet enligt svensk lag kan leda till fängelse i mer än sex månader.

För svensk domsrätt förutsätts i dessa fall emellertid att gärningen inte är fri från ansvar på gärningsorten, det s.k. kravet på dubbel straffbarhet. Det finns däremot inte något formellt krav på att lagstiftningen på gärningsorten verkligen upprätthålls med någon effektivitet. Detta kan dock få betydelse vid bedömningen av om en förmån är otillbörlig.

Enligt 2 kap. 3 § brottsbalken föreligger också svensk domsrätt bl.a. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning. I dessa fall föreligger inget krav på dubbel straffbarhet. Denna regel torde kunna få betydelse främst om en svensk offentlig tjänsteman låter sig mutas utomlands. Både bestickningsoch mutbrottet torde då kunna anses vara begånget mot Sverige.

Utöver vad som beskrivits ovan kan svensk domsrätt föreligga om lagföring överförs från ett land som, liksom Sverige, anslutit sig till den europeiska konventionen om lagföring i brottmål. Regler om detta finns i lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott (lagföringslagen), till vilken hänvisas i 2 kap. 3 a § brottsbalken.

5.3 De nya instrumenten

5.3.1 Korruptionsprotokollet

Den arbetsgrupp under ministerrådet som arbetade fram bedrägerikonventionen (se avsnitt 4) fick därefter i uppdrag att utarbeta ett instrument mot korruption. Ett protokoll till bedrägerikonventionen med bestämmelser om korruption undertecknades av EU:s medlemsstater i september 1996 (EGT C 313, 23.10.1996, s. 1, korruptionsprotokollet, *bilaga 5*). Till protokollet har det upprättats en förklarande rapport (EGT C 11, 15.1.1998, s. 5)

Syftet med protokollet är att bekämpa sådan korruption som skadar eller kan skada EG:s finansiella intressen. I den förklarande rapporten till protokollet framhålls bl.a. att medlemsländernas lagstiftning är långt ifrån tillräcklig när det gäller den internationella omfattningen. Vidare framhävs behovet av att säkerställa en större överensstämmelse i sättet på vilket medlemsstaternas strafflagstiftning griper sig an straffvärda former av korruption med internationella förgreningar.

Protokollet innehåller åtaganden att straffbelägga bestickning och mutbrott av nationella offentliga tjänstemän och EG-tjänstemän, liksom även EG-kommissionärer och ledamöter av Europaparlamentet, EG-domstolen och Revisionrätten. Brotten skall beläggas med proportionerliga och avskräckande påföljder. Vidare finns bestämmelser om jurisdiktion, lösning av tvister om tolkning av protokollet samt sedvanliga regler om ikraftträdande, anslutning av nya medlemsstater m.m.

En närmare redogörelse för innehållet jämte förhållandet till svensk rätt finns i avsnitt 5.5.1.

5.3.2 Korruptionskonventionen

Sedan arbetet med korruptionsprotokollet avslutats, fortsatte man inom EU:s tredje pelare med utarbetandet av en fristående konvention om korruption. Den undertecknades av medlemsstaterna den 26 maj 1997 (EGT C 195, 25.6.1997, s. 1, korruptionskonventionen, *bilaga 6*). Konventionens bestämmelser överensstämmer till stora delar med vad medlemsstaterna redan åtagit sig i bedrägerikonventionen och i det nämnda

protokollet. Korruptionskonventionen går emellertid längre på det sättet att det inte finns något rekvisit om skada för EG:s finanser.

Någon förklarande rapport till konventionen har ännu inte tagits fram. Syftet med konventionen är att förbättra det rättsliga samarbetet i kampen mot korruption, vilket betraktas som ett gemensamt intresse för EU:s medlemsstater.

Konventionen innehåller till stora delar samma åtaganden som vissa av dem som finns i bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet, förutom rekvisitet skada för EG.s finansiella intressen. Det finns således regler om mutbrott och bestickning samt jurisdiktion som överensstämmer med korruptionsprotokollet. Vidare finns det bestämmelser om straffansvar för företagsledare, utlämning och åtal, samarbete mellan medlemsstaterna samt utländsk brottmålsdoms hinderverkan, som har sina huvudsakliga motsvarigheter i bedrägerikonventionen. Medlemsstaterna ges också möjlighet att låta de nationella domstolarna inhämta förhandsbesked om tolkningen av konventionen. Slutligen finns sedvanliga bestämmelser om ikraftträdande, anslutning av nya medlemsstater m.m.

En närmare redogörelse för innehållet jämte förhållandet till svensk rätt finns i avsnitt 5.5.2.

5.3.3 OECD-konventionen

Även inom OECD pågår arbete mot korruption. Arbetet har där koncentrerats på straffbeläggning av bestickning av utländska offentliga tjänstemän, som anses vara det i sammanhanget allvarligaste problemet i det internationella handelsutbytet. Dessutom diskuteras korruptionsbekämpande åtgärder inom ramen för offentlig upphandling och bokföring/revision samt skatterättslig behandling av givna mutor. Sverige deltar aktivt i arbetet.

År 1994 antogs en allmänt hållen rekommendation om motverkande av mutor och bestickning i internationella affärsrelationer. Rekommendationen hade föregåtts av ett flerårigt arbete i organisationen.

År 1996 antogs en rekommendation om skattebehandling av mutor. Enligt denna skall länderna se över sin skattelagstiftning i syfte att vägra avdragsrätt för givna mutor, se vidare avsnitt 5.11.

Vid ett ministerrådsmöte den 26 och 27 maj 1997 antogs en mer preciserad rekommendation att straffbelägga bestickning av utländska offentliga tjänstemän i enlighet med vissa "agreed common elements". Eftersom enighet inte kunde uppnås om att en rekommendation var tillräckligt bindande, åtog sig medlemsstaterna i rekommendationen att förhandla en konvention på området. Konventionen skulle vara färdig för undertecknande före 1997 års utgång.

Konventionen förhandlades fram under hösten och undertecknades av de 29 medlemsstaterna jämte fem observatörsländer den 17 december 1997 (*bilaga 7*). Till konventionen har också utarbetats en kommentar som skall tjäna till ledning för tolkningen av bestämmelserna.

Syftet med konventionen är att bekämpa korruption i internationella affärsrelationer. Sådan korruption sägs undergräva ekonomisk utveckling och utgöra ett hinder för fri konkurrens. Bekämpandet skall ske främst genom viss tillnärmning av ländernas lagstiftningar. I kommentaren talas

emellertid om åstadkommande av *funktionell ekvivalens* beträffande de åtgärder som vidtas i de länder som ansluter sig. Detta innebär att det inte krävs att lagstiftningarna ser likadana ut eller att ingrepp görs i de grundläggande principerna i ländernas rättssystem.

Konventionen innehåller främst åtagande att straffbelägga bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsrelationer. I definitionen av offentlig tjänsteman ingår även t.ex. utländska ministrar och parlamentsledamöter. Vidare finns bestämmelser om ansvar för juridiska personer, förverkande, jurisdiktion, penningtvätt, bokföringsregler, inbördes rättshjälp och utlämning. Slutligen finns bestämmelser om uppföljning och kontroll av konventionsåtagandena samt sedvanliga bestämmelser om bl.a. ikraftträdande.

En närmare redogörelse för innehållet jämte förhållandet till svensk rätt finns i avsnitt 5.5.3.

5.4 Tillträde till konventionerna och protokollet

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner korruptionsprotokollet, korruptionskonventionen och OECD-konventionen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker att Sverige tillträder instrumenten eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Som framhålls i avsnitt 4.1 utgör bedrägerier och andra oegentligheter som riktar sig mot EG:s finansiella intressen ett allvarligt problem. En åtgärd som det har ansetts nödvändigt att vidta för att effektivisera kampen mot denna typ av brottslighet är rådets beslut att upprätta korruptionsprotokollet. Sverige har deltagit aktivt i arbetet som ledde fram till det antagna instrumentet, som träder i kraft endast om samtliga medlemsstater ratificerar det. Det ligger i Sveriges intresse att så sker. En naturlig utgångspunkt är således att Sverige skall tillträda korruptionsprotokollet.

Det internationella samarbetet har också stor betydelse i kampen mot korruptionens skadeverkningar. Sverige har deltagit aktivt i arbetet som ledde fram till EU:s och OECD:s korruptionskonventioner. EU-konventionen träder dessutom i kraft endast om samtliga medlemsstater ratificerar den. Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner korruptionsprotokollet, korruptionskonventionen och OECD-konventionen.

5.5 Behovet av lagstiftning samt förklaringar

5.5.1 Korruptionsprotokollet

Regeringens bedömning: Svensk rätt uppfyller redan i huvudsak åtagandena i protokollet. I den svenska lagstiftningen måste det emellertid klargöras att straffansvaret omfattar mutor som är avsedda att

tillfalla – eller tillfaller – någon annan än den vars tjänsteutövning man vill påverka. Det måste också göras straffbart i Sverige att besticka EG-kommissionärer, EU-parlamentariker och domare i EG-domstolen och Revisionsrätten, liksom det måste göras straffbart för en sådan befattningshavare att ta mutor.

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner att Sverige avger förklaring

– att vi inte ämnar utöva domsrätt på den grunden att brottet begåtts gentemot en gemenskapstjänsteman eller vissa andra befattningshavare i EU-administrationen, och

– att vi inte ämnar utöva domsrätt på den grunden att gärningsmannen är gemenskapstjänsteman vid en institution eller ett organ med säte i Sverige.

Promemorians bedömning och förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte framfört några invändningar mot promemorians bedömning och förslag.

Skälen för regeringens bedömning och förslag redovisas artikelvis.

Artikel 1

Artikeln innehåller definitioner. Där anges främst vad som i protokollet avses med gemenskapstjänsteman och nationell tjänsteman. Värt att notera är att definitionen av nationell tjänsteman är utformad så att en medlemsstat som överväger rättsliga åtgärder mot en tjänsteman från en annan medlemsstat inte behöver tillämpa en definition av tjänsteman som är vidare än den som finns i den nationella rätten.

Artikeln påfordrar inga lagstiftningsåtgärder.

Artikel 2

I artikeln anges vad som i protokollet avses med mutbrott.

Åtagandet innefattar att straffbelägga tjänstemäns *begäran om, mottagande av* och *accepterande av löften om* förmåner.

Den brottsliga handlingen enligt 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken består i att ta emot, låta sig utlova eller begära en otillbörlig belöning. Mottagarkretsen är inte begränsad till offentliga tjänstemän. Den svenska lagstiftningen täcker således in protokollets åtagande i detta avseende.

Protokollet talar vidare om *förmåner, oavsett art*. Enligt den förklarande rapporten är detta ett avsiktligt brett koncept, som omfattar inte bara materiella saker, t.ex. pengar, värdeföremål, varor av alla slag och utförda tjänster, utan också allt som kan vara av indirekt intresse såsom betalning av den korrumperande personens skulder eller arbete på dennes egendom. Förteckningen anges vara icke uttömmande. Begreppet förmåner sägs täcka alla typer av materiella, immateriella eller sociala förmåner.

I 20 kap. 2 § brottsbalken talas om muta eller annan otillbörlig belöning. Med detta avses olika typer av förmåner, med eller utan ekonomiskt värde. Otillbörlighetsrekvisitet innebär emellertid att inte alla för-

måner kan grunda ansvar. Bl.a. sådant som förmånens värde, huruvida den önskade tjänsteutövningen omfattar myndighetsutövning och om syftet med belöningen är helt legitimt skall påverka bedömningen.

Något otillbörlighetsrekvisit finns som framgått inte i protokollet. Man kan därför få intrycket att det undantag för tillbörliga belöningar som finns i den svenska lagstiftningen medför att vi inte utan lagändring lever upp till åtagandet i protokollet i denna del. Emellertid får det anses självklart – och förhandlingarna som ledde fram till protokollet ger stöd för detta – att åtagandet i protokollet inte gör det nödvändigt att straffbelägga varje obetydlig eller i övrigt tillbörlig förmån. Artikeln tar sikte på otillbörlig påverkan av någons tjänsteutövning, och en helt obetydlig förmån är inte ägnad att påverka mottagarens beslutsfattande. Det torde alltså inte finnas behov av att nu förändra den svenska lagstiftningen i detta hänseende.

Definitionen i artikel 2 i protokollet innehåller vidare att tjänstemannen *direkt eller genom tredje man* begär, tar emot eller accepterar löften om förmåner. I den förklarande rapporten framhålls att det är nödvändigt att fastställa tjänstemannens ansvar oberoende av mellanmannens goda eller onda tro.

I svensk rätt torde det inte spela någon roll för mottagarens ansvar om mutan eller belöningen tas emot, accepteras eller begärs direkt eller genom förmedling av någon annan. Något behov av att ändra lagstiftningen i detta avseende finns alltså inte.

Artikeln innefattar åtagande att straffbelägga även den situationen att *förmånen tillfaller någon annan än tjänstemannen* själv. Detta har uttryckts genom att mutbrottet skall ske för tjänstemannens egen räkning eller för tredjemans räkning. I den förklarande rapporten nämns förmåner till make eller partner, en god vän och ett politiskt parti eller någon annan organisation.

Mottagarkretsen i 20 kap. 2 § brottsbalken omfattar arbetstagare och vissa andra personkategorier. I det betänkande som låg till grund för bestämmelsens nuvarande utformning (SOU 1974:37 s. 142) sägs att det saknar betydelse om den ifrågavarande förmånen kommer just gärningsmannen till godo. Även förmåner som med funktionärens goda minne lämnas till t.ex. hans hustru eller annan närstående kan vara straffbara. Det framhålls dock att ansvaret i det hänseendet måste vara begränsat till sådant som kan sägas ligga inom egennyttans ram, och att mutansvar således inte torde komma i fråga om t.ex. en befattningshavare som sakligt ovidkommande villkor för att bevilja ett tillstånd uppställer att den sökande skall lämna bidrag till något allmännyttigt ändamål. Saken kommenteras inte i den efterföljande propositionen och såvitt känt har frågeställningen inte blivit föremål för domstolsprövning. I doktrinen (Cars, Mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring s. 25 f) har ifrågasatts om inte även en förmån som lämnas till en förening eller en ideell organisation – t.ex. ett politiskt parti vars verksamhet ligger funktionären varmt om hjärtat – kunde föranleda ansvar för funktionären om han godkänt transaktionen eller rentav tagit initiativ till den.

Rättsläget är således inte alldeles klart i fråga om i vilken utsträckning det straffbara området omfattar förmåner till andra än funktionären själv. Det finns därför ett behov av att förtydliga den svenska lagstiftningen i detta hänseende. Detta behandlas i avsnitt 5.6.3.

Artikel 2 stadgar vidare att förmånen skall ta sikte på att tjänstemannen skall utföra eller inte utföra en *handling i tjänsten* eller vid utövandet av tjänsten på ett sätt som strider mot hans officiella förpliktelser.

I 20 kap 2 § första stycket brottsbalken stadgas att mutan skall ta sikte på tjänsteutövning. Överensstämmelse föreligger således med protokollets bestämmelse. Den svenska regleringen går till och med ett steg längre i det att det inte finns något rekvisit om att mottagaren skall handla i strid med sina officiella förpliktelser.

I den svenska lagstiftningen finns det slutligen av naturliga skäl inget krav på att handlandet skall ha skadat eller kunnat skada EG:s finansiella intressen. Den svenska lagstiftningen täcker dock även detta.

Artikel 3

I likhet med förhållandet mellan mutbrott och bestickning i svensk rätt, är artikel 3 i protokollet om bestickning en spegelbild av mutbrottet i artikel 2. Den brottsliga handlingen definieras i protokollet som *att utlova eller bevilja* en förmån till en tjänsteman.

I 17 kap. 7 § brottsbalken definieras den brottsliga gärningen som att lämna, utlova eller erbjuda muta eller annan otillbörlig belöning. Detta torde täcka det handlande som enligt protokollet skall straffbeläggas.

Det kan vidare noteras att protokollet bara täcker krav, löften eller betalningar på förhand, före den åsyftade tjänsteutövningen. Den svenska lagen har således även här ett vidare tillämpningsområde, eftersom den även omfattar krav, löften och betalningar som framställs eller sker i efterhand.

Beträffande övriga delar av artikel 3 äger resonemanget ovan under artikel 2 motsvarande tillämpning. Föreslagna lagändringar behandlas närmare i avsnitt 5.6.3.

Artikel 4.1

Enligt artikel 4.1 skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de nationella regler som straffbelägger bedrägerier mot EG:s budget enligt bestämmelserna i artikel 1 i bedrägerikonventionen när de begås av nationella tjänstemän, tillämpas också om de begås av gemenskapstjänstemän. I artikel 1 i bedrägerikonventionen åtar sig medlemsstaterna att straffbelägga olika former av bedrägliga förfaranden som riktar sig mot EG:s finansiella intressen. I avsnitt 4.4.1 har bedömningen gjorts att de svenska straffbestämmelserna om bl.a. bedrägeri och urkundsförfalskning täcker åtagandet med ett undantag, där ny lagstiftning föreslås. Gemensamt för både existerande bestämmelser och det som föreslås är att reglerna är generellt tillämpliga i det att brottsbeskrivningarna inte är inskränkta till någon viss personkrets. De nuvarande svenska reglerna – jämte vad som föreslås – täcker således redan EG-relaterade bedrägerier som begås av en EG-tjänsteman. Någon ytterligare lagstiftningsåtgärd i anledning av artikel 4.1 är därför inte påkallad.

Enligt artikel 4.2 skall medlemsstaterna säkerställa att sådana i artikel 4.1 nämnda gärningar, liksom mutbrott och bestickning i protokollets mening, i den mån de omfattar gärningar som begås av eller gentemot bl.a. ministrar och parlamentsledamöter, görs tillämpliga också på motsvarande befattningshavare i EU-administrationen (EG-kommissionärer, ledamöter av Europaparlamentet, EG-domstolen och Revisionsrätten). Tanken bakom artikeln är att säkerställa att höga befattningshavare i EU-administrationen skall vara straffrättsligt ansvariga för brott mot EG:s finansiella intressen på samma sätt som deras nationella motsvarigheter. Detta innebär att i den mån t.ex. regeringsmedlemmar kan straffas enligt den nationella rätten för EG-bedrägerier respektive mutbrott och bestickning, så måste de nationella reglerna vara tillämpliga också på motsvarande befattningshavare i EU-administrationen.

Såsom ovan anförts är de straffbestämmelser som motsvarar åtagandena i bedrägerikonventionen inte inskränkta till någon särskild personkrets. Reglerna äger generell tillämplighet och omfattar således också de befattningshavare i EU-administrationen som artikel 4.2 tar sikte på.

Detsamma gäller beträffande bestickningsbrottet. Bestämmelsen i 17 kap. 7 § brottsbalken omfattar envar som lämnar, utlovar eller erbjuder en muta.

När det gäller mutbrott och den personkrets som kan bli föremål för bestickning är läget något mer komplicerat. Straffbestämmelsen i 20 kap. 2 § brottsbalken första stycket bygger på det civilrättsliga arbetstagarbegreppet. Därutöver omfattas en rad personkategorier som räknas upp i paragrafens andra stycke.

De svenska statsråden faller inte under det civilrättsliga arbetstagarbegreppet utan torde i muthänseende få hänföras till personkategorin i 20 kap. 2 § andra stycket 2 brottsbalken, "den som utövar uppdrag som är reglerat i författning". Detsamma gäller riksdagsledamöter. Bestämmelsen torde endast avse svenska förhållanden, alltså bara omfatta svenska statsråd och ledamöter av den svenska riksdagen (se avsnitt 5.2.1). Varken EG-kommissionärer eller EU-parlamentariker omfattas således av regeln. Frågan är emellertid om de kan bedömas falla under det svenska arbetstagarbegreppet, och på det sättet omfattas av paragrafens första stycke.

Arbetstagarbegreppet är inte definierat i lag, utan har utvecklats i förarbeten och praxis. Vid bedömningen av om det föreligger ett arbetsgivar–arbetstagarförhållande ges ofta betydelse åt sådant som om förhållandet är grundat på avtal, om det går ut på att den ena parten skall prestera arbete för den andra partens räkning, om förhållandet har stadigvarande eller regelbunden karaktär och om arbetets utförande är underkastat bestämda direktiv eller kontroll. Begreppet får en avgörande betydelse även inom andra rättsområden än det arbetsrättsliga, t.ex. socialförsäkrings- och skatteområdena och i konkurssammanhang. Olika domstolar har således att bedöma frågan utifrån olika regelverk. Det måste också hållas i minnet att när domstolarna behandlar frågan görs det ofta i ljuset av de konsekvenser ställningstagandet får för berörda personer. Som exempel kan nämnas det skydd mot felaktiga uppsägningar som ges arbetstagare, men inte andra, i lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Det är ofta svårt att på förhand dra några säkra slutsatser om en viss person eller personkategori faller under arbetstagarbegreppet. Såvitt avser EG-kommissionärerna och EU-parlamentarikerna talar dock starka skäl för att de inte omfattas av detta begrepp, särskilt med hänsyn till inslaget av förtroendeuppdrag. För att Sverige säkert skall uppfylla åtagandet i protokollet krävs att kommissionärerna och parlamentarikerna kan straffas för mutbrott, liksom att bestickning av dem görs straffbart. I syfte att säkerställa detta måste därför lagstiftningsåtgärder vidtas. Detta behandlas i avsnitt 5.6.4.

De svenska justitie- och regeringsråden faller under det civilrättsliga arbetstagarbegreppet och omfattas således av 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken.

I Sverige finns det inget organ som mer direkt motsvarar EG:s revisonsdomstol. Det finns alltså ingen svensk personkategori med vilken domarna i Revisionsrätten kan jämställas i straffrättsligt hänseende. De bör dock inte i detta sammanhang behandlas på annat sätt än domarna i EG-domstolen och förstainstansrätten.

Skäl kan i och för sig anföras för att också domarna i EG-domstolen och Revisionsrätten skall anses falla under det svenska arbetstagarbegreppet. Eftersom viss osäkerhet måste anses råda härom bör uttryckligen fastslås att också dessa omfattas av straffansvar i berört avseende. Även detta behandlas i avsnitt 5.6.4.

Artikel 4.3

Artikel 4.3 anger att särskilda politiskt motiverade straffansvarsregler för ministrar i den nationella rätten inte behöver tillämpas på EG-kommissionärer. En förutsättning är dock att man i den nationella rätten har straffbestämmelser som omfattar EG-bedrägerier och mutbrott och bestickning som begås av kommissionärer.

Bestämmelsen saknar relevans för svenskt vidkommande.

Artikel 4.4

I artikeln sägs att bestämmelserna om likabehandling i artikel 4.1–3 inte skall påverka tillämpningen av de bestämmelser om straffprocessrätt och om fastställande av laga domstol som är tillämpliga i varje medlemsstat. Detta innebär bl.a. att om det finns särskilda procedurregler, t.ex. forumregler eller regler för åtal av en minister, parlamentsledamot eller domare i den högsta domstolen för de brott som omfattas av protokollet, så behöver dessa regler inte tillämpas på åtal av en EG-kommissionär, EU-parlamentariker eller ledamot av EG-domstolen eller Revisionsrätten. Bakgrunden härtill är bl.a. att sådana nationella procedurregler kan ha sin grund i specifikt nationella politiska förhållanden.

I den förklarande rapporten framhålls dock att om lagstiftningen i en medlemsstat ger en viss domstol behörighet att döma i mål mot ministrar, parlamentariker eller höga domare så kan denna domstol ges behörighet att döma i mål rörande motsvarande befattningshavare i EU-administrationen.

De svenska statsråden, riksdagsledamöterna samt justitie- och regeringsråden åtnjuter ett visst immunitetsskydd. I Regeringsformen (RF) finns angivet vissa särskilda procedurregler beträffande lagföring för brott som dessa personkategorier begår i tjänsten. Dessa procedurregler skall normalt inte tillämpas på mutbrott, eftersom sådant brott vanligtvis anses falla utanför tjänsteutövningen eller utövandet av uppdraget. Detsamma torde i de flesta tänkbara fall gälla bestickning, liksom de brott som avses i artikel 1 i bedrägerikonventionen. Vanliga åtals- och forumregler skall alltså i regel tillämpas även vid åtal mot berörda personkategorier. Även om det i och för sig är tänkbart att de särskilda procedurreglerna någon gång skulle vara tillämpliga på åtal av t.ex. ett statsråd eller en riksdagsledamot för brott som omfattas av protokollet, så skulle det te sig vanskligt att låta samma, till svenska förhållanden anpassade, regler vara tilllämpliga också på motsvarande befattningshavare i EU-administrationen. Det finns därför ingen anledning att, på sätt konventionen anger, låta någon särskild domstol pröva åtal för mutbrott eller EG-bedrägerier av kommissionär eller ledamot av EU-parlamentet, EG-domstolen eller Revisionsrätten.

Artikel 4.5

Slutligen stadgas att protokollet skall tillämpas "i full överensstämmelse" med relevanta EG-bestämmelser om hävande av immunitet. Innebörden av detta är enligt den förklarande rapporten att protokollet inte skall påverka bestämmelser om hävande av immunitet för personal vid gemenskapernas institutioner.

Redan av Sveriges anslutning till EU följer att de EG-rättsliga immunitetsbestämmelserna äger giltighet i Sverige. Detta har vidare tydliggjorts i 1 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Någon lagstiftningsåtgärd är därför inte påkallad till följd av artikel 4.5.

Artikel 5.1

I artikeln åtar sig medlemsstaterna att belägga de gärningar som anges i artiklarna 2 och 3, liksom medverkan till och anstiftan av dessa brott, med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder. För allvarligare fall skall frihetsberövande påföljder som kan leda till utlämning stadgas. Medlemsstaterna får själva avgöra vad som menas med allvarliga fall.

För mutbrott stadgas i 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken böter eller fängelse i högst två år. För grovt brott döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. För bestickning döms enligt 17 kap. 7 § brottsbalken till böter eller fängelse i högst två år. Något grovt brott finns inte. Dessa straffskalor torde väl uppfylla artikelns krav på effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt.

Regler om utlämning till utomnordiskt land finns i lagen (1957:668) om utlämning för brott, utlämningslagen. Utlämning kan ske för brott för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år. Beträffande utlämning till annat nordiskt land uppställs i lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge ett krav på att brottet skall kunna

föranleda annat än endast böter. Såväl mutbrott som bestickning kan således föranleda utlämning.

För medhjälp till och anstiftan av mutbrott och bestickning döms enligt 23 kap. 4 § brottsbalken. Straffskalorna är desamma som för gärningsmannaskap.

Artikel 5.2

Enligt artikel 5.2 skall åtagandet att tillhandahålla relevanta påföljder inte påverka medlemsstaternas möjligheter att vidta disciplinära åtgärder mot nationella tjänstemän eller gemenskapstjänstemän. Det anges också att de nationella domstolarna kan ta hänsyn till eventuella disciplinära åtgärder mot en person vid fastställande av straffrättslig påföljd.

Enligt 29 kap. 5 § 5 och 30 kap. 4 § brottsbalken skall svenska domstolar vid påföljdsval och straffmätning ta hänsyn till om den tilltalade avskedats eller kan komma att avskedas från anställning eller drabbas av annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkesutövningen.

Något behov av att ändra lagstiftningen till följd av artikeln finns inte.

Artikel 6

Artikeln anger vilka jurisdiktionsgrunder medlemsstaterna skall eller kan tillämpa beträffande de brott protokollet omfattar. De grunder som sålunda uppräknas är:

a) brottet har begåtts på medlemsstatens territorium

b) gärningsmannen är medborgare eller tjänsteman i den berörda staten

c) brottet har begåtts mot en nationell tjänsteman eller gemenskapstjänsteman eller mot någon av de befattningshavare i EU-administrationen som räknas upp i artikel 4 som är medborgare i medlemsstaten

d) gärningsmannen är gemenskapstjänsteman vid en institution eller ett organ med säte i medlemsstaten.

Enligt andra punkten i artikeln kan medlemsstaterna reservera sig mot tillämpning av samtliga jurisdiktionsgrunder utom territorialitetsprincipen.

Sverige har en vid internationell jämförelse vid straffrättslig jurisdiktion.

Enligt 2 kap. 1 § brottsbalken döms vid svensk domstol för brott som begåtts här i riket (territorialitetsprincipen). Sverige uppfyller således åtagandet under a.

När det gäller brott begångna utomlands döms enligt 2 kap. 2 § brottsbalken av svensk domstol bl.a. om brottet begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist här eller av en utlänning som finns här, om för brottet kan följa fängelse i mer än sex månader.

Sverige har således generell domsrätt över svenska medborgare.

Någon bestämmelse motsvarande vad som sägs i det andra ledet under b, om brott av "tjänsteman i den berörda staten" finns däremot inte. Något behov av en uttrycklig regel om detta finns emellertid knappast. I alla praktiska fall torde det redan finnas möjlighet att lagföra en här i riket verksam tjänsteman i de situationer som avses i protokollet. I den mån tjänstemannen inte är svensk medborgare torde han eller hon nor-

malt ha hemvist här eller i vart fall finnas här i den mening som brottsbalken avser. Också vid detta senare förhållande finns svensk jurisdiktion med hänsyn till att straffskalan för mutbrott och bestickning omfattar fängelse i mer än sex månader. Med hänsyn härtill bör kunna hävdas att svenska regler innefattar de situationer som avses i artikel 6.1.b.

Enligt c kan jurisdiktion också övervägas för brott som begåtts mot en nationell tjänsteman, en EG-tjänsteman eller mot en av de befattningshavare i EU-administrationen som omfattas av artikel 4. Bestämmelsen tar sikte på bestickningsbrott som begås utomlands av personer som inte är medborgare i någon medlemsstat.

Enligt 2 kap. 3 § brottsbalken döms av svensk domstol bl.a. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning. Denna bestämmelse torde medföra att den som utomlands besticker en svensk offentlig tjänsteman kan dömas i Sverige. Något behov av att i Sverige kunna lagföra bestickning av en EU-funktionär som inte är verksam här i riket eller av en tjänsteman från något annat EU-land om brottet i övrigt eller gärningsmannen saknar anknytning till Sverige torde inte föreligga. Det måste i sådant fall anses tillräckligt att mutbrottet kan beivras i det EU-land som har domsrätt enligt a eller b. Något bärande skäl att ändra lagstiftningen finns alltså inte här och Sverige bör följaktligen reservera sig mot artikel 6.1.c såvitt den avser annat än bestickning gentemot svensk tjänsteman.

Enligt d kan medlemsstaterna slutligen åta sig jurisdiktion över brott som begås av en gemenskapstjänsteman som tjänstgör vid en gemenskapsinstitution eller ett organ som har sitt säte i medlemsstaten. Bestämmelsen anges i den förklarande rapporten vara användbar särskilt när en överträdelse begås utanför medlemsstaterna av en gemenskapstjänsteman som inte är medborgare i någon medlemsstat. Denna jurisdiktionsgrund framstår i förhållande till svensk rätt som relativt systemfrämmande och det skulle föra väl långt att åta sig domsrätt över sådana närmast hypotetiska situationer med alltför svag anknytning till svenska förhållanden och svenska skyddsintressen. Sverige bör därför förklara att vi inte ämnar tillämpa jurisdiktion enligt artikel 6.1.d.

Artikel 7.1

I artikel 7.1 hänvisas till ett antal bestämmelser i bedrägerikonventionen med förklaring att de skall tillämpas också på bestickning och mutbrott enligt protokollets definitioner och på de överträdelser som anges i artikel 4 (EG-bedrägerier som begås av gemenskapstjänstemän). De bestämmelser i bedrägerikonventionen till vilka det hänvisas rör straffrättsligt ansvar för företagsledare, utlämning och samarbete mellan medlemsstaterna vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet. Dessa frågor behandlas i avsnitt 4.4 och de slutsatser som dras där äger giltighet också beträffande de brott som omfattas av protokollet. Några särskilda lagstiftningsåtgärder är inte är påkallade i detta sammanhang.

Artikel 7.2

I artikel 7.2 stadgas vidare att bestämmelserna i bedrägerikonventionen om principen *ne bis in idem* (inte två lagföringar för samma gärning), om att det står staterna fritt att ha nationella regler som går längre än åtagandena i konventionen samt om information till EG-kommissionen om lagstiftningsåtgärder som vidtagits som en följd av konventionen skall tillämpas också på protokollet. De överväganden som görs i samband med ratifikation av bedrägerikonventionen beträffande dessa bestämmelser (se avsnitt 4.4.6) äger giltighet även för protokollet. Något behov av andra sakliga ändringar i reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan uppkommer inte här. När det gäller ne bis in idem skall de förklaringar som görs i anslutning till bedrägerikonventionen gälla även för motsvarande bestämmelser i protokollet om medlemsstaten inte anger annat. Det finns ingen anledning att inte låta denna förklaring gälla även här.

Reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan gäller enligt 2 kap. 5 a § första stycket brottsbalken om en dom meddelats antingen i den stat där gärningen begåtts eller i någon annan stat som tillträtt konventionen om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller konventionen om överförande av lagföring. Till denna uppräkning får, förutom bedrägerikonventionen (se avsnitt 4.4.6), korruptionsprotokollet läggas, se vidare avsnitt 5.6.8.

I avsnitt 4.4.6 behandlas också brott som delvis begåtts här i riket och delvis i en annan EU-medlemsstat som lagfört för gärningen. I sådant fall föreligger hinder för ny lagföring här. Det nya stycke som föreslås i 2 kap. 5 a § brottsbalken i anledning härav får även omfatta korruptionsprotokollet, se vidare avsnitt 5.6.8.

Artikel 8

Artikeln behandlar lösning av tvister om tolkning av protokollet. Tvister mellan medlemsstater skall i första hand slitas av rådet. I andra hand ges EG-domstolen en roll som tvistlösare vid tvister mellan medlemsstater och dessutom – inskränkt till vissa bestämmelser – mellan medlemsstater och EG-kommissionen. En motsvarande bestämmelse finns i bedrägerikonventionen. Några lagstiftningsåtgärder är inte påkallade i anledning av artikeln. Det skall dock nämnas att det föreligger ytterligare ett protokoll till bedrägerikonventionen i vilket möjlighet ges för domstolar i medlemsstaterna att inhämta förhandsbesked från EG-domstolen om tolkning av bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet, se vidare avsnitt 6.

Artiklarna 9–12

Artiklarna behandlar ikraftträdande, anslutning av nya medlemsstater, reservationer och depositarie för protokollet. Bestämmelserna påfordrar inga lagstiftningsåtgärder. Emellertid bör det beträffande ikraftträdandet framhållas att protokollet träder i kraft först sedan samtliga medlemsstater ratificerat det. Detta kan ta avsevärd tid. Som framhålls i avsnitt 7

bör emellertid de lagändringar som föreslås i promemorian sättas i kraft så snart det kan ske.

5.5.2 Korruptionskonventionen

Regeringens bedömning: Några särskilda lagändringar – utöver dem som ansetts motiverade med anledning av motsvarande bestämmelser i bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet – krävs inte för tillträde till konventionen.

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner att Sverige avger förklaring

– att vi inte ämnar utöva domsrätt på den grunden att brottet begåtts gentemot en gemenskapstjänsteman eller vissa andra befattningshavare i EU-administrationen, och

– att vi inte ämnar utöva domsrätt på den grunden att gärningsmannen är gemenskapstjänsteman vid en institution eller ett organ med säte i Sverige.

Riksdagen godkänner att Sverige avger förklaring om att här kunna lagföra den som har dömts för samma gärning i en annan stat som är medlem av Europeiska unionen, om gärningen

a) helt eller delvis har begåtts inom svenskt territorium, eller

b) riktats mot Sveriges säkerhet eller andra för Sverige lika viktiga intressen.

Riksdagen godkänner att Sverige avger förklaring som innebär att svenska domstolar ges möjlighet att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen om tolkningen av konventionen. Denna möjlighet skall inte begränsas till domstolar i sista instans.

Promemorians bedömning och förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna delar huvudsakligen bedömningen och förslagen eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens bedömning och förslag redovisas artikelvis. De överväganden som görs när det gäller bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet äger giltighet beträffande motsvarande bestämmelser i denna konvention, såväl vad avser behov av lagändringar som förklaringar.

Artikel 1

Artikeln innehåller definitioner och överensstämmer med artikel 1 i protokollet.

Artiklarna 2 och 3

I artiklarna anges vad som i konventionen avses med mutbrott respektive bestickning. Bestämmelserna överensstämmer med motsvarande bestämmelser i protokollet, förutom att konventionsbestämmelserna inte innehåller rekvisitet om skada för EG:s finansiella intressen.

Artikel 4

Artikeln behandlar straffrättslig likabehandling av nationella tjänstemän och gemenskapstjänstemän. Den överensstämmer innehållsmässigt med artikel 4.2–5 i protokollet, med den skillnaden att regleringen i protokollet inskränker sig till korruption med koppling till EG:s finanser.

Artikel 5

Artikeln behandlar påföljder och är identisk med artikel 5 i protokollet.

Artikel 6

I artikeln stadgas ett straffrättsligt ansvar för företagsledare för bestickning som begås för företagets räkning av någon underställd person. Bestämmelsen är utformad på samma sätt som motsvarande bestämmelse i bedrägerikonventionen, dock utan kopplingen till skada för EG:s finanser.

Artikel 7

Artikeln behandlar jurisdiktion och överensstämmer sakligt med artikel 6 i protokollet.

Artikel 8

I artikeln behandlas utlämning och åtal. Bestämmelsen är hämtad från bedrägerikonventionen. Åtagandena omfattar principen *aut dedere aut judicare*, dvs. att de stater som inte utlämnar sina egna medborgare skall ha jurisdiktion över gärningar som dessa begår utomlands samt säkerställa att gärningen blir föremål för åtalsprövning. Vad som avses med egna medborgare skall tolkas i överensstämmelse med de förklaringar som kan ha gjorts till den Europeiska utlämningskonventionen.

Artikeln påfordrar inga lagstiftningsåtgärder.

Artikel 9

Även denna artikel är hämtad från bedrägerikonventionen. Den stadgar att medlemsstaterna skall samarbeta beträffande förundersökning, lagföring och straffverkställighet rörande de brott som behandlas i konventionen. Samarbete skall också ske när fler än en medlemsstat har jurisdiktion över en viss gärning för avgörande i vilken stat lagföring lämpligen skall ske.

Artikeln påfordrar inga lagstiftningsåtgärder.

Artikel 10

Artikeln behandlar principen *ne bis in idem*, inte två gånger för samma sak. Den överensstämmer sakligt med artikel 7 i bedrägerikonventionen,

utom på en punkt. Principen innebär att en person som har dömts i en medlemsstat inte får dömas i en annan medlemsstat om påföljden har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag. I artikeln ges vissa möjligheter för medlemsstaterna att avge förklaringar som begränsar tillämpningen av principen. Dessutom innehåller artikeln, till skillnad från bedrägerikonventionen, i punkten 3 ett åtagande som innebär att vid ny lagföring av en person som dömts i en annan medlemsstat så skall ett eventuellt frihetsberövande som personen undergått avräknas vid utdömande av ny påföljd. Bestämmelsen torde avse avtjänad frihetsberövande påföljd. Hänsyn kan också tas till icke frihetsberövande påföljder.

De överväganden om behov av lagstiftning och förklaringar som görs i samband med ratifikation av bedrägerikonventionen beträffande dessa bestämmelser (se avsnitt 4.4.6) äger giltighet även för motsvarande bestämmelse i korruptionskonventionen. Något behov därutöver av sakliga ändringar i reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan – förutom vad som föranleds av punkten 3 – uppkommer inte här.

Reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan gäller enligt 2 kap. 5 a § första stycket brottsbalken om en dom meddelats antingen i den stat där gärningen begåtts eller i någon annan stat som tillträtt konventionen om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller konventionen om överförande av lagföring. Till denna uppräkning får, förutom bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet (se avsnitt 4.4.6 och 5.5.1 under artikel 7.2) även korruptionskonventionen fogas.

I avsnitt 4.4.6 behandlas också brott som delvis begåtts här i riket och delvis i en annan EU-medlemsstat som lagfört för gärningen. I sådant fall föreligger hinder för ny lagföring här. Det sista stycke som föreslås i 2 kap. 5 a § brottsbalken i anledning härav får även omfatta korruptionskonventionen, se vidare avsnitt 5.6.8.

När det gäller punkten 3 – som alltså saknar motsvarighet i bedrägerikonventionen – innehåller svensk lagstiftning redan bestämmelser av motsvarande innehåll. Enligt 2 kap. 6 § brottsbalken skall således en svensk domstol, då den dömer en person till straff för en gärning för vilken han eller hon av främmande stats domstol dömts till viss påföljd, vid bestämmandet av ny påföljd ta skälig hänsyn till vad han avtjänat utom riket. Om straffet skall bestämmas till böter eller fängelse och den åtalade har dömts till en frihetsberövande påföljd utanför Sverige, skall vad han eller hon undergått av det straffet tillgodoräknas honom fullt ut när påföljden bestäms. Sverige lever således upp till konventionsåtagandet.

I sammanhanget bör nämnas att det för åtal för gärning för vilken redan lagförts i annat land krävs förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill, 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken.

Med hänsyn till det anförda torde någon lagändring till följd av artikel 10.3 inte vara påkallad.

Artikel 11

Enligt denna artikel, som har sin motsvarighet i bedrägerikonventionen, hindrar konventionen inte att medlemsstaterna har mer långtgående nationella regler på området.

Artikel 12

I artikeln regleras tvistlösning och EG-domstolens roll. Punkterna 1 och 2 är utformade på i stort sett samma sätt som artikel 8 i korruptionsprotokollet och ger inte upphov till något behov av att ändra lagstiftningen.

I punkterna 3–5 ges en möjlighet att låta EG-domstolen lämna förhandsavgörande beträffande tolkningen av vissa bestämmelser i konventionen. Bestämmelsen är uppbyggd på samma sätt som domstolsprotokollet (se avsnitt 6), vilket innebär att medlemsstaterna kan välja om man vill utnyttja denna möjlighet. De bestämmelser som sålunda kan bli föremål för förhandsavgörande är artiklarna 1–4 och 12–16 i den mån frågan rör handlingar i tjänsten av befattningshavare vid gemenskapsinstitutioner eller organ. Medlemsstaterna kan begränsa möjligheten att inhämta förhandsbesked till domstolar i högsta instans.

I avsnitt 6.3 redogörs för de skäl som talar för att Sverige bör låta svenska domstolar inhämta förhandsavgöranden rörande tolkningen av bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet samt för att denna möjlighet inte bör begränsas till domstolar i sista instans. Dessa skäl gör sig gällande även beträffande korruptionskonventionen. Sverige bör därför i förklaring ange att vi godkänner EG-domstolens behörighet att lämna förhandsavgöranden rörande tolkningen av korruptionskonventionen. Möjligheten att inhämta förhandsbesked bör inte begränsas till domstolar i sista instans.

Enligt punkten 6 skall EG-domstolens stadga och dess rättegångsregler gälla samt skall varje medlemsstat och kommissionen ha rätt att yttra sig i anhängiggjorda ärenden.

Som redogörs för i avsnitt 6.3 föreslås det i propositionen om Europol en ny lag om rätt för svensk domstol att begära förhandsavgöranden från EG-domstolen. Som framgår av den redogörelsen behöver något särskilt förslag om lagstiftning till följd av den nu aktuella artikeln inte läggas. Däremot får regeringen tillkännage att korruptionskonventionen hör till de instrument där EG-domstolen kan lämna förhandsbesked.

Artiklarna 13–16

Artikel 13 behandlar ikraftträdande, artikel 14 anslutning av nya medlemsstater, artikel 15 reservationer och artikel 16 frågan om depositarie för konventionen. I artikel 13.4 ges en möjlighet för medlemsstaterna att avge förklaring om förtida tillämpning, se avsnitt 7.

5.5.3 OECD-konventionen

Regeringens bedömning: Svensk rätt uppfyller redan huvudsakligen åtagandena i konventionen. Emellertid bör det göras straffbart i Sverige att besticka en utländsk parlamentsledamot eller minister och vissa andra utövare av offentliga funktioner. I den svenska lagstiftningen bör det också klargöras att straffansvaret för bestickning omfattar mutor som är avsedda att tillfalla – eller tillfaller – någon annan än den vars tjänsteutövning gärningen avser.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna delar bedömningen eller har inga eller endast smärre invändningar.

Skälen för regeringens bedömning redovisas artikelvis.

Artikel 1.1

Artikeln innehåller det huvudsakliga åtagandet, att straffbelägga bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsrelationer.

Det brottsliga förfarandet beskrivs i artikeln som att erbjuda, utlova eller lämna en förmån.

I 17 kap. 7 § brottsbalken definieras den brottsliga gärningen som att *lämna, utlova* eller *erbjuda* muta eller annan otillbörlig belöning. Detta torde täcka det handlande som enligt protokollet skall straffbeläggas.

I artikeln talas vidare om *otillbörliga penningförmåner eller andra förmåner*. I kommentaren anges att brott inte behöver anses föreligga om förmånen var tillåten eller krävdes enligt den skrivna lagen i tjänstemannens land. Det sägs också att mindre betalningar inte skall omfattas.

I 17 kap. 7 § brottsbalken talas om "muta eller annan otillbörlig belöning". Med detta avses olika typer av förmåner, med eller utan ekonomiskt värde. Otillbörlighetsrekvisitet innebär emellertid att inte alla förmåner kan grunda ansvar. Bl.a. sådant som förmånens värde och om syftet med belöningen är helt legitimt skall påverka bedömningen. Denna reglering torde i praktiken överensstämma med åtagandet i artikeln och något behov av att förändra den svenska lagstiftningen i detta hänseende kan inte anses föreligga.

Definitionen i artikeln innehåller vidare att bestickningen sker *direkt eller genom en mellanhand.*

I svensk rätt torde det inte spela någon roll för bestickarens ansvar om mutan eller belöningen lämnas, utlovas eller erbjuds direkt eller genom förmedling av någon annan. Något behov av att ändra lagstiftningen i detta avseende finns alltså inte.

Förmånen skall vara riktad till en *utländsk offentlig tjänsteman*. Detta definieras i artikel 1.4, se nedan.

Artikeln innefattar åtagande att straffbelägga även den situationen att *förmånen tillfaller annan än tjänstemannen* själv. Detta har uttryckts genom att bestickningen skall ske för tjänstemannen eller en tredjeman. I kommentaren sägs att förfarandet är brottsligt vare sig förmånen ges till tjänstemannen själv eller till vilken annan fysisk eller juridisk person som helst.

Mottagarkretsen i 20 kap. 2 § brottsbalken omfattar arbetstagare och vissa andra personkategorier. Även förmåner som med funktionärens goda minne lämnas till t.ex. hans hustru eller annan närstående kan vara straffbara. Det torde dock inte vara helt klart hur det förhåller sig med förmåner som inte kan sägas ligga inom vad som kan kallas egennyttans ram (se avsnitt 5.5.1 under artikel 2). Behov av att ändra den svenska lagstiftningen föreligger alltså här. Detta behandlas i avsnitt 5.6.3.

Punkten stadgar vidare att förmånen skall ta sikte på att tjänstemannen skall utföra eller inte utföra en *handling i anslutning till tjänsten*.

I 17 kap. 7 § brottsbalken stadgas att mutan skall ta sikte på tjänsteutövning. Överensstämmelse föreligger således med konventionens bestämmelse.

Punkten stadgar slutligen att avsikten med bestickningen skall vara att *vinna affärsmässiga fördelar* på ett internationellt plan. Den svenska lagstiftningen går här längre, eftersom något motsvarande rekvisit inte finns.

Artikel 1.2

Punkten stadgar att också olika former av *medverkan*, inklusive bemyndigande, till det i artikel 1.1 beskrivna brottet skall straffbeläggas. Vidare skall *försök* och *stämpling* straffbeläggas i samma mån som försök och stämpling till att besticka nationella tjänstemän.

För medhjälp till bestickning döms enligt 23 kap. 4 § brottsbalken.

Det som i konventionen kallas bemyndigande torde i den svenska straffrätten kunna bedömas som antingen (med)gärningsmannaskap eller medhjälp.

Försök och stämpling till bestickning är inte straffbelagt i Sverige. Det har ansetts att brottsdefinitionen i sig ("...utlova eller erbjuda...") går så långt i riktning mot försök att det inte är motiverat att ytterligare utsträcka det straffbara området. Det finns inte någon anledning att här göra någon annan bedömning.

Artikel 1.3

Punkten innehåller endast en definition av de brottsliga förfarandena i de föregående punkterna, att brukas fortsättningsvis i konventionstexten.

Artikel 1.4

Punkten innehåller definitioner av utländsk offentlig tjänsteman, främmande land och tjänstemannens handlande i anslutning till tjänsten.

Utländsk offentlig tjänsteman definieras som

a) den som innehar en lagstiftande, administrativ eller rättslig tjänst i ett främmande land, vare sig han är anställd/utsedd eller vald
b) den som utövar en offentlig funktion för ett främmande land, även för ett offentligt organ eller ett offentligt företag
c) en tjänsteman eller representant för en internationell organisation

Beträffande den första kategorin, *personer som innehar en lagstiftande, administrativ eller rättslig tjänst*, föreligger viss skillnad om dessa är anställda eller valda. Med att personen innehar en tjänst torde i och för

sig som regel avses att han är anställd. Som framgår av redogörelsen i avsnitt 5.2.1 är det straffbelagt att besticka bl.a. arbetstagare. I den utsträckning definitionen avser arbetstagare täcker således den svenska lagstiftningen vad som åsyftas i definitionen.

Detta är emellertid inte fallet beträffande valda personer som innehar en lagstiftande tjänst. Härmed torde avses parlamentsledamöter eller motsvarande, som inte är arbetstagare. Som tidigare anförts är det i dag straffbelagt att besticka svenska riksdagsmän, men inte utländska parlamentariker. Den svenska lagstiftningen måste därför ändras. Detta behandlas i avsnitt 5.6.5.

Definitionen omfattar också valda personer som innehar en administrativ eller rättslig tjänst. Det är svårt att här ange vad som närmare avses med detta, men de kategorier som kan bli aktuella torde, i den mån de inte är att betrakta som arbetstagare, inte omfattas av den nuvarande svenska lagstiftningen. Även detta behandlas i avsnitt 5.6.5.

Även om definitionen alltså främst kan antas ta sikte på anställda tjänstemän, torde den också, förutom parlamentariker och andra valda tjänstemän, omfatta utländska ministrar. Även detta behandlas i avsnitt 5.6.5.

När det gäller den andra kategorin, *personer som utövar offentliga funktioner*, är läget mer komplicerat. I kommentaren anges att offentlig funktion omfattar verksamheter i det allmännas intresse som delegerats till personen, såsom en uppgift i anslutning till offentlig upphandling. Ett offentligt organ anges vara en enhet som skapats under offentlig rätt för att utföra särskilda uppgifter i det allmännas intresse. Ett offentligt företag anges vara företag, oavsett rättslig form, över vilket en stat utövar ett dominerande inflytande. Detta kan vara fallet t.ex. om statsmakten innehar en majoritet av aktiekapitalet, har röstmajoriteten eller kan utse majoriteten av bolagets ledning. Det sägs dock också att en tjänsteman i ett offentligt företag skall anses utöva offentliga funktioner endast om företaget inte opererar på marknaden på samma villkor som privata företag, utan särskilt förmånliga bidrag eller andra privilegier.

Klart torde vara att definitionen förutom offentliganställda även omfattar t.ex. personer som arbetar inom ett privat företag till vilket delegerats offentliga funktioner. Även om viss ledning ges i kommentaren, ter det sig vanskligt att avgöra exakt vad som i konventionen avses med offentliga funktioner. Det finns alltså utrymme för egen tolkning.

Merparten av de personer som avses omfattade av definitionen torde vara arbetstagare och alltså falla under 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken. De torde i vissa fall också kunna hänföras till personkategorin under 20 kap. 2 § andra stycket 5 brottsbalken, personer som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att sköta annans rättsliga eller ekonomiska angelägenhet. Vidare föreslås i avsnitt 5.6.5 att paragrafens andra stycke 1 (bl.a. ledamöter av statliga styrelser) skall ges internationell omfattning och utövare av utländska offentliga funktioner torde i vissa fall även kunna falla under den bestämmelsen. Emellertid kan man tänka sig utövare av offentliga funktioner som inte tillhör någon av dessa personkretsar. Det föreligger alltså här visst behov av att ändra den svenska lagstiftningen. Detta behandlas i avsnitt 5.6.6. Med de föreslagna ändringarna får det anses att Sverige lever upp till konventionsåtagandet i denna del.

Beträffande den sista kategorin, *tjänstemän eller representanter för internationella organisationer*, torde man kunna utgå ifrån att detta åtagande täcks av de i den svenska lagstiftningen intagna personkategorierna arbetstagare eller personer som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att sköta annans rättsliga eller ekonomiska angelägenhet.

Begreppet *främmande stat* sägs inkludera alla regeringsnivåer och underavdelningar, nationella såväl som lokala. I kommentaren framhålls att detta inte är begränsat till stater, utan omfattar alla främmande områden eller enheter, såsom ett självständigt territorium eller ett separat tullområde. Definitionen föranleder inga lagstiftningsbehov.

Begreppet *handlande i tjänsten* anges innefatta allt bruk av tjänstemannens position, oavsett om det faller inom hans befogenhet eller inte. Begreppet "för tjänsteutövningen" i 17 kap. 7 § brottsbalken skall tolkas så att den åsyftade tjänsteåtgärden inte behöver ligga inom mottagarens formella behörighet, det räcker att den faller under huvudmannens verksamhetsområde. Inte heller här medför alltså konventionen några behov av särskilda lagstiftningsåtgärder.

Artikel 2

Artikeln reglerar ansvar för juridiska personer för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. Detta ansvar kan vara av straffrättslig eller annan natur. Avsikten är att även en möjlighet till olika former av administrativa sanktioner skall kunna uppfylla åtagandet.

I svensk rätt tillhandahålls ett straffrättsligt ansvar för juridiska personer genom institutet företagsbot, som regleras i 36 kap. 7–17 §§ brottsbalken. Detta utgör en särskild rättsverkan av brott. Näringsidkare – med vilket avses såväl fysiska som juridiska personer – kan åläggas att betala upp till tre miljoner kronor för brott som begås i näringsutövningen. Som förutsättningar gäller att brottsligheten inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag och att näringsidkaren inte gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten. Bestickning av utländska offentliga tjänstemän torde höra till den typ av brottslighet som kan föranleda företagsbot. Sverige torde således uppfylla åtagandet i konventionen.

Det bör dock också nämnas att företagsbotsinstitutet är föremål för översyn. Ett utredningsförslag (SOU 1997:127, Straffansvar för juridiska personer) bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Artikel 3.1

Artikeln behandlar påföljder för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. Brottet skall kunna bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder. De möjliga påföljderna skall vara jämförbara med dem som tillämpas på bestickning av nationella tjänstemän. Beträffande fysiska personer skall frihetsberövande påföljder som kan leda till effektiv inbördes rättshjälp och utlämning tillhandahållas.

För bestickning stadgas i 17 kap. 7 § brottsbalken böter eller fängelse i högst två år. Denna straffskala torde väl uppfylla artikelns krav på effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt.

Enligt 4 § lagen (1957:668) om utlämning för brott, kan utlämning ske för brott för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år. Bestickningsbrott kan således föranleda utlämning, varför Sverige uppfyller konventionens krav i detta hänseende.

För beviljande av olika former av inbördes rättshjälp gäller olika förutsättningar. Är brottet utlämningsbart föreligger dock regelmässigt rättsliga möjligheter att bevilja rättshjälp.

Artikel 3.2

I artikeln sägs att de länder som inte har något straffrättsligt ansvar för juridiska personer skall tillhandahålla effektiva, proportionerliga och avskräckande icke straffrättsliga påföljder för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. Dessa skall inkludera penningsanktioner.

Eftersom Sverige som angetts under artikel 2 ovan har regler om ansvar för juridiska personer inom straffrättens ram, medför artikeln inte något behov av åtgärder.

Artikel 3.3

Artikeln behandlar förverkande och beslag. Själva mutan, liksom vinster av bestickningsbrottet eller egendom till motsvarande värde, skall kunna beslagtas och förverkas. Om detta inte är möjligt skall penningsanktioner med motsvarande effekt tillhandahållas.

Enligt 36 kap. 1 § brottsbalken skall utbyte av brott förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. I begreppet utbyte ligger att någon mottagit egendom eller något värde. Det innebär att en muta kan förverkas hos den som mottagit den och därmed gjort sig skyldig till mutbrott. Däremot torde något förverkande inte kunna ske när mutan inte överlämnats, t.ex. om den kvarblivit hos den som erbjudit eller utlovat den. Det torde med hänsyn härtill kunna ifrågasättas om svensk lag till fullo uppfyller åtagandet i konventionen att själva mutan skall kunna förverkas.

Förverkandeinstitutet är för närvarande föremål för översyn. En utredare har fått i uppdrag bl.a. att, särskilt mot bakgrund av utvecklingen i fråga om ekonomisk och annan grov och organiserad brottslighet, lämna förslag till effektiviseringar av institutet. Utredaren skall följa det internationella samarbetet på området. Uppdraget skall redovisas före utgången av mars 1999 (Dir. 1997:48).

Frågor om förverkande bör lämpligen behandlas i ett sammanhang. Den närmare innebörden av åtagandet i denna del och dess konsekvenser för svensk lagstiftning bör därför hanteras inom ramen för den pågående utredningen om förverkande. Detta torde inte medföra att Sverige skulle vara förhindrat att nu tillträda konventionen.

I kommentaren anges att vinster av bestickningsbrottet kan vara vinster eller andra förmåner som bestickaren erhållit som en följd av transaktionen eller andra oegentliga fördelar på grund av bestickningen.

Enligt 36 kap. 4 § brottsbalken skall, om det till följd av brott begånget i utövningen av näringsverksamhet uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkaren, värdet därav förklaras förverkat. Bestämmelsen, som är subsidiär till 1 §, torde innebära att Sverige lever upp till konventionsåtagandet såvitt avser förverkande av vinster av bestickningsbrottet eller motsvarande värde. Det förhållandet att bestämmelsen i 4 § är begränsad till brott i näringsverksamhet förändrar inte denna bedömning eftersom konventionen endast behandlar sådan bestickning som äger rum i internationella affärsrelationer.

Artikel 3.4

Enligt artikeln skall länderna överväga möjligheten att ålägga andra – civilrättsliga eller administrativa – sanktioner för bestickning av utländska offentliga tjänstemän.

I kommentaren exemplifieras detta när det gäller sanktioner för juridiska personer genom angivande av bl.a. uteslutning från statsstöd och från offentliga upphandlingsförfaranden.

I sammanhanget bör lagen (1992:1528) om offentlig upphandling nämnas. I lagen finns vissa bestämmelser om kontroll av leverantörer och anbud. Enligt 1 kap. 17 § kan en leverantör uteslutas från upphandling bl.a. om han eller hon är dömd för brott avseende yrkesutövningen enligt lagakraftvunnen dom eller om han eller hon gjort sig skyldig till allvarligt fel i yrkesutövningen. Dessa regler torde kunna få betydelse i aktuellt sammanhang.

Det finns inte anledning att nu, innan ställning tagits till det utredningsförslag som lagts beträffande straffrättsligt ansvar för juridiska personer (se ovan under artikel 2), överväga andra sanktionsformer för den aktuella brottsligheten.

Artikel 4.1

Artikeln behandlar jurisdiktion. De stater som ansluter sig till konventionen skall åta sig domsrätt över bestickning av utländska offentliga tjänstemän om brottet helt eller delvis begås på dess territorium (den s.k. territorialitetsprincipen). I kommentaren anges att någon omfattande fysisk anknytning till territoriet inte skall krävas.

Enligt 2 kap. 1 § brottsbalken döms vid svensk domstol för brott som begås här i riket. Enligt 4 § anses brott begånget där den brottsliga handlingen företogs eller där brottet fullbordades. Det är tillräckligt att någon del av den brottsliga gärningen begåtts här. Sverige uppfyller således kravet i artikeln.

Artikel 4.2

Artikeln behandlar jurisdiktion över utomlands begångna gärningar. De länder som har möjlighet att lagföra för bestickning av egna offentliga tjänstemän som begåtts utanför territoriet skall kunna göra det på motsvarande sätt även beträffande bestickning av utländska offentliga tjänstemän.

När det gäller brott begångna utomlands döms enligt 2 kap. 2 § brottsbalken av svensk domstol bl.a. om brottet begåtts av svensk medborgare eller utlänning med hemvist här (den s.k. nationalitetsprincipen). Detta gäller bestickning såväl av svenska som utländska funktionärer. Sverige uppfyller således åtagandet i artikeln. Därutöver bör dock påpekas att svensk offentlig tjänsteman i vissa fall kan anses vara bärare av ett sådant svenskt intresse som gör att, enligt 2 kap. 3 § 4 brottsbalken, kravet på dubbel straffbarhet bortfaller.

Artikel 4.3

Artikeln behandlar jurisdiktionskonflikter. Om flera stater har jurisdiktion över ett brott som behandlas i konventionen skall de, om ett land så önskar, samråda med syfte att fastställa var brottet bäst bör lagföras. Regeln kräver inga svenska lagändringar.

Artikel 4.4

Regeln anger att staterna skall överväga om de jurisdiktionsregler man tillämpar är effektiva i kampen mot bestickning av utländska offentliga tjänstemän och, om så inte är fallet, vidta åtgärder för att avhjälpa detta. Avsikten kan sägas främst vara att påverka de stater som bara tillämpar territorialitetsprincipen att även tillämpa nationalitetsprincipen.

Som påpekats ovan under avsnitt 5.2.3 har Sverige påtagit sig en vid en internationell jämförelse vid straffrättslig jurisdiktion. Det finns inte anledning att nu överväga att utöka denna.

Artikel 5

Artikeln slår fast att förundersökning och åtal skall ske i enlighet med i varje land tillämpliga regler och principer. Vidare sägs att förundersökning och åtal inte skall påverkas av överväganden om nationellt ekonomiskt intresse, möjlig påverkan på relationen till främmande stat eller vilka de inblandade fysiska eller juridiska personerna är. I kommentaren påpekas att artikeln erkänner den grundläggande natur nationella regler om åtalsdiskretion kan ha. Utövandet av sådan diskretionen skall dock baseras på professionella motiv och inte kunna bli föremål för otillbörlig politiskt grundad påverkan.

I Sverige gäller principen om absolut åtalsplikt. Det innebär i princip att åtal får underlåtas endast under i lag givna förhållanden. För brott begångna utom riket modifieras denna princip i viss mån genom den åtalstillståndsprövning som skall ske enligt 2 kap. 5 § brottsbalken.

I Sverige kan en förundersökning läggas ned – förutom naturligtvis om bevisningen inte bedöms vara tillräcklig – bl.a. om skäl för åtalsunderlåtelse antas föreligga (23 kap. 4 a § rättegångsbalken). Möjligheterna till sådan åtalsunderlåtelse hänför sig till den möjliga påföljden, brottets ringa karaktär i förhållande till övrig av den misstänkte begången brottslighet, den misstänkte gärningsmannens psykiska tillstånd samt, i begränsad utsträckning, individualpreventiva överväganden (20 kap. 7 § rättegångsbalken).

Som redogjorts för ovan i avsnitt 5.2.2 förutsätter åtal för bestickning av en utländsk offentlig tjänsteman antingen att tjänstemannens arbets- eller uppdragsgivare anger brottet till åtal eller att åtal anses vara påkallat från allmän synpunkt.

Som också angetts i avsnitt 5.2.2 krävs det enligt 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken som huvudregel förordnande från regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill för att åtal skall få väckas för brott som begåtts utomlands. Regeringen har i förordning bemyndigat Riksåklagaren att meddela sådant förordnande. Bestämmelsen skall ses mot bakgrund av den förhållandevis vidsträckta svenska jurisdiktionen, exempelvis föreligger enligt 2 kap 2 § brottsbalken svensk domsrätt om gärningen begåtts av utlänning som finns här i riket och brottet enligt svensk rätt kan leda till fängelse i mer än sex månader.

Något utrymme finns inte inom ramen för den svenska lagstiftningen att underlåta att åtala baserat på de motiv som anges i artikeln. Formellt torde det dock vara möjligt att inom ramen för prövning av åtalsförordnande för utomlands begånga brott väga in t.ex. relationen till främmande makt. Detta torde inte sedan Sverige blivit bundet av konventionen bli aktuellt för de brott som omfattas av denna, eftersom hänsyn tas i prövningen till gjorda internationella åtaganden. Några lagändringar fordras således inte.

Artikel 6

Artikeln behandlar preskription. Det sägs att de regler om preskription som är tillämpliga på bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall vara utformade så att det finns tillräcklig tid för förundersökning och åtal.

För bestickning stadgas i 35 kap. 1 § brottsbalken en preskriptionstid på fem år. Detta torde vara i överensstämmelse med konventionsbestämmelsen.

Artikel 7

Artikeln behandlar s.k. penningtvätt. I de länder där bestickning av nationella offentliga tjänstemän kan utgöra förbrott till penningtvätt skall även bestickning av utländska tjänstemän utgöra förbrott, oavsett var bestickningsbrottet begicks.

I kommentaren anges att ”bestickning av nationella offentliga tjänstemän” skall tolkas vitt, så att bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall utgöra förbrott till penningtvätt om antingen bestickning eller mutbrott (active or passive bribery) av nationella offentliga tjänstemän kan utgöra förbrott. Det sägs också att för de länder som bara infört den passiva sidan, mutbrottet, som förbrott till penningtvätt så kräver artikeln att tvättning av själva mutan skall omfattas av lagstiftningen mot penningtvätt. Under förhandlingarna om konventionen klargjordes emellertid att för de länder där endast mutbrottet kan utgöra förbrott till penningtvätt, så krävs inte att man också inför bestickning som förbrott.

I svensk rätt regleras straffansvar för det som kallas penningtvätt i häleriparagrafen, 9 kap. 6 § första stycket 3 och 4 brottsbalken. Enligt

dessa bestämmelser är det straffbelagt att otillbörligen främja annans möjligheter att tillgodgöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom, liksom att med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverka till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan åtgärd med sådan egendom.

I att egendomen skall härröra från brottsligt förvärv ligger att gärningsmannen genom förbrottet förvärvat egendomen från någon. Till typiska brottsliga förvärv hör stöld eller inkomster från försäljningen av narkotika, men hit hör också mottagandet av en muta. Mutbrott kan således utgöra förbrott till penningtvätt.

Däremot torde i normalfallet inte bestickning kunna utgöra sådant förbrott, eftersom mutan definitionsmässigt inte härrör från bestickarens brottsliga förvärv.

Eftersom konventionen enligt vad som angetts ovan inte ålägger de länder som inte har bestickning som förbrott att tillse att så blir fallet, krävs här inga ändringar i svensk rätt. Det torde heller inte finnas skäl att nu ändå överväga en sådan lagstiftningsåtgärd.

Nämnas bör i sammanhanget att regeringen i prop. 1998/99:19, ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, föreslagit bl.a. att det tillskapas ett nytt brott, penninghäleri. Bestämmelsen skall omfatta sådana förfaranden som i dag regleras i 9 kap. 6 § första stycket 3 och 4 brottsbalken. Därutöver kommer det straffbara området att utvidgas till att omfatta den som bistår med att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning på annat sätt än genom förvärv, t.ex. genom vissa former av skatte- och tullbrott.

Artikel 8

Artikeln behandlar regler om bl.a. bokföring som ett sätt att bekämpa korruption.

Inom ramen för regelsystemen om bokföring, redovisning och revision skall det i länderna vara förbjudet för företag som omfattas av dessa regler att skapa icke bokförda konton, att utföra transaktioner som inte tillräckligt identifieras eller bokförs, att bokföra icke existerande utgifter eller skulder med felaktigt angivande av anledningen till skuldens uppkomst samt att använda falska dokument, allt med syftet att besticka utländska offentliga tjänstemän eller att dölja sådan bestickning. Staterna skall tillhandahålla effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder för sådana underlåtenheter eller förfalskningar.

I svensk rätt torde flera olika regler ha relevans i bedömningen av om Sverige redan kan anses uppfylla åtagandet i artikeln.

Av intresse här är framför allt bokföringsbrottet. Bestämmelser om upprättande och bevarande av bokföring finns främst i bokföringslagen (1976:125). Av lagens 2 § framgår bl.a. att bokföringsskyldigheten innefattar att löpande bokföra uppkomna affärshändelser och tillse att verifikationer finns till alla bokföringsposter samt att verifikationer och annan bokföring skall arkiveras. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bestämmelserna i bokföringslagen kan enligt 11 kap. 5 § brottsbalken dömas för bokföringbrott.

Svenska Revisorssamfundet har uttryckt tvivel i fråga om bokföringsbrottet täcker konventionsåtagandet. Samfundet har härvid anfört att det inte är säkert att den omständigheten att man vidtagit någon i konventionen förbjuden åtgärd medför att det inte går att följa rörelsens förlopp, ekonomiska resultat eller ställning. Regeringen bedömer emellertid att även om straffansvaret är begränsat till mera betydande åsidosättanden av bokföringsskyldigheten, torde merparten av de fall som avses omfattade av konventionen vara täckta. Detta inte minst som det för att erhålla internationella affärsfördelar genom bestickning som regel torde krävas förmåner av avsevärt värde.

Förutom bokföringsbrottet torde vissa andra regleringar kunna vara aktuella i sammanhanget. Sålunda kan de under föregående artikel behandlade reglerna om penningtvätt i någon mån vara tillämpliga. Vidare kan förfalskningsbrotten i 14 kap. brottsbalken aktualiseras, liksom det i 10 § skattebrottslagen (1971:69) behandlade brottet försvårande av skattekontroll. Även regler om revision torde kunna spela en roll. Exempelvis kan revisorns granskningsskyldighet när det gäller styrelsens och verkställande direktörens organisation av bokföring och medelsförvaltning bidra till förebyggande och beivrande av användning av mutor i verksamheten.

Det får anses att Sverige genom dessa regleringar sammantagna uppfyller åtagandet i artikeln.

Artikel 9.1

Artikeln behandlar inbördes rättshjälp i brottmål. Staterna skall i den mån det är möjligt enligt lagar och relevanta fördrag och arrangemang hjälpa varandra i pågående undersökningar och lagföringar beträffande brott som omfattas av konventionen. Denna skyldighet gäller både straffrättsliga förfaranden och icke straffrättsliga förfaranden mot juridiska personer. Staterna skall på förfrågan informera varandra om läget beträffande, och utgången av, en förfrågan om rättshjälp. I kommentaren till artikeln behandlas, som ett exempel på inbördes rättshjälp, möjligheten att enligt ett mindre formaliserat förfarande överföra personer som behöver höras eller på annat sätt delta i lagföring i ett annat land.

Sverige, som anslutit sig bl.a. till rättshjälpskonventioner utarbetade inom Europarådet, kan enligt gällande lagstiftning i betydande omfattning lämna rättshjälp till andra länder. Det kan gälla sådant som bevisupptagning, delgivning och husrannsakan. Bl.a. om det kan bli fråga om användning av tvångsmedel upprätthålls ett krav på dubbel straffbarhet, dvs. att den gärning som ligger bakom en förfrågan om rättshjälp är straffbelagd i Sverige, och på att gärningen skall vara av sådan svårhetsgrad att den kan föranleda fängelse i mer än ett år. Regler finns i bl.a. lagen (1946:816) om bevisupptagning åt utländsk domstol, lagen (1975:295) om användning av tvångsmedel på begäran av främmande stat (tvångsmedelslagen) och lagen (1991:435) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete på brottmålsområdet.

Ekobrottsmyndigheten har – med hänvisning till att inbördes rättshjälp i brottmål inte torde kunna beviljas bl.a. när fråga är om icke straffrättsliga förfaranden mot juridiska personer – ifrågasatt om Sverige uppfyller

konventionsåtagandet i denna del. I konventionen åtar sig staterna emellertid att bistå varandra endast i den mån det är möjligt med hänsyn bl.a. till gällande lagstiftning. Något bindande åtagande att tillhandahålla inbördes rättshjälp i de aktuella situationerna finns alltså inte.

Några lagstiftningsåtgärder är således inte påkallade som en direkt följd av artikeln. Emellertid pågår det inom Justitiedepartementet en översyn av lagstiftningen om inbördes rättshjälp, delvis föranledd av utvecklingen på området inom EU. Avsikten är bl.a. att göra regelsystemet mer överskådligt. I det sammanhanget får hänsyn tas även till denna artikel.

Artikel 9.2

I artikeln sägs att i de fall där ett krav på dubbel straffbarhet för inbördes rättshjälp upprätthålls, så skall kravet anses uppfyllt om det brott för vilket rättshjälp söks faller under konventionen. I kommentaren anges att staterna kan välja att straffbelägga de förfaranden som behandlas i konventionen på olika sätt, t.ex. kan man välja att straffbelägga bestickning av funktionärer generellt eller begränsa reglernas tillämpning till bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsrelationer. Avsikten med artikeln är att säkerställa att det förhållningssätt ett land har valt inte skall påverka möjligheten att tillhandahålla inbördes rättshjälp.

Sverige kan tillhandahålla rättshjälp avseende de gärningar som omfattas av konventionen. Artikeln påkallar därför inga särskilda lagstiftningsåtgärder.

Artikel 9.3

Artikeln stadgar att inbördes rättshjälp inte får vägras med hänvisning till banksekretess.

I den mån handlingar hos en bank har betydelse för utredning av ett brott torde banksekretess inte utgöra hinder för att få ut uppgifter i pågående brottsundersökning i Sverige och heller inte för hjälp till andra länder i deras brottsutredande verksamhet. Ytterst kan detta ske med stöd av tvångsmedelslagen. Några lagstiftningsåtgärder är därför inte påkallade.

Artikel 10.1

I artikeln stadgas att bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall vara ett utlämningsbart brott i ländernas lagstiftning och i utlämningsavtal mellan dem.

De svenska reglerna om utlämning (se avsnitt 5.5.1 under artikel 5.1) medför att bestickning är ett utlämningsbart brott.

Artikel 10.2

Artikeln behandlar möjligheten för stater som inte utlämnar utan stöd av utlämningsavtal att betrakta konventionen som ett sådant avtal. För Sverige, som inte uppställer något sådant krav på utlämningsavtal för att bevilja utlämning, saknar artikeln betydelse.

Artikel 10.3

I artikeln åtar sig staterna att antingen ha möjlighet att utlämna sina egna medborgare eller att åtala medborgarna för bestickning av utländska offentliga tjänstemän. Den situation som främst avses är den där brott begåtts av egna medborgare utanför det egna territoriet. Vidare sägs att ett land som vägrar utlämning av en medborgare för ett sådant brott skall lämna över ärendet till behöriga myndigheter för åtal.

Som framgått ovan under avsnitt 5.2.3 tillämpar Sverige bl.a. den s.k. nationalitetsprincipen, vilket innebär att lagföring i Sverige kan ske för brott som begåtts av svenska medborgare utomlands. Detta gäller även bestickning. Svensk rätt står alltså i överensstämmelse med det första ledet i artikeln.

Beträffande bestickning i den offentliga sektorn är åklagare i princip skyldig att åtala om bevisningen bedöms vara tillräcklig. Detta gäller dock inte, som framgår av avsnitt 5.2.2, bestickning av utländska tjänstemän. I sådant fall krävs åtalsangivelse av mottagarens arbets- eller uppdragsgivare eller att åtal anses påkallat från allmän synpunkt. Dessutom krävs förordnande från Riksåklagaren för åtal för brott som begåtts utomlands. Det kunde synas som om detta är oförenligt med åtagandet i artikeln, att överlämna ärendet till behöriga myndigheter för åtal om en utlämningsframställning avslås. Konventionen synes emellertid inte innebära någon förpliktelse att under alla förhållanden medge åtal i de aktuella situationerna, utan endast att åtalsfrågan skall behandlas på samma sätt som i andra fall. Av artikel 5 följer att de stater som ansluter sig till konventionen kan fortsätta att tillämpa sina särskilda åtalsregler, så länge de inte medför att åtal kan underlåtas på grund av de icke legitima skäl som uppräknas i den artikeln. Flera andra länder tillämpar också den s.k. opportunitetsprincipen, vilket innebär att åklagaren har en generell diskretionär prövningsrätt. Denna prövningsrätt torde inte påverkas av konventionen. De fall då svensk lag kräver särskilt medgivande för åtal för brott begångna utomlands kan ses som undantag från den allmänna åtalsplikt som annars föreligger. I dessa situationer gäller i stället en sådan diskretionär prövningsrätt som är regel i vissa andra länder. Sverige uppfyller således även åtagandet i artikelns andra led. I sammanhanget kan tilläggas att om en främmande stat begärt utlämning av en svensk medborgare på grund av att han bestuckit en offentlig tjänsteman i den staten, så kan man räkna med att, när utlämning vägras, ärendet överlämnas till åklagare för prövning av förutsättningarna att väcka åtal för brottet i Sverige.

Artikel 10.4

Artikelns första led innebär att konventionen inte påverkar de villkor för utlämning som uppställs i ländernas lagstiftning och i avtal dem emellan.

Artikelns andra led är en motsvarighet till artikel 9.2. Det sägs att i de fall där ett krav på dubbel straffbarhet för utlämning upprätthålls, så skall kravet anses uppfyllt om det brott för vilket utlämning söks faller under konventionen. Vad som sägs ovan under artikel 9.2 äger tillämpning även här och några lagstiftningsåtgärder är inte påkallade.

Artikel 11

I artikeln sägs att länderna skall underrätta OECD:s generalsekreterare om vilken eller vilka myndigheter som skall vara behöriga att sända och motta framställningar om inbördes rättshjälp och utlämning samt delta i konsultationer om lämpligaste land för lagföring vid jurisdiktionskonflikter. Artikeln påfordrar inga lagstiftningsåtgärder. Vid ratificeringen får anges vilka svenska instanser som kan bli aktuella, t.ex. att framställningar om utlämning eller inbördes rättshjälp inom ramen för tvångsmedelslagen skall inges till Utrikesdepartementet.

Artikel 12

Artikeln behandlar uppföljning av konventionsåtagandena, vilket anses vara en mycket viktig beståndsdel i OECD:s arbete mot korruption. I olika sammanhang har framhållits vikten av att länderna verkligen lever upp till de åtaganden som görs i konventionen. Ett program för systematisk uppföljning skall utarbetas av OECD:s arbetsgrupp om mutor. I kommentaren refereras till de "terms of reference" beträffande uppföljning som gavs i rekommendationen från maj 1997. Utifrån detta är det troligt att huvuddragen i uppföljningsmekanismen kommer att vara att länderna först kommer att själva få redogöra för vilka åtgärder som vidtagits och för hur man anser sig leva upp till konventionsåtagandena. I nästa skede kommer länderna att bedöma varandra inbördes.

Artiklarna 13–17

Artiklarna 13 och 14 behandlar formalia kring undertecknande och ratifikation.

Artikel 15 behandlar ikraftträdande. Konventionen skall träda i kraft 60 dagar efter det att fem av OECD:s tio största exportländer, som tillsammans representerar minst 60 procent av de tio ländernas totala exportvolym, har ratificerat den. Om konventionen inte har trätt i kraft vid 1998 års utgång kan de länder som så önskar förklara att den skall träda i kraft mellan de länder som gjort motsvarande förklaringar, se vidare avsnitt 7.

Artiklarna 16 och 17 reglerar hur ändringar i konventionen kan genomföras och hur ett land kan frånträda den.

Innehavare av vetenskapligt uppdrag

Som framgått av avsnitt 5.2.1 omfattar den krets av personer som kan göra sig skyldiga till mutbrott – och i förhållande till vilka bestickningsbrottet kan begås – den som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för annan sköta rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift, 20 kap. 2 § andra stycket 5 brottsbalken. Personkretsen är densamma som den som enligt 10 kap. 5 § brottsbalken kan göra sig skyldig till brottet trolöshet mot huvudman. Bestämmelsen omfattar t.ex. styrelseledamöter i bolag och andra juridiska personer, revisorer, mäklare, advokater som handhar annans rättsliga angelägenheter och ofta olika tekniska konsulter.

Fråga har väckts huruvida den personkrets som brottet omfattar täcker alla de situationer där någon med förtroendeställning låter sig otillbörligt påverkas. Till Justitiedepartementet har det sålunda inkommit förslag från *Läkemedelsverket* och *Institutet mot mutor* om ändring av den berörda bestämmelsen så att den omfattar också personer som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för annan sköta *vetenskaplig* angelägenhet. Som exempel härpå har det angetts att Socialstyrelsen i sin bedömning av om ett visst preparat är sådant att det motsvarar kraven för registrering som läkemedel kan uppdra åt en konsult att bedöma preparatet. I ett sådant fall har det uppdagats att en konsult mottagit en större summa pengar för att avge ett positivt utlåtande om ett visst preparat. Denna situation täcks inte av nu gällande lagstiftning, vilket synes vara stötande för den allmänna rättskänslan. Det föreslås därför att 20 kap. 2 § andra stycket 5 brottsbalken kompletteras så att även innehavare av vetenskapligt uppdrag omfattas av mutansvaret.

Avgörande för straffbeläggningen är här den förtroendeställning som mottagaren befinner sig i. Det framstår som klart att vetenskapliga uppdrag inte sällan har en utpräglad förtroendekaraktär. Det av *Institutet mot mutor* och *Läkemedelsverket* anförda exemplet vittnar om detta. Ett annat exempel kunde vara en forskare som får i uppdrag att vidta en utredning om vissa förhållanden att läggas till grund för ett företags satsningar på en ny produkt. Om forskaren tar emot ersättning från ett konkurrerande företag för att leverera en felaktig eller bristfällig analys torde detta vara en situation som bör omfattas av mutansvaret. Ytterligare en personkategori värd att uppmärksamma i sammanhanget är de experter som bistår landstingens läkemedelskommittéer vid beslut om inköp av läkemedel.

Den mutansvariga personkretsen bör därför utökas så att personer med vetenskapligt uppdrag omfattas. Detta behandlas i avsnitt 5.6.2.

Totalförsvarspliktiga m.fl.

År 1995 genomfördes en ny lagstiftning om totalförsvarsplikt. I samband med det ersattes bl.a. lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m. av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret,

m.m. Härigenom utmönstrades bl.a. begreppet krigsman. En teknisk anpassning av mutbrottsparagrafen bör ske i anledning av detta. Denna ändring behandlas i avsnitt 5.6.7.

5.6 Ändringar i brottsbalken

5.6.1 Inledning

Regeringens bedömning: De ändringar som föreslås i mutlagstiftningen bör inskränka sig huvudsakligen till vad som är nödvändigt och önskvärt till följd av gjorda internationella åtaganden.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar. Några har dock förordat att det på sikt görs en samlad översyn av mutreglerna.

Skälen för regeringens bedömning: De intressen en kriminalisering av muta och bestickning avser att skydda kan sägas vara flera. Som ett grundläggande intresse framstår i den svenska lagstiftningen förtroenderelationen mellan en huvudman och hans eller hennes underordnade, att huvudmannen kan lita på att de underordnade utför sina uppgifter i huvudmannens intresse utan ovidkommande hänsyn. Detta återspeglas i lagstiftningen bl.a. genom att mottagare av muta har definierats som arbetstagare. Vidare framhålls i förarbetena till den gällande lagstiftningen att även tredje man, dvs. allmänheten, bör skyddas mot korruptionens skadeverkningar i både offentlig och privat verksamhet. Ett samhälle med utbredd korruption är ett mindre effektivt och osäkrare samhälle. Till detta kommer att korruption kan snedvrida konkurrensen och alltså missgynna det fria handelsutbytet.

Handel och annan ekonomisk verksamhet blir alltmer global. Inte minst i och med Sveriges inträde i EU kan hävdas att det måhända inte längre är lika relevant med en uppdelning av mut- och besticknings reglerna så att det skydd de ger till viss del har en internationell omfattning och till viss del är begränsat till nationella förhållanden.

Å andra sidan kan allmänt sägas att ju mindre anknytning till Sverige ett visst skyddsintresse har, desto mindre anledning finns att här införa ett straffrättsligt skydd. Det kan också hävdas att de delar av reglerna som är begränsade till det nationella planet är konstruerade för specifikt svenska förhållanden, att de är baserade på noggranna avvägningar av omfattningen av det straffbara området och att de i vissa fall lämpar sig dåligt för att utan genomgripande systematiska förändringar göras tillämpliga också på det internationella planet.

Justitiekanslern, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten och *Institutet mot mutor* har framställt önskemål om en större översyn av mutlagstiftningen, bl.a. därför att reglerna är svåröverskådliga. Institutet har särskilt framfört att det är angeläget att det genomförs en fördjupad analys av bestämmelsernas rättspolitiska funktion och tekniska

uppbyggnad. *Rikspolisstyrelsen* har ifrågasatt om man inte i vissa avseenden borde gå längre än konventionsåtagandena och t.ex. i större utsträckning utvidga den personkrets som kan vara ansvarig för mutbrott.

Eftersom det bl.a. med hänsyn till det ministermandat som föreligger i OECD – enligt vilket OECD-konventionen om möjligt skall ratificeras före utgången av år 1998 – inte är möjligt att nu genomföra en genomgripande förändring av mut- och bestickningsreglerna, bör ingreppen i den svenska lagstiftningen begränsas till det som är nödvändigt och önskvärt som en direkt följd av de nu aktuella internationella åtagandena. Regeringen delar dock bedömningen att det på sikt torde behöva göras en mer generell översyn av mut- och bestickningsbrotten.

Vissa åtaganden är begränsade till förfaranden som äger rum inom ramen för affärsförhållanden. Det finns emellertid med hänsyn till de intressen reglerna har att skydda inte skäl att införa en sådan begränsning i den svenska lagstiftningen. Reglerna bör alltså även fortsättningsvis i sin helhet vara tillämpliga även på sådan korruptiva handlingar som inte syftar till att vinna affärsmässiga fördelar.

Vid bedömningen av vilka lagändringar som bör göras har hänsyn också tagits till en av FN:s generalförsamling den 16 december 1996 antagen deklaration mot mutor i internationella affärsförhållanden.

5.6.2 Vetenskaplig förtroendeställning

Regeringens förslag: Mutansvaret skall omfatta också den som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning eller att övervaka utförandet av en sådan.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Dock föreslogs det i promemorian också att motsvarande utvidgning av personkretsen skulle göras beträffande trolöshet mot huvudman.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak förslaget. Vissa detaljsynpunkter har dock framförts.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 5.5.4 konstateras att den mutansvariga personkretsen bör utvidgas till att omfatta också personer med vetenskapligt uppdrag. I promemorian föreslås att bestämmelsen i 20 kap. 2 § andra stycket 5 ändras så att även den som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning eller att övervaka genomförandet av en sådan utredning omfattas.

Riksåklagaren har anfört att rekvisitet *vetenskapligt* är alltför oprecist och att ordet *motsvarande* knappast förebygger tvist om vad som utgör vetenskap. Regeringen är dock av den uppfattningen att den gjorda avgränsningen är ändamålsenlig. Avgränsningen får tolkas mot bakgrund av den särskilda förtoendekaraktär som den aktuella bestämmelsen tar sikte på. I avsnitt 5.5.4 har getts exempel på personkategorier som kan komma att omfattas av ansvaret. Som ytterligare exempel kan anges en person som anlitats för att genomföra en geologisk undersökning i samband med gruvprospektering, samt en av domstol eller part anlitad

sakkunnig, t.ex. barnpsykolog. Det kan överlämnas till de rättstilllämpande myndigheterna att i varje enskilt fall avgöra om en uppdragstagare faller under definitionen i detta avseende.

Lagrådet har i sitt yttrande efterfrågat en analys av vilken betydelse för den nya personkategorin det har att uppgiften skall ha erhållits på grund av förtroendeställning. Frågan behandlas i författningskommentaren.

I promemorian, liksom i lagrådsremissen, upptas ett förslag om utvidgning av den personkrets som kan bli ansvarig för brottet trolöshet mot huvudman i 10 kap. 5 § brottsbalken. Förslaget avsåg personer som fått i uppdrag att genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning, och behandlades i remissen närmast som en följdändring till förslaget att utvidga den mutansvariga kretsen med samma personkategori. Lagrådet har anfört att den föreslagna förändringen bör föregås av en mer ingående analys och har mot bakgrund härav, hävdat att ändringen bör anstå till dess en sådan analys hunnit genomföras. Regeringen accepterar den bedömningen. Frågan om utvidgning av den personkrets som kan bli ansvarig för trolöshet mot huvudman får därför tas upp i annat lämpligt sammanhang.

5.6.3 Mutor till tredje man

Regeringens förslag: Mut- och bestickningsansvaret skall omfatta också förmåner som är avsedda att tillfalla – eller tillfaller – annan än den vars tjänsteutövning gärningen avser.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft några invändningar. *Riksåklagaren* och *Institutet mot mutor* har framfört önskemål om förtydliganden i olika avseenden. *Institutet mot mutor* har särskilt framfört att ett klarläggande behövs av omfattningen av straffansvaret, t.ex. när det gäller bidrag till politiska partier.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått av redogörelserna för innehållet i korruptionsprotokollet, korruptionskonventionen och OECD-konventionen innefattar instrumenten åtagande att straffbelägga även den situationen att förmåner tillfaller annan än tjänstemannen själv. Detta har i EU-instrumenten på den passiva sidan konstruerats så att mutbrott definieras som "varje avsiktlig handling som utförs av en tjänsteman för att, direkt eller genom tredje man, för egen räkning *eller för tredje mans räkning*, begära eller ta emot förmåner...". Bestämmelsen har sin motsvarighet på den aktiva sidan, bestickningsbrottet. Detta sägs i den förklarande rapporten till korruptionsprotokollet innefatta förmåner t.ex. till en make/maka, partner, en nära vän eller ett politiskt parti eller annan organisation.

Motsvarande konstruktion finns, när det gäller bestickning, i OECD-konventionen. I kommentaren sägs att förfarandet skall vara brottsligt vare sig förmånen ges till tjänstemannen själv eller till vilken annan fysisk eller juridisk person som helst.

Som framhållits i avsnitt 5.5.1 under artikel 2 är rättsläget inte alldeles klart i fråga om i vilken utsträckning det straffbara området omfattar förmåner till andra än funktionären själv. Eftersom korruptionsprotokollet, korruptionskonventionen och OECD-konventionen innehåller entydiga åtaganden på denna punkt, finns det behov av att införa en uttrycklig bestämmelse för dessa fall.

Detta torde enklast kunna göras genom tillägg till 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § första stycket brottsbalken, där det anges att förmånen kan vara avsedd att tillfalla funktionären själv eller någon annan. Därigenom markeras att förmånen inte behöver vara destinerad till funktionären själv eller någon funktionären närstående, för att en mut- eller bestickningssituation skall anses föreligga. Det torde i dag vara oklart om straffansvaret omfattar sådana situationer där förmånen tillfaller andra än funktionärens familj eller nära anförvanter.

Straffansvaret bör således omfatta även fall där förmånen lämnas bl.a. till en organisation eller annat organ med vilken funktionären kan kopplas samman och förmånen därför betraktas som en muta eller annan otillbörlig belöning med avseende på funktionärens tjänsteutövning. Ett exempel kan vara att funktionären får klart för sig att ett större ekonomiskt bidrag kommer att lämnas till en förening i vilken han har ett direkt intresse, förutsatt att han handlar på ett visst sätt vid sin tjänsteutövning.

Lagrådet anför i sitt yttrande att försiktighet måste iakttas så att inte bestämmelserna inkräktar på medborgarnas frihet att sluta sig samman för allmänna syften. Regeringen instämmer – givetvis – i denna slutsats. Genom kravet på att förmånen, för att vara straffbar, skall vara otillbörlig, torde dock någon risk för en sådan effekt av straffbestämmelsen inte föreligga. Lagrådet framhåller vidare att allmänna bidrag från medborgarna till politiska partier måste anses ligga inom ramen för sedvänjan, även om de syftar till att politikerna skall genomföra en politik som bidragsgivaren sympatiserar med, och kan inte anses generellt otillbörliga. Regeringen instämmer i bedömningen att sedvanliga bidrag till politiska partier inte skall träffas av straffansvaret. Detta har också varit Sveriges utgångspunkt i förhandlingarna om de nu aktuella instrumenten.

Den föreslagna ändringen behandlas närmare i författningskommentaren, där också hänsyn tas till synpunkter och önskemål från remissinstanserna.

5.6.4 Vissa EU-funktionärer

Regeringens förslag: Mut- och bestickningsansvaret skall omfatta också förmåner till EG-kommissionärer, EU-parlamentariker samt domare i EG-domstolen och Revisionsrätten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått ovan under avsnitten 5.5.1 och 5.5.2 innefattar åtagandena i EU:s korruptionsprotokoll och i korruptionskonventionen att medlemsstaternas regler om mutbrott och

bestickning görs tillämpliga också på bestickning och mutande av EU-parlamentariker, EG-kommissionärer och ledamöter av EG-domstolen. Även om det inte är något krav för Sveriges del, bör reglerna göras tillämpliga också på ledamöterna av Revisionsrätten.

Som framhållits i avsnitt 5.5.1 ovan är det något oklart om EU-parlamentariker och EG-kommissionärer omfattas av den nuvarande lagstiftningen. Det är inte heller klart hur det förhåller sig med domarna i EG-domstolen och Revisionsrätten. För att Sverige skall uppfylla åtagandena bör därför straffansvaret beträffande dessa personkategorier klargöras. Detta bör göras genom ett tillägg till 20 kap. 2 § andra stycket brottsbalken.

5.6.5 Utländska parlamentariker, ministrar m.fl.

Regeringens förslag: Det görs straffbart att besticka utländska parlamentsledamöter och ministrar, liksom utländska motsvarigheter till den personkategori som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 1 brottsbalken.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Rikspolisstyrelsen* förordar att man på sikt, inom ramen för en generell översyn av bestämmelserna, överväger ett vidmakthållande av kongruensen mellan bestickningsoch mutbrottet på så vis att även de aktuella personkategoriernas tagande av muta straffbeläggs.

Skälen för regeringens förslag: Vissa av de internationella åtaganden som behandlats ovan tar upp frågan om huruvida utländska parlamentariker skall omfattas av mut- och bestickningsansvaret. I FN:s deklaration mot mutor i internationella affärsförhållanden åtar sig medlemsstaterna bl.a. att kriminalisera bestickning av utländska offentliga tjänstemän. Det framhålls att kriminaliseringen *kan* omfatta bl.a. olika former av bestickning av valda representanter i ett annat land. Åtagandet är således inte formellt bindande härvidlag.

I OECD-konventionen åtar sig länderna bl.a. att straffbelägga bestickning av valda personer som innehar en lagstiftande, administrativ eller rättslig tjänst, se avsnitt 5.5.3. Definitionen omfattar således också utländska parlamentsledamöter, liksom ledamöter i andra beslutande församlingar.

Som framhållits i avsnitt 5.5.3 bör en anpassning av den svenska lagstiftningen till dessa åtaganden ske genom att det görs straffbart att besticka utländska parlamentariker och valda ledamöter i andra beslutande offentliga organ. Detta kan lämpligen ske genom ett tillägg till 17 kap. 7 § brottsbalken, i vilket nämns främmande stats parlamentariker.

Emellertid måste även valda ledamöter i andra beslutande offentliga organ än parlament omfattas. Uppräkningen i 20 kap. 2 § andra stycket 1 (ledamot av styrelse, verk, nämnd o.s.v.) är för närvarande begränsad till svenska förhållanden och omfattar alltså endast t.ex. ledamöter av svenska statliga eller kommunala styrelser. Genom att i 17 kap. 7 § brotts-

balken hänvisa till motsvarande ledamot av främmande stats organ kommer även valda ledamöter i andra beslutande offentliga organ än parlament att ingå i den personkrets gentemot vilken bestickningsbrottet kan begås.

Som också redogjorts för i avsnitt 5.5.3 bör den svenska lagstiftningen för att anpassas till OECD-konventionen ändras till att omfatta bestickning även av utländska ministrar. Detta bör lämpligen ske i anslutning till det i föregående stycke behandlade tillägget till 17 kap. 7 § brottsbalken.

Regeringen delar *Rikspolisstyrelsens* uppfattning att frågan om straffbeläggande också av mutbrott, som de nu behandlade personkategorierna gör sig skyldiga till, är något som bör bli föremål för närmare överväganden i ett senare sammanhang.

5.6.6 Utövare av offentliga funktioner

Regeringens förslag: Det görs straffbart att besticka personer som utövar främmande stats myndighet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår i avsnitt 5.9.4 finns det behov av att uttryckligen anpassa den svenska lagstiftningen efter OECD-konventionens åtagande att straffbelägga bestickning av den som utan att vara anställd utövar en offentlig funktion för ett främmande land.

Att direkt följa den definition som valts i konventionen i detta avseende, och i lagstiftningen tala om utövare av offentliga funktioner, ter sig vanskligt. Det skulle vara alltför svårt att på ett tillräckligt precist och förutsebart sätt avgränsa en sådan personkrets. Det framstår därför som en mer framkomlig väg att ansluta till den personkrets som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 4 brottsbalken. Den bestämmelsen omfattar personer som utan att inneha anställning eller tidigare i paragrafen behandlat uppdrag utövar myndighet och är i dag begränsad till svensk myndighetsutövning. Genom ett tillägg till 17 kap. 7 § brottsbalken bör det göras straffbart att besticka också utövare av främmande stats myndighet.

5.6.7 Totalförsvarspliktiga m.fl.

Regeringens förslag: En teknisk anpassning görs i bestämmelsen om mutbrott med anledning av lagstiftningen om totalförsvarsplikt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Som nämnts i avsnitt 5.5.4 bör en teknisk anpassning av 20 kap. 2 § andra stycket 3 brottsbalken ske i anledning av att det år 1995 genomfördes en ny lagstiftning om totalförsvarsplikt. Avsikten är inte att den mutansvariga personkretsen skall förändras på något sätt.

5.6.8 Utländsk brottmålsdoms hinderverkan

Regeringens förslag: Den som i en annan medlemsstat har dömts för ett brott som omfattas av bedrägerikonventionen, korruptionsprotokollet eller korruptionskonventionen skall, som huvudregel, inte kunna lagföras i Sverige för samma gärning.

Beträffande gärningar som omfattas av dessa instrument skall vidare utländsk brottmålsdom förhindra ny lagföring i Sverige även om brottet delvis begåtts här. Detta gäller om brottet också delvis begåtts i den andra medlemsstaten.

Promemoriornas förslag överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar. Vissa synpunkter på den lagtekniska utformningen har dock lämnats, till vilka hänsyn har tagits i den föreslagna lagtexten.

Skälen för regeringens förslag: Som framhållits i avsnitten 4.4.6, 5.5.1 och 5.5.2 måste de svenska reglerna om utländsk brottmålsdoms hinderverkan anpassas till gjorda konventionsåtaganden. Sålunda behöver bedrägerikonventionen, korruptionsprotokollet och korruptionskonventionen läggas till de konventioner som räknas upp i 2 kap. 5 a § brottsbalken. I förhållande till de stater som är bundna av dessa överenskommelser skall principen om utländsk brottmålsdoms hinderverkan tillämpas.

Som framhållits i avsnitten 4.4.6, 5.5.1 och 5.5.2 måste också hinder för ny lagföring i Sverige föreligga om personen utlämnats härifrån till den medlemsstat som sedan lagfört honom. För att anpassa de svenska bestämmelserna till instrumentens krav i detta hänseende bör ett tillägg göras till andra stycket i 2 kap. 5 a § brottsbalken av innebörd att första stycket inte gäller när – förutom då lagföring i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet – lagföring har skett sedan personen utlämnats från Sverige. Det torde vara en vedertagen princip att lagföring inte bör ske i det land som beviljat utlämning när den utlämnade väl underkastats lagföring i det land till vilket utlämning skett. Den angivna regeln bör därför göras generellt tillämplig.

Som också framhållits i avsnitten 4.4.6, 5.5.1 och 5.5.2 måste det slutligen införas en bestämmelse som medför att det föreligger hinder för ny lagföring i Sverige för brott som begåtts delvis här och delvis i annan medlemsstat som lagfört för gärningen och som har tillträtt de nämnda instrumenten. En bestämmelse av denna innebörd bör tas in i ett nytt sista stycke i 2 kap. 5 a § brottsbalken.

För att inrymma dessa ändringar bör bestämmelsen omdisponeras.

5.6.9 De särskilda åtalsreglerna

Regeringens förslag: Det skall inte krävas åtalsangivelse eller att åtal är påkallat från allmän synpunkt för åtal för bestickning gentemot eller mutbrott av vissa befattningshavare i EU-administrationen, lik-

som det inte heller skall krävas för åtal för bestickning av utländska parlamentsledamöter och ministrar.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar. *Justitiekanslern* och *Institutet mot mutor* förordar emellertid att frågan övervägs närmare.

Skälen för regeringens förslag: De internationella åtaganden som Sverige har gjort rörande muta och bestickning innehåller inga bestämmelser om förutsättningarna för åtal som medför att vi behöver ändra våra åtalsregler. Det är för övrigt det vanliga i konventioner med åtaganden om kriminalisering att det står varje land fritt att utforma åtalsreglerna som man finner lämpligt.

Som redogjorts för i avsnitt 5.2.2 förutsätter åtal för mutbrott eller bestickning inom den privata sektorn antingen åtalsangivelse av mottagarens arbets- eller uppdragsgivare eller att åtal anses vara påkallat från allmän synpunkt. Regeln syftar bl.a. till att smärre, ursäktliga fall i den privata sektorn skall lämnas utan beivran. De intresseavvägningar som ligger bakom denna reglering är giltiga också beträffande åtal för mutbrott och bestickning med utländska inslag. Det är därför inte omotiverat att det för sådana brott även fortsättningsvis som regel krävs en begäran från en drabbad huvudman för att åtal skall kunna väckas. Det kan dessutom förutses att åtal i de fall som kan bli aktuella inte sällan anses påkallat från allmän synpunkt, i synnerhet om EG:s finansiella intressen skadats eller om mutan motsvarat stora värden.

Utgångspunkten i lagrådsremissen är därför att åtalsreglerna inte skall ändras mer än vad som är en önskvärd följd av den utvidgning av det straffbara området som föreslås. Emellertid bör även dessa regler i ett senare sammanhang göras föremål för en närmare översyn.

Det finns ingen anledning att förändra det förhållandet att det krävs förordnande från regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill innan åtal kan väckas för utomlands begångna gärningar.

Viss justering av de särskilda åtalsreglerna i 17 kap. 17 § brottsbalken bör emellertid ske till följd av de ändringar som föreslås i bestickningsparagrafen. Det framstår därvid inte som befogat att kräva åtalsangivelse när det gäller bestickning av utländska ministrar och parlamentariker. Detsamma gäller EG-kommissionärerna, EU-parlamentarikerna samt domarna i EG-domstolen och Revisionsrätten. Dessa bör därför uttryckligen undantas från kravet på åtalsangivelse. Däremot bör åtalsangivelse krävas för bestickning av främmande stats ledamot av organ motsvarande dem som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 1 samt för åtal avseende bestickning av den som utövar främmande stats myndighet.

Bestämmelsen i 20 kap. 5 § brottsbalken bör också ändras så att åtal för mutbrott av de aktuella befattningshavarna i EU-administrationen undantas från kravet på åtalsangivelse.

5.7.1 Inledning

I det föregående har en redogörelse lämnats för det internationella samarbetet mot korruption och för de resultat arbetet lett fram till. På skatteområdet är det framför allt en deklaration som tagits fram inom FN och en OECD-rekommendation från 1996 om skattebehandling av mutor som är av intresse. I deklarationen åtar sig medlemsstaterna bl.a. att vägra avdrag vid taxeringen för mutor. Enligt rekommendationen skall de medlemsländer som inte redan vägrar avdrag för sådana utgifter se över sin skattelagstiftning i syfte att införa ett avdragsförbud för mutor till utländska statstjänstemän.

5.7.2 Bakgrund

Avdragsregler

I 20 § kommunalskattelagen (1928:370, KL) finns den grundläggande regeln om vilka kostnader som är avdragsgilla vid inkomstberäkningen. Den kompletteras av särskilda regler för varje inkomstslag samt med regler om allmänna avdrag. Principiellt gäller att avdrag medges endast för kostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Från den huvudregeln finns det emellertid undantag. Koncernbidrag kan t.ex. vara avdragsgilla även om de inte utgör en direkt omkostnad i verksamheten.

Normalt görs inte någon prövning av om en kostnad varit motiverad eller inte. Ett undantag är utgifter för representation som är avdragsgilla endast om de har ett omedelbart samband med verksamheten (punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 20 § KL).

Representationskostnader

Representation går ut på att bidra till goda affärsförbindelser. Den kan emellertid ta sig sådana uttryck eller vara av sådan omfattning att det i realiteten är fråga om mutor. Utgifter för representation kan avse t.ex. måltider, gåvor och biljetter till idrottstävlingar eller teaterföreställningar.

Kostnader för representation är, som framgått ovan, avdragsgilla i den mån de har ett omedelbart samband med verksamheten. Avdragsrätten omfattar inte kostnader som är uttryck för personlig gästfrihet. I det enskilda fallet medges inte avdrag med större belopp än vad som kan anses skäligt. Avdrag medges inte heller för lyxbetonad representation. Enligt Riksskatteverkets rekommendationer kan lyxbetonad representation anses vara t.ex. särskilt arrangerade jaktutflykter eller fiskeresor och specialarrangerad underhållning samt hållande av lustjakter och lantställen för representationsändamål.

Gåvor är inte avdragsgilla vid taxeringen (20 § KL). Avdragsrätten för representationsgåvor kan ses som ett undantag från den regeln.

De första bestämmelserna som uttryckligen behandlade representationskostnader infördes år 1963 och tillämpades från och med 1964 års taxering (prop. 1963:96, bet. 1963:BevU40, SFS 1963:161). Dessförinnan medgavs avdrag med stöd av den allmänna regeln i 20 § KL. Genom 1963 års lagstiftning preciserades och begränsades avdragsrätten. Syftet var att förhindra missbruk i fråga om rätten till avdrag vid inkomsttaxeringen för utgifter för representation och liknande ändamål (prop. 1963:96 s.1). Bestämmelserna har ändrats vid flera tillfällen, senast år 1996 då avdraget för måltidsutgifter bestämdes till högst 90 kr (prop. 1996/97:109, bet. 1996/97:SkU7, SFS 1996:1399).

Mutor

Avdragsrätt

I det utredningsarbete som låg till grund för de ursprungliga bestämmelserna om representationskostnader berördes bl.a. gränsdragningen mot mutor (SOU 1962:42 s. 53 f.). De sakkunniga uttalar därvid att det av allmänna rättsregler torde följa, att avdrag redan enligt nu gällande rätt inte bör medges om skattskyldig i sin förvärvsverksamhet bereder personer, med vilka han har att göra i verksamheten, otillbörliga förmåner under sådana omständigheter att straffpåföljd kan inträda som för muta eller enligt gällande bestämmelser mot illojal konkurrens. I betänkandet föreslogs en detaljreglering som bl.a. innefattade ett avdragsförbud för representation som utgjort en muta (”Avdrag må icke ske, om representationen kan antagas vara ägnad att till den skattskyldiges förmån påverka person, som på grund av sin tjänst i förhållande till den skattskyldige har att iakttaga opartiskhet.”). Den lagstiftningsteknik som i stället valdes var att endast ange de allmänna förutsättningarna för avdragsrätt och att föreskriva att Riksskattenämnden (numera Riksskatteverket) skulle utfärda kompletterande anvisningar. Dessutom infördes en bestämmelse i taxeringsförordningen enligt vilken den skattskyldige ålades en specificerad uppgiftsskyldighet med avseende på yrkade avdrag för representationskostnader.

Det görs ofta gällande att mutor kan vara avdragsgilla vid taxeringen. I GRS Skattehandbok (23:114KL) anges t.ex. att mutor är avdragsgilla under förutsättning att de kan betraktas som verklig driftkostnad.

Inkomstbeskattning

Frågan om mutor utgör skattepliktig inkomst är beroende av i vad mån inkomster från brottslig verksamhet är skattepliktiga. Det finns inga särskilda bestämmelser i KL i denna fråga. Regeringsrätten (RÅ 1991 ref. 6) uttalar att brottslig verksamhet som sådan inte kan konstituera någon förvärvskälla. Om den brottsliga verksamheten ingår som ett led i en legal verksamhet kan däremot anledning förekomma att beakta intäkter därav som skattepliktiga.

Rättsfallet avser eftertaxering för inkomster från försäljning av förskingrad olja. Verksamheten skulle närmast ha varit att betrakta som rö-

relse. För att rörelse i kommunalskattelagens mening skulle föreligga krävdes emellertid bl.a. att verksamheten utmärktes av vinstsyfte. Detta kriterium kunde emellertid inte anses vara uppfyllt, eftersom verksamhet som helt bygger på brott med hänsyn till reglerna om förverkande i brottsbalken inte antas leda till vinst.

Skattebrott och eftertaxering

Skattebrottslagen

Skattebrottslagen (1971:69, SBL) är generellt tillämplig på alla skatter. Skattebrottet är numera konstruerat som ett farebrott (prop. 1995/96:170, bet. 1995/96:JuU23, SFS 1996:658). Det fullbordas när en oriktig uppgift uppsåtligen lämnas till myndighet eller, när en föreskriven uppgiftsskyldighet uppsåtligen åsidosätts, om detta ger upphov till fara för att skatt eller avgift skall undandras det allmänna.

Förutom att den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten skall medföra fara för skatteundandragande krävs också uppsåt för att ansvar skall kunna utdömas. Uppsåtet skall täcka alla objektiva brottsförutsättningar. Vid bedömningen om ett skattebrott är att anse som grovt skall man ta hänsyn till om gärningen rört mycket betydande belopp. Vidare att gärningsmannen använt falska handlingar eller vilseledande fakturor eller att brottet ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning. Vid avgörandet om en gärning är att anse som ringa (skatteförseelse) tillmäts skattebeloppets storlek särskild betydelse. Gränsen mellan skattebrott och skatteförseelse torde beloppsmässigt ligga vid ungefär 75 procent av prisbasbeloppet.

Åtal för skatteförseelse får väckas endast om det är påkallat av särskilda skäl (13 § SBL). I första hand påförs i stället skattetillägg. Det anses normalt vara tillräckligt. Det kan nämnas att Riksåklagaren och Riksskatteverket har enats om att brottsanmälan normalt bör begränsas till fall där den undandragna skatten uppgår till minst 75 procent av det prisbasbelopp som gällde vid taxeringsårets ingång (jfr prop. 1995/96:170 s. 106 f.).

Eftertaxering

Reglerna om eftertaxering finns i 4 kap. 15 – 22 §§ taxeringslagen (1990:324, TL) och innebär en möjlighet för det allmänna att i efterhand få rättelse i en skattskyldigs taxering. Eftertaxering åsätts genom omprövningsbeslut. Det är skattemyndigheten som prövar frågan som första instans. Enligt huvudregeln skall eftertaxering meddelas före utgången av femte året efter taxeringsåret. Femårsfristen kan utsträckas vid följdändringar, om oriktig uppgift har lämnats i omprövningsärende eller i mål om taxering eller om den skattskyldige har delgetts misstanke om eller åtalats för skattebrott.

Eftertaxering får ske om den skattskyldige (1) i självdeklarationen eller på annat sätt under förfarandet lämnat oriktig uppgift till ledning för taxeringen, (2) lämnat oriktig uppgift i mål om taxering, eller (3) underlåtit

att lämna självdeklaration, uppgift eller infordrad upplysning trots att han är uppgiftsskyldig. Därutöver krävs att den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten medfört att ett taxeringsbeslut avseende den skattskyldige eller hans eller hennes make/maka, eller, i fråga om förmögenhetsskatt, någon annan person som samtaxeras med honom eller henne blivit felaktigt eller inte fattats. Det är inte nödvändigt att den oriktiga uppgiften har lämnats uppsåtligen eller av vårdslöshet. Inte heller i fråga om underlåtenhet att lämna deklaration, upplysning m.m. krävs uppsåt eller vårdslöshet. Det krävs endast att man objektivt kan konstatera att en uppgift är oriktig eller att den föreskrivna uppgiftsskyldigheten inte har fullgjorts.

Som nämnts ovan finns det särskilda tidsfrister för eftertaxering vid skattebrott. Bestämmelserna finns i 4 kap. 21 § TL. I lagrummets första stycke sägs att om den skattskyldige har delgetts misstanke om skattebrott eller åtal har väckts för sådant brott får beslut om eftertaxering för det år som brottet avser meddelas även efter utgången av femårsfristen. Fristen utsträcks även i de fall då allmän domstol har förlängt preskriptionstiden för brotten. I båda situationerna utsträcks eftertaxeringsfristen till utgången av kalenderåret efter det år då någon av de angivna åtgärderna först vidtogs.

Enligt 22 § taxeringsförordningen (1990:1236) skall skattemyndigheten göra en anmälan till åklagaren så snart det finns anledning att anta att brott enligt bl.a. skattebrottslagen har begåtts. Det gäller dock inte om det kan antas att brottet inte kommer att medföra påföljd eller om anmälan av annat skäl inte behövs. En motsvarande bestämmelse finns i 17 § SBL.

5.7.3 Överväganden

Regeringens förslag: Ett uttryckligt avdragsförbud för mutor och andra otillbörliga belöningar införs i skattelagstiftningen. Skattemyndigheten skall göra anmälan till åklagare så snart det finns anledning att anta att den skattskyldige gjort sig skyldig till bestickning.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker att ett uttryckligt avdragsförbud för mutor införs. Synpunkter framförs emellertid på förslagets utformning. *Kammarrätten i Göteborg* anser att avdragsförbudet i princip bör begränsas till fall då en lagakraftvunnen dom på bestickning eller mutbrott finns. *Näringslivets Skattedelegation* anser att ett avdragsförbud för mutor skall vara knutet till det straffrättsliga begreppet för mutbrott. Det vore enligt delegationens mening oacceptabelt om skattemyndigheten utifrån en självständig bedömning skulle kunna fatta beslut om avdragsförbud på grund av mutbrott och anser dessutom att man bör avstå från att införa begrepp som ”otillbörlig” i skattelagstiftningen. *Delegationen* anser vidare att ett avdragsförbud bör begränsas på samma sätt som anges i OECD:s rekommendation, dvs. till att omfatta mutor till utländska statstjänstemän. Även *Föreningen Auktoriserade Revisorer* (FAR) och *Institutet mot mutor*

förespråkar att avdragsförbudet skall gälla först sedan en lagakraftvunnen dom föreligger. *Institutet mot mutor* pekar på svårigheterna att objektivt avgöra vad som är att betrakta som muta eller annan otillbörlig belöning och framhåller vidare att bedömningen varierar från land till land. Kostnader för utlägg till mellanhänder, kommissionärer och konsulter med ”dörröppningsfunktioner” är oftast nödvändiga utgifter men kan vara svåra att värdera och skilja från mutor. En alternativ lösning kan – enligt *Institutets mot mutor* uppfattning – vara att låta avdragsförbudet avse kostnader för sådant som uppenbart måste klassificeras såsom muta eller annan otillbörlig belöning.

Skälen för regeringens förslag: Innebörden av Sveriges internationella åtagande på området är i princip att ett avdragsförbud för mutor till utländska statstjänstemän måste införas i skattelagstiftningen. Det är, som framgått ovan, tveksamt om avdrag är uteslutet redan enligt nu gällande regler.

Muta eller annan otillbörlig belöning

Enligt regeringens mening bör uttrycket ”muta eller annan otillbörlig belöning” användas för att ange avdragsförbudets omfattning. Såvitt framgår av Mutansvarskommitténs betänkande Mut- och bestickningsansvaret, SOU 1974:37, är muta och otillbörlig belöning samma sak (s. 108 ff.). Enbart den omständigheten att uttrycket ”otillbörlig belöning” används leder inte till att man behöver riskera en oenhetlig rättstillämpning. Såväl praktiska skäl som rättssäkerhetsskäl talar för att låta den närmare innebörden av begreppen avgränsas av den praxis som utvecklats i anslutning till brottsbalkens bestämmelser. Även om gränsen mellan det godtagbara och det otillbörliga många gånger är vag och svårbedömd bör kopplingen till rättspraxis på området kunna utgöra en tillräcklig garanti för att ett ifrågasatt avdrag kommer att bedömas utifrån objektiva kriterier.

Med muta etc. förstås alltså en belöning, förmån eller gåva. Mutan kan bestå av kontanter. Det kan också vara fråga om t.ex. varor, resor, tjänster, rabatter, presentkort eller gästfrihet av olika slag. Belöningen etc. påminner i dessa fall om vanlig representation. Består mutan av en vara ur det egna sortimentet skall uttagsbeskattning enligt bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 22 KL ske i förekommande fall. Detsamma gäller i fråga om tillhandahållna tjänster.

Innebörden av begreppet ”otillbörlig” är inte närmare preciserat i lagtexten. Av förarbetena till de aktuella bestämmelserna (prop. 1975/76:176 s. 36) sägs att vad som är otillbörligt får bestämmas på grundval av en samlad bedömning av alla omständigheter som är betydelsefulla i det enskilda fallet. Vissa riktlinjer för bedömningen ges. Varje transaktion som objektivt sett är ägnad att påverka tjänsteutövningen är otillbörlig. En transaktion är vidare otillbörlig om det ligger i sakens natur att förmånens syfte inte gärna kan vara annat än att mottagaren skall vidta en viss pliktstridig åtgärd.

Bedömningen av om en transaktion är ägnad att påverka mottagarens tjänsteutövning är beroende av förmånens ekonomiska värde. Förmåner av ringa värde innebär normalt en mindre risk för påverkan och bör inte

anses som otillbörliga. Här kommer också gränsdragningen mot representationsutgifter in. Många förmåner av representationskaraktär – som givetvis inte behöver vara otillbörliga – faller utanför det begränsade avdragsutrymmet för denna typ av kostnader.

Mutans beteckning (t.ex. provision, arvode, honorar eller avgift) saknar naturligtvis betydelse. Är det fråga om en kostnad som på ett otillbörligt sett kan tänkas påverka mottagarens tjänsteutövning är den inte avdragsgill.

Vid bedömningen av vad som är otillbörligt måste viss hänsyn tas till förhållandena i andra länder. Det går inte att bortse ifrån att synen på vad som är tillbörligt kan variera starkt från land till land.

Avdragsförbudets räckvidd

Det finns inte skäl att begränsa avdragsförbudets räckvidd enbart till kostnader för bestickning av utländska tjänstemän. Principiella skäl talar för att det bör gälla mutor till hela den personkrets som anges i 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken.

Lagakraftvunnen dom

Ytterligare en fråga är om avdrag skall vägras först sedan en lagakraftvunnen dom från allmän domstol föreligger. Vad som talar för en sådan ordning är vikten av att upprätthålla rättssäkerheten vid beskattningen. En av de grundläggande aspekterna härvidlag är att de enskilda skall kunna förutse de rättsliga följderna av sitt handlande och att lika fall skall bedömas på samma sätt. Lämnas avgörandet över till skattemyndigheten kan det möjligen hävdas att förutsebarheten minskar. Det kan också göras gällande att skattemyndigheten tillåts göra en straffrättslig bedömning som det inte ankommer på den att göra. Några remissinstanser tar upp de här problemen. Man framhåller även risken för att förvaltningsmyndigheter och förvaltningsdomstolar skulle bedöma mutor etc. på ett annat sätt än allmänna domstolar. Detta skulle kunna skada myndigheternas anseende.

En grundläggande processrättslig princip är den s.k. fria bevisprövningen, som kommer till uttryck i 35 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken. I bestämmelsen sägs att ”Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är bevisat”. Principen, som tillämpas också i förvaltningsprocessen, innebär att det inte ställs upp några begränsningar i fråga om vilka former av bevismedel som får användas och att rätten fritt kan bedöma värdet av den förebragta bevisningen. En ordning där lagakraftvunnen dom från allmän domstol är en förutsättning för att vägra avdrag skulle alltså avvika från normala förvaltningsrättsliga principer. Ett sådant långtgående legalt beviskrav skulle enligt regerings mening också innebära att man med fog skulle kunna ifrågasätta om Sverige uppfyller OECD-rekommendationens krav. Inte heller ett avdragsförbud som tar sikte på vad som uppenbart måste klassificeras såsom muta eller annan otillbörlig belöning kan anses vara tillräckligt.

Vid taxeringen utgår man i princip från att den på heder och samvete undertecknade deklarationen är riktig. Finns det anledning att ifrågasätta uppgifterna i deklarationen är bevisbördan fördelad på så sätt att det allmänna svarar för intäktsposterna och den skattskyldige för avdragsyrkandena. Utgångspunkten är att den som har lättast att prestera bevisning också skall ta på sig det ansvaret. Den skattskyldige är också skyldig att sörja för att det finns underlag för att fullgöra deklarationsplikten och för kontroll av den (4 kap. 1 § lagen [1990:325] om självdeklaration och kontrolluppgifter). I brottmål har åklagaren bevisbördan. Orsaken är intresset av att motverka att det meddelas oriktiga straffdomar. I konsekvens härmed är beviskravet högt. Till skillnad från taxeringsmålen tillkommer dessutom bevisbördan för det subjektiva gärningsmomentet.

Utgångspunkten för och ändamålet med skattemyndighetens (förvaltningsdomstolens) prövning är således helt andra än vad som gäller vid en brottmålsprocess. Det är endast fråga om att pröva det berättigade i ett yrkat avdrag – vilket i och för sig kan innefatta svåra bedömningar – och inte att avgöra en skuldfråga.

Skattemyndighetens prövning kommer i många fall att innefatta svåra bedömningar. Problemet skall inte bagatelliseras. Å andra sidan finns det inte heller någon anledning att överdriva svårigheterna. Skattemyndighetens arbete har *alltid* innefattat bedömningar. Kopplingen till brottsbalkens bestämmelser innebär också, vilket berörts tidigare, att det finns vägledning. Det är inte heller avsikten att skattemyndigheten eller förvaltningsdomstolarna skall avgöra om den skattskyldige har haft ett subjektivt uppsåt i brottsbalkens mening. Prövningen skall endast gälla om belöningen objektivt sett är otillbörlig.

Slutligen talar inte minst effektivitetsskäl för att lagakraftvunnen dom inte skall krävas för att vägra avdrag.

6 Domstolsprotokollet

6.1 Bakgrund

Den 29 november 1996 undertecknade EU:s medlemsstater ett protokoll till bedrägerikonventionen angående förhandsavgörande av EG-domstolen rörande tolkningen av bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet (domstolsprotokollet, EGT C 151, 20.5.1997, s.1). Protokollet, som finns i *bilaga 8*, är uppbyggt på samma sätt som ett motsvarande protokoll till konventionen om upprättandet av en Europeisk polisbyrå (Europolkonventionen), vilket innebär att medlemsstaterna kan välja om man vill ge EG-domstolen denna roll.

6.2 Huvudsakligt innehåll

Artikel 1

Artikeln anger att EG-domstolen skall vara behörig att meddela förhandsavgöranden på de villkor som fastställs i protokollet.

Artikel 2

Av artikel 2 följer att medlemsstaterna genom en förklaring kan godkänna domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden till nationell domstol om tolkningen av de aktuella instrumenten. Denna rätt att inhämta förhandsbesked kan ges antingen till alla domstolar eller bara till dem vilkas avgöranden inte kan överklagas.

Artiklarna 3–8

Enligt artikel 3 skall EG-domstolens stadga och dess rättegångsregler tillämpas. I artikeln stadgas vidare att varje medlemsland har rätt att yttra sig i anhängiggjorda ärenden. Artiklarna 4–8 innehåller sedvanliga bestämmelser om bl.a. ikraftträdande, anslutning och procedur för ändringar.

6.3 Tillträde, förklaringar och lagändringsbehov

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner domstolsprotokollet.

Riksdagen godkänner att en förklaring, som innebär att svenska domstolar ges möjlighet att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen om tolkningen av bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet, avges av Sverige. Denna möjlighet skall inte begränsas till domstolar i sista instans.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker tillträde och lämnande av de föreslagna förklaringarna eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Domstolsprotokollet träder i kraft först sedan alla medlemsstater ratificerat det. Något skäl emot ratifikation torde inte kunna anföras. Sverige bör därför ratificera protokollet.

Tillträde till domstolsprotokollet ger i sig inte svenska domstolar möjlighet att begära förhandsavgörande. För att detta skall bli möjligt krävs att en förklaring avges som innebär att Sverige är berett att låta sina domstolar utnyttja denna möjlighet. I prop. 1996/97:164 Europol, som behandlar Sveriges anslutning till Europolkonventionen, behandlas även frågan om tillträde till ett protokoll till Europolkonventionen om förhandsavgörande av EG-domstolen om tolkningen av Europolkonventionen. Där utvecklas närmare varför domstolarna bör ges rätt – men inte skyldighet – att inhämta förhandsbesked (s. 72 ff). De allmänna skäl som anförs där – bl.a. det EU-gemensamma intresset av enhetlighet i tolkningen – gör sig gällande också beträffande bedrägerikonventionen och

korruptionsprotokollet. Argumenten för en möjlighet att inhämta förhandsbesked ges också särskild tyngd av det faktum att i dessa instrument står EG:s finansiella intressen i förgrunden.

Med hänsyn till att åtagandet i protokollet förutsätter tillämpning av nationell straffrätt, vilket är en exklusiv nationell angelägenhet, torde i och för sig det praktiska behovet av förhandsbesked om tolkning av instrumenten vara relativt begränsat. Situationer torde emellertid kunna uppkomma där svenska domstolar i sitt bedömande av t.ex. ett påstått EG-bedrägeri eller ett mutbrott behöver EG-domstolens ledning för att tolka någon särskild förutsättning för det straffrättsliga ansvaret som tillkommit vid införlivandet av aktuellt instrument. Det kan gälla exempelvis jurisdiktionsreglerna eller bedömningen av avgränsningen av den personkrets som regleras i protokollet.

De svenska domstolarna bör därför ges möjlighet att inhämta förhandsavgöranden från EG-domstolen om tolkningen av bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet.

Av de skäl som framförts i propositionen om Europol (s. 75 f) bör rätten att inhämta förhandsbesked inte heller här begränsas till domstolar i sista instans. Det bör understrykas att detta inte innebär något ställningstagande i frågan om domstolar i lägre instans bör ges en sådan möjlighet även beträffande andra EU-instrument.

Sverige bör således i samband med ratifikation av domstolsprotokollet avge en förklaring att EG-domstolen är behörig att meddela förhandsavgörande på begäran av svensk domstol i enlighet med protokollets artikel 2.2.b.

I Europolpropositionen utreds närmare de konstitutionella förutsättningarna för att ge svenska domstolar rätt att inhämta förhandsbesked från EG-domstolen om tolkningen av de konventioner som utarbetas mellan medlemsländerna i EU (s. 77 ff). Det bör här särskilt nämnas att en sådan rätt innebär att beslutskompetens överlåts till EG. I Europolpropositionen föreslås också en ny lag om rätt för svensk domstol att begära förhandsavgörande från EG-domstolen i vissa fall. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1998 (SFS 1997:895), är generellt utformad för att bestämmelser om förhandsbesked även i andra EU-överenskommelser skall omfattas. Detta innebär att ny lagstiftning inte behöver införas vid varje ratifikation av nya instrument. Lagen täcker följaktligen även bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet, vilka nämns särskilt i propositionen. Det skall vidare utfärdas tillkännagivande av regeringen om vilka konventioner som avses med lagen och vilka villkor som gäller.

Någon särskild lagstiftningsåtgärd är således inte påkallad vid godkännande av detta protokoll. Däremot bör det ovan nämnda tillkännagivandet vid ratifikation av domstolsprotokollet kompletteras med bedrägerikonventionen och korruptionsprotokollet.

7 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Sverige skall avge förklaring om sin avsikt att – gentemot de EU-medlemsstater som avgett en motsvarande förklaring – tillämpa EU:s korruptionskonvention innan den trätt i kraft. Sverige skall också avge en förklaring om att OECD-konventionen – om situationen medger det – för svensk del skall träda i kraft i förhållande till länder som avgett en motsvarande förklaring även om konventionen inte trätt i kraft i sin helhet. Föreslagna lagändringar skall kunna träda i kraft innan konventionerna och protokollet gjort det.

Promemoriornas förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Bedrägerikonventionen och EU:s korruptionskonvention, liksom korruptionsprotokollet, träder i kraft 90 dagar efter det att den sista medlemsstaten har deponerat sitt ratifikationsinstrument. Beträffande korruptionskonventionen ges emellertid i artikel 13.4 en möjlighet för varje stat att vid ratifikationen, eller vid varje senare tidpunkt, avge en förklaring i syfte att göra konventionen tillämplig innan den trätt i kraft i förhållande till de stater som gjort en motsvarande förklaring.

OECD-konventionen träder i kraft 60 dagar efter det att fem av OECD:s tio största exportländer, som tillsammans representerar minst 60 procent av de tio ländernas totala exportvolym, har ratificerat den. Sverige hör inte till dessa tio länder. Om konventionen inte har trätt i kraft vid 1998 års utgång kan de länder som så önskar förklara att den skall träda i kraft i förhållande till de andra länder som gjort motsvarande förklaringar.

Det kan på goda grunder antas att avsevärd tid kommer att förflyta innan EU-instrumenten träder i kraft. När det gäller OECD-konventionen föreligger ett visst politiskt tryck på särskilt de stora länderna att ratificera den före 1998 års utgång.

Det finns anledning för Sverige, som redan har en långtgående lagstiftning mot muta och bestickning, att avge förklaringar av innebörd att EU:s korruptionskonvention skall tillämpas även innan de trätt i kraft och att OECD-konventionen, om situationen medger det, skall träda i kraft partiellt. Det finns vidare ingen anledning att avvakta med att låta de föreslagna regeländringarna träda i kraft till dess att konventionerna och protokollen gjort det.

8 Ekonomiska konsekvenser

Tillträde till konventionerna och protokollen och de föreslagna lagändringarna bedöms inte medföra annat än marginella kostnadsökningar för åklagar- och domstolsväsendena. Eventuella kostnadsökningar skall finansieras inom berörda myndigheters befintliga anslag. I stället torde det förhålla sig så att den föreslagna straffbestämmelsen om subventions-

missbruk kan leda till en ökad möjlighet för staten att säkra medel som annars skulle använts på ett sätt som inte har varit avsett.

9 Författningskommentar

9.1 Lag om ändring i brottsbalken

2 kap. 5 a §

Paragrafen behandlar utländsk brottmålsdoms rättsverkningar i Sverige. Den har omdisponerats och vissa tillägg har gjorts.

I första stycket hänvisas till de överenskommelser som anges i fjärde stycket. Om en gärning begåtts i en stat som tillträtt någon av dessa överenskommelser och gärningen blivit lagförd där, föreligger enligt huvudregeln hinder för att lagföra för samma gärning i Sverige.

I det andra stycket har ett tillägg gjorts som medför att utländsk brottmålsdom alltid utgör hinder för ny lagföring i Sverige om personen dömts i det andra landet sedan han utlämnats dit för lagföring från Sverige.

Det fjärde stycket innehåller en uppräkning av de överenskommelser som avses i första stycket. Till uppräkningen har lagts bedrägerikonventionen, korruptionsprotokollet och korruptionskonventionen. Det innebär att en misstänkt person inte kan lagföras i Sverige för en sådan gärning som omfattas av något av dessa instruments reglering och som har prövats genom lagakraftägande dom i en stat som är medlem i EU och har tillträtt instrumentet i fråga, om någon av förutsättningarna i första stycket 1–4 är uppfylld.

Femte stycket innebär ett undantag från regeln att gärningar som till någon del begåtts i Sverige alltid kan lagföras här. Undantaget gäller gärningar som faller under bedrägerikonventionen, korruptionsprotokollet och korruptionskonventionen. Det innebär att när en gärning som omfattas av bestämmelser i dessa instrument begåtts också delvis i en annan medlemsstat skall restriktionerna i första stycket mot ny lagföring i Sverige tillämpas, om gärningen prövats i det landet.

9 kap. 3 a §

Paragrafen, som är ny, har behandlats under avsnitt 4.4.1.

Paragrafen är föranledd av de krav på kriminalisering av gärningar som påverkar Europeiska gemenskapernas budgetar som bedrägerikonventionen ställer upp.

Bestämmelsens tillämpningsområde är begränsat till situationer där ett bidrag eller en förmån beviljats i enlighet med gällande regelverk. För straffrättsligt ansvar ställs i paragrafen upp ytterligare förutsättningar. Den första förutsättningen är att bidraget eller förmånen skall användas eller utnyttjas i strid med de föreskrifter eller villkor som gäller för mottagaren. Föreskrifterna kan antingen ha utfärdats på gemenskapsnivå – t.ex. i en förordning – eller på nationell nivå. De villkor som ställs upp för användandet av bidraget eller förmånen framgår av beslutet om beviljandet av bidraget eller förmånen.

En andra förutsättning för att straffrättsligt ansvar skall kunna utkrävas är att bidraget eller förmånen finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska gemenskapernas budgetar. Detta innebär att t.ex. bidrag som finansieras delvis av gemenskapsmedel och delvis genom nationell medfinansiering inte omfattas fullt ut av straffbestämmelsen. De medel som härrör från den nationella medfinansieringen skall inte ingå i bedömningen av storleken av det belopp som använts felaktigt.

Om ett bidrag, som innefattar såväl EG-medel som medel från nationell medfinansiering, missbrukas till sin helhet, så bör bedömningen av gärningens straffvärde göras utifrån hur stor del av det totala beloppet som haft sitt ursprung i EG:s budgetar. Om endast en del av det sammantagna bidraget missbrukas skall – i konsekvens med ställningstagandet att nationella bidrag inte skall falla under det straffbara området – så stor del av det som missbrukats anses höra från EG-medlen som motsvarar den del dessa medel har i det totala bidragsbeloppet. Andelen EG-medel bör således normalt anses utgöra en ideell andel av den totala bidragssumman.

Slutligen krävs för att ansvar skall kunna utkrävas att bidraget eller förmånen använts för ett annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för. Vid denna bedömning får det beaktas hur ändamålen med bidragen beskrivits i de föreskrifter eller villkor som gäller, såsom de manifesterats i t.ex. bakomliggande EG-regler eller i det beslut som ligger till grund för beviljandet av bidraget eller förmånen. Situationer kan föreligga där föreskrifterna eller villkoren är oklart formulerade och där olika tolkningsmöjligheter föreligger. Enligt sedvanliga straffrättsliga principer får sådana oklarheter i t.ex. bidragsbeslutens angivande av ändamål tolkas till den misstänktes fördel.

Det kan anmärkas att Lagrådet förordat en restriktiv tillämpning av bestämmelsen. Lagrådet framhåller i sitt yttrande att det för att ansvarsbestämmelsen inte skall leda till stötande resultat torde vara nödvändigt att strängt hålla fast vid att bidraget skall användas just för annat ändamål. Att bidragstagaren försökt men misslyckats med att fullgöra sitt åtagande bör enligt Lagrådet inte kunna leda till straff. Som exempel anger Lagrådet att en lantbrukare tagit emot ett bidrag för att odla en viss gröda som senare visar sig vara otjänlig för mark- och klimatförhållandena på hans gård, så att han måste övergå till annan odling. Vidare tas som exempel att en vetenskapsman tar emot bidrag för ett visst forskningsprojekt som visar sig förfelat och måste överges för någon annan forskningsuppgift, dock först sedan han förbrukat medlen för sitt uppehälle under den tid projektet pågick. Båda får enligt Lagrådet anses ha använt bidraget för avsett ändamål ehuru med misslyckat resultat.

Regeringen instämmer i vad Lagrådet anfört. Avgränsningen av straffansvaret måste tolkas i belysning av bestämmelsens syfte, nämligen att hindra missbruk av olika förmåner till skada för EG:s budgetar. Vidare kan straffansvar utkrävas endast för uppsåtliga gärningar. Gärningsmannen skall således ha kännedom om de föreskrifter eller villkor som gäller för bidraget eller förmånen. Likaså krävs att gärningsmannen inser att bidraget eller förmånen används eller utnyttjas felaktigt. Hans uppsåt skall också omfatta att det som missbrukats helt eller delvis utgjorts av EG-medel. Som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 4.4.1)

framgår det vid samfinansiering i regel av bidragsbeslutet hur stor andel som utgör sådana medel. EG-medlens del i det som missbrukats skall anses motsvara denna andel. Samtliga omständigheter skall vara täckta av gärningsmannens uppsåt. I de av Lagrådet anförda exemplen torde för övrigt kunna ifrågasättas om uppsåt i denna mening förelegat.

I konkurrenshänseende konsumeras en gärning som faller under förevarande bestämmelse av ett föregående bedrägeri. Vad gäller brott med annat skyddsintresse än det som bestämmelsen avser bör dömas till ansvar i konkurrens.

17 kap. 7 § brottsbalken

Paragrafen har omdisponerats. Därutöver har vissa tillägg gjorts.

I den nya tredje punkten har till kretsen av personer gentemot vilka bestickningsbrottet kan begås lagts utländska ministrar och parlamentsledamöter. Dessutom hänvisas till 20 kap. 2 § andra stycket 1. Hänvisningen medför att det också är straffbart att besticka ledamöter i utländska organ som motsvarar de som räknas upp i den punkten, t.ex. ledamöter i utländska statliga styrelser och nämnder.

I fjärde punkten utökas kretsen ytterligare med personer som i andra stater utövar myndighet. Det är redan tidigare genom hänvisningen till hela 20 kap. 2 § brottsbalken straffbelagt att besticka svenska myndighetsutövare (jfr 20 kap. 2 § andra stycket 4). Beträffande vad som avses med myndighetsutövning för främmande stat får hänvisas till vad som gäller för svenska förhållanden. Samma bedömningsgrunder skall tillämpas beträffande utövare av främmande stats myndighet.

I paragrafen har också lagts till att mutan skall vara avsedd för den vars tjänsteutövning man vill påverka, *eller för annan*.

Det krävs inte för ansvar att förmånen rent fysiskt lämnas till befattningshavaren för vidarebefordran till tredjeman. Ansvar för bestickning inträder också om förmånen lämnas direkt till någon annan fysisk eller juridisk person. Se om detta också under 20 kap. 2 § nedan.

För straffansvar bör det emellertid inte vara tillräckligt att förmånen tillfaller vilken annan fysisk eller juridisk person som helst. För att det skall kunna hävdas att förmånen tillfallit eller varit avsedd att tillfalla den funktionär vars tjänsteutövning förmånen avser, även om den rent fysiskt överlämnats till annan, måste någon form av koppling finnas mellan mottagaren av förmånen och funktionären, så att förmånen kan sägas på ett eller annat sätt gynna funktionären. Det skall således vid en objektiv betraktelse kunna konstateras att funktionären på ett så tydligt sätt har anknytning till mottagaren av förmånen att den i någon mening också kommer funktionären till godo i någon form. Ett exempel kan vara att någon erbjuder sig att finansiera ett forskningsprojekt vid ett institut där funktionären är verksam och att funktionären därigenom kan befästa sin position som forskare. Det bör emellertid inte vara tillräckligt att förmånen endast gynnar något ideellt intresse till vilket funktionären är knuten. Att en förmån tillfaller en förening eller annat organ med vars ideella målsättning funktionären sympatiserar, kan knappast i sig utgöra en sådan muta eller otillbörlig belöning som avses i de aktuella bestämmelserna, om inte förmånen på något mer konkret sätt gynnar funktionären.

Lagrådet anför i sitt yttrande att detta resonemang kan betraktas som en vidareutveckling av förarbetsuttalanden av Mutansvarskommittén (betänkandet Mut- och bestickningsansvaret, SOU 1974:37) om förmåner till funktionärens hustru eller annan närstående. I dessa fall ansågs ansvaret vara i allmänhet begränsat till sådant som kunde sägas gynna funktionären på ett mera konkret sätt. Lagrådet framhåller dock att skillnaden blir väsentlig mellan vad som kan följa av en extensiv tolkning av nuvarande bestämmelser och att ta in rekvisitet ”för annan” i lagtexten. Vidare anför Lagrådet att skillnaden mellan vad som kan föranleda ansvar och vad som bör vara straffritt snarare torde ligga i kravet på otillbörlighet och samband med funktionärens tjänsteutövning, något som också antyds i författningskommentaren beträffande bidrag till politiska partier. Lagrådet fortsätter:

> ”Den närmare bedömningen av begreppet otillbörlighet låter sig inte preciseras i lagtext; vad som bör anses otillbörligt kan växla från tid till annan och vara olika på olika verksamhetsområden (Lena Holmqvist m.fl., Brottsbalken, kap. 13-24, Stockholm 1998, s. 20:43) Allmänna bidrag från medborgarna till politiska partier måste anses ligga inom ramen för sedvänjan, även om de syftar till att politikerna skall bli valda för att genomföra en politik som bidragsgivarna sympatiserar med eller till och med finner motsvara den egna plånbokens intressen, och kan inte anses generellt otillbörliga”.

Regeringen ansluter sig till detta synsätt. Ett bidrag till ett politiskt parti kan främja både partiets politiska målsättning generellt och gynna enskilda företrädare för partiet. Avgörande blir därför, som Lagrådet påpekar, om bidraget är att betrakta som otillbörligt och om det har samband med funktionärens tjänsteutövning i vid mening. Ett bidrag som inte är förenat med något villkor eller förbehåll får anses i första hand vara ägnat att främja partitets politik som sådan. Även om en sidoeffekt av bidraget är att partiets företrädares politiska karriärer gynnas, kan detta inte anses utgöra en muta eller annan otillbörlig belöning i lagens mening. Detsamma måste anses gälla om bidraget visserligen syftar till att uppnå ett visst politiskt beslut, men detta ligger i linje med partiets politiska målsättning. Att ge bidrag till ett politisk parti för att främja partiets politik i ett eller annat avseende kan således inte anses falla inom det straffbara området med den föreslagna regleringen.

Annorlunda förhåller det sig t.ex. om bidraget kan kopplas samman med en tjänsteåtgärd som företas av någon av partiets företrädare och som inte ligger inom ramen för genomförandet av partiets politiska program. Det kan vara fråga om beslut om upphandling, tillstånd till att bedriva viss verksamhet, planbeslut m.m. I ett sådant fall måste ett bidrag av någon betydelse till partiet kunna betraktas som en otillbörlig belöning och därmed falla inom det straffbelagda området. Lagrådet anför, som ett exempel, att om en politiker genomför en vapenaffär med vetskap om att vapenleverantören lämnar ett stort bidrag till hans politiska parti, så kan detta inte betraktas som annat än tagande av muta.

Gränsdragningen mellan de nu skisserade typsituationerna kan naturligtvis inte göras helt klar. Också mindre renodlade situationer kan uppstå. Detta är emellertid något som gäller för mutlagstiftningen

generellt. Det får således ankomma på rättstillämpningen att ytterligare klarlägga avgränsningen av det straffbara området.

I de fall mutan lämnas till tredjeman kan mottagaren straffas för medverkan till brottet om han förstod att mutan erbjöds eller lämnades på grund av befattningshavarens tjänst.

Vid bedömningen av den nya regleringens räckvidd måste även de svenska domsrättsreglerna beaktas. Beträffande bestickning som begås utomlands föreligger svensk domsrätt huvudsakligen om gärningsmannen är svensk medborgare, utlänning med hemvist här i riket eller om vederbörande finns här, 2 kap. 2 § första stycket brottsbalken. Krav på dubbel straffbarhet föreligger enligt paragrafens andra stycke. Dessutom bör nämnas att det för åtal för brott begångna utomlands krävs förordnande av Riksåklagaren, 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.

17 kap. 17 § brottsbalken

Paragrafen har omdisponerats och ett tillägg till följd av utvidgningen av det straffbara området har gjorts.

Tillägget innebär att det för åtal för bestickning av EG-kommissionärer, EU-parlamentariker och domare i EG-domstolen och Revisionsrätten, liksom av främmande stats ministrar eller parlamentsledamöter, inte krävs åtalsangivelse eller att åtal är påkallat från allmän synpunkt.

20 kap. 2 § brottsbalken

Tillägget i första stycket avser situationer där förmåner tillfaller – eller där avsikten är att de skall tillfalla – annan än den vars tjänsteutövning riskerar att påverkas. Beträffande den närmare innebörden av detta kan här först hänvisas till vad som anförts ovan under 17 kap. 7 §.

När det gäller mottagande för annan, krävs inte för ansvar ett rent fysiskt mottagande för vidarebefordran till tredje man. Ansvar för mutbrott inträder också om befattningshavaren känner till att förmånen kommit i tredje mans besittning och om han uttryckt sitt godkännande eller på något annat sätt aktivt verkat för mottagandet. Dessutom inträder straffansvar i fall där befattningshavaren förhållit sig helt passiv beträffande förmånen, förutsatt att han har en sådan position i förhållande till den som förmånen tillfaller att han kan sägas ha ett reellt inflytande över mottagandet. Avsikten är självfallet inte att straffa en person för att en förmån utan hans vetskap tillfaller någon annan.

Straffansvar skall också inträda om en befattningshavare låtit åt sig utlova eller begärt en förmån, även om den senare tillfallit eller varit avsedd att tillfalla någon annan. En befattningshavare kan t.ex. ställa viss tjänsteåtgärd i utsikt mot att en förmån ges till något ändamål som gynnar honom. Medverkansansvar kan aktualiseras för den tredje man som mottagit mutan, se ovan under 17 kap. 7 §.

I paragrafens andra stycke 3 har en teknisk anpassning skett till lagstiftningen om totalförsvarsplikt, se avsnitt 5.6.2.

Vidare har till uppräkningen i paragrafens andra stycke 5 lagts personer som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning. För bakgrunden till tillägget får hänvisas till motiveringen i avsnitt 5.5.4 och 5.6.2.

Uppgiften att genomföra den vetenskapliga utredningen skall ha erhållits på grund av förtroendeställning. Detta överensstämmer med vad som gäller i fråga om de typer av uppdrag som i dag omfattas av bestämmelsen. Den nu gällande lagtexten kan uppfattas så att förtroendeställningen skall ha förelegat i tiden innan uppdraget lämnades. Tidigare motivuttalanden ger dock stöd för uppfattningen att detta förhållande inte är avgörande (prop. 1975/76:176 s. 34 f). Det framhålls att uppdragsgivaren skall stå i påtaglig förtroendeställning i förhållande till huvudmannen. Detta måste kunna tolkas så att förtroendeställning kan ha uppkommit i och med uppdraget. Detta har bäring också på den nya personkategorin. Såsom anges i den allmänna motiveringen torde vetenskapliga uppdrag ofta innebära att uppdragstagaren står i sådant förhållande till uppdragsgivaren. Att uppdragsgivaren litar på de bedömningar som den vetenskaplige uppdragstagaren gör är naturligtvis en omständighet som talar för att uppdraget har den nödvändiga förtroendekaraktären. Också det mått av frihet för uppdragtagaren att göra själv-

ständiga bedömningar och analyser som uppdraget inrymmer bör kunna påverka bedömningen. Om uppdraget däremot närmast handlar om att utföra en specificerad beställning enligt en överenskommen metod, t.ex. utförandet av kemiska analyser, behöver det inte vara fråga om förtroendeställning.

Slutligen har paragrafen försetts med en ny punkt. Till den mutansvariga personkretsen har lagts EG-kommissionärer, EU-parlamentariker samt domare i EG-domstolen (inklusive domstolens förstainstansrätt) och Revisionsrätten. Det har sålunda gjorts straffbart i Sverige för personer tillhöriga dessa kategorier att ta emot mutor. Genom hänvisningen i 17 kap. 7 § 2 brottsbalken är det också straffbart att besticka sådana befattningshavare.

Vid bedömningen av den nya regleringens räckvidd måste även de svenska domsrättsreglerna beaktas. Beträffande mutbrott som begås utomlands av utländska befattningshavare föreligger svensk domsrätt som regel endast om vederbörande finns här i riket, 2 kap. 2 § första stycket 3 brottsbalken. Krav på dubbel straffbarhet föreligger enligt paragrafens andra stycke. Dessutom bör även här nämnas att det för åtal för brott begångna utomlands krävs förordnande av Riksåklagaren, 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.

20 kap 5 § brottsbalken

Tillägget till tredje stycket innebär att det för åtal för mutbrott av de i 2 § andra stycket 6 uppräknade EU-funktionärerna inte krävs åtalsangivelse eller att åtal är påkallat från allmän synpunkt.

9.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

20 §

Genom det nya sista ledet klarläggs att utgifter för mutor eller andra otillbörliga belöningar inte är avdragsgilla vid taxeringen. Bestämmelsen motiveras i avsnitt 5.7.3.

RÅDETS AKT

av den 26 juli 1995
om utarbetandet av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

(95/C 316/03)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K.3.2c i detta, och

med beaktande av följande:

För att förverkliga unionens mål betraktar medlemsstaterna kampen mot bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, som en fråga av gemensamt intresse som ingår i det samarbete som inrättats med stöd av avdelning VI i fördraget.

För att med full kraft bekämpa sådant bedrägeri är det nödvändigt att träffa en första överenskommelse som snarast skall kompletteras med en annan juridisk akt i syfte att förstärka det straffrättsliga skyddet för Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

RÅDET

BESLUTAR att upprätta den konvention vars text återfinns i bilagan och som denna dag har undertecknats av företrädare för regeringarna i unionens medlemsstater,

REKOMMENDERAR att konventionen antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

Utfärdad i Bryssel den 26 juli 1995.

På rådets vägnar
J. A. BELLOCH JULBE
Ordförande

KONVENTION

som utarbetats på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA till denna konvention, Europeiska unionens medlemsstater,

SOM HÄNVISAR till Europeiska unionens råds akt av den 29 juli 1995,

SOM ÖNSKAR säkerställa att deras straffrättsliga bestämmelser på effektivt sätt bidrar till att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM UPPMÄRKSAMMAR att bedrägerier som riktar sig mot gemenskapernas inkomster och utgifter i många fall inte är begränsade till ett enda land och att de ofta genomförs i form av organiserad brottslighet,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att skyddet för Europeiska gemenskapernas finansiella intressen skall vara sådant att alla bedrägliga förfaranden som riktar sig mot dessa intressen blir föremål för straffrättslig lagföring och att det krävs att en gemensam definition införs i detta syfte,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om behovet av att belägga sådana förfaranden med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder, utan att detta påverkar möjligheten att använda andra påföljder när så är lämpligt liksom om behovet av att, åtminstone när det är fråga om allvarliga fall, införa frihetsberövande påföljder som kan medföra utlämning,

SOM INSER att företag spelar en viktig roll på de områden som finansieras genom Europeiska gemenskapernas budget och att, under vissa omständigheter, personer med befogenhet att fatta beslut i företagen inte skall kunna undgå straffrättsligt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att tillsammans bekämpa bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen genom att åta sig förpliktelser som rör jurisdiktion, utlämning och ömsesidigt samarbete,

HAR ENATS OM FÖLJANDE.

Artikel 1

Allmänna bestämmelser

1. I denna konvention förstås med bedrägeri som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

a) i fråga om utgifter, varje uppsåtlig handling eller uppsåtlig underlåtenhet som är att hänföra till

– användning eller presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument, om detta leder till att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning otillbörligen uppbärs eller innehålls,

– undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter, om gärningen har samma effekt,

– användning av sådana medel för andra syften än dem som medlen ursprungligen har beviljats för,

b) i fråga om inkomster, varje uppsåtlig handling eller uppsåtlig underlåtenhet som är att hänföra till

– användning eller presentation av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument, om detta leder till att medel från Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller från de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning minskas på ett olagligt sätt,

– undanhållande av information som skall lämnas i enlighet med särskilda föreskrifter, om gärningen har samma effekt,

– missbruk av en förmån som lagligen erhållits, om gärningen har samma effekt.

2. Om inte annat följer av artikel 2.2 skall varje medlemsstat vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder för att överföra bestämmelserna i punkt 1 till den nationella straffrätten så att de förfaranden som avses där beläggs med straff.

3. Om inte annat följer av artikel 2.2 skall varje medlemsstat också vidta nödvändiga åtgärder för att uppsåtligt upprättande eller uppsåtligt tillhandahållande av falska, felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller dokument som har den effekt som anges i punkt 1, beläggs med straff om gärningarna inte redan är straffbelagda, antingen som gärningsmannaskap eller som medhjälp, anstiftan eller försök till bedrägeri enligt definitionen i punkt 1.

4. Bedömningen av om en handling eller underlåtenhet enligt punkterna 1 och 3 varit uppsåtlig får göras mot bakgrund av yttre faktiska omständigheter.

Artikel 2

Straffrättsliga påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att sådana förfaranden som avses i artikel l, liksom medhjälp, anstiftan eller försök till de gärningar som avses i artikel 1.1, beläggs med effektiva, proportionella och avskräckande straffrättsliga påföljder, däribland, åtminstone i allvarliga fall, frihetsberövande påföljder som kan medföra utlämning, varvid det står klart att med allvarliga fel menas de bedrägerier som rör minst det minimibelopp som varje medlemsstat fastställt. Detta minimibelopp får inte överstiga 50 000 ecu.

2. När det är fråga om mindre allvarliga bedrägerier som avser värden understigande 4 000 ecu och när det inte föreligger några försvårande omständigheter enligt statens lagstiftning kan en medlemsstat dock föreskriva andra påföljder än de som anges i punkt 1.

3. Europeiska unionens råd kan enhälligt ändra den värdegräns som anges i punkt 2.

Artikel 3

Straffrättsligt ansvar för företagsledare

Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom företaget skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt de principer som anges i den nationella rätten, i fråga om bedrägerier som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och som avses i artikel 1, om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd dem.

Artikel 4

Jurisdiktion

l. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion över de gärningar som staten har belagt med straff i enlighet med artiklarna 1 och 2.1, när

– bedrägeri, delaktighet i eller försök till bedrägeri mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen helt eller delvis begås inom dess territorium liksom bedrägeri där vinningen uppkommer inom det territoriet,
– en person inom dess territorium medvetet medverkar till eller anstiftar sådant bedrägeri inom en annan medlemsstats territorium,

– gärningsmannen är medborgare i den berörda medlemsstaten varvid dock den statens lagstiftning får ställa som villkor att gärningen är belagd med straff i den stat där den begicks.

2. Varje medlemsstat får, i samband med anmälan enligt artikel 11.2, förklara att den inte avser att tillämpa tredje strecksatsen i punkt 1 i denna artikel.

Artikel 5

Utlämning och åtal

1. Varje medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion i fråga om gärningar som staten har belagt med straff i enlighet med artiklarna 1 och 2.1 och som begåtts av dess egna medborgare utanför dess territorium.

2. När en medborgare i en medlemsstat anklagas för att i en annan medlemsstat ha begått en straffbar gärning som beskrivs i artiklarna 1 och 2.1, och medlemsstaten inte utlämnar denna person till den andra medlemsstaten enbart på grund av dennes medborgarskap, skall den överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för åtal, om det finns anledning till detta. För att göra lagföring möjlig skall akter, upplysningar och föremål som rör gärningen överlämnas i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 i den europeiska konventionen om utlämning. Den ansökande medlemsstaten skall underrättas om vilka rättsliga åtgärder som har vidtagits och resultatet av dessa.

3. I fråga om bedrägeri som har riktat sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen får en medlemsstat inte vägra utlämning enbart på den grunden att det rör sig om skattebrott eller brott mot tullbestämmelser.

4. Vad som avses med "medlemsstats egna medborgare" skall i denna artikel tolkas i enlighet med varje förklaring som den staten har lämnat enligt artikel 6.1 b och c i den europeiska konventionen om utlämning.

Artikel 6

Samarbete

1. Om ett bedrägeri enligt definitionen i artikel 1 är belagt med straff och rör minst två medlemsstater, skall dessa stater samarbeta effektivt vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet, t.ex. genom inbördes rättshjälp, utlämning, överförande av lagföring eller verkställighet av domar som har meddelats i en annan medlemsstat.

2. När fler än en medlemsstat har jurisdiktion och har möjlighet att väcka åtal för samma gärning. skall de berörda medlemsstaterna samarbeta för att avgöra vem av dem som skall lagföra gärningsmannen eller gärningsmännen så att lagföringen, där det är möjligt, kan ske i en och samma medlemsstat.

Artikel 7

Ne bis in idem

1. Medlemsstaterna skall i sin nationella straffrättsliga lagstiftning tillämpa principen att en person som slutligt dömts i en medlemsstat inte får lagföras för samma gärning i en annan medlemsstat ("ne bis in idem"), om påföljden – vid fällande dom – har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag.

2. Varje medlemsstat får, i samband med anmälan enligt artikel 11.2, förklara att den inte skall vara bunden av punkt 1 i denna artikel i ett eller flera av följande fall:

a) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat begåtts inom medlemsstatens territorium, helt eller delvis; i det senare fallet skall detta undantag inte gälla om gärningen delvis har begåtts inom den medlemsstats territorium där domen har meddelats,

b) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har riktats mot den medlemsstatens säkerhet eller andra för den staten lika viktiga intressen,

c) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har begåtts av en offentlig tjänsteman i medlemsstaten i fråga i strid med dennes tjänsteåligganden.

3. De undantag som gjorts till föremål för en förklaring enligt punkt 2 skall inte vara tillämpliga, om den berörda medlemsstaten på grund av samma gärning har begärt att en annan medlemsstat skall lagföra personen i fråga eller har beviljat utlämning av denne.
4. Tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan medlemsstater och därtill hörande förklaringar påverkas inte av denna artikel.

Artikel 8

Domstolen

1. Alla tvister mellan medlemsstater om tolkningen eller tillämpningen av denna konvention skall först behandlas i rådet, enligt det förfarande som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, i avsikt att uppnå en lösning.

Om ingen lösning har uppnåtts inom sex månader kan en av parterna i tvisten överlämna frågan till Europeiska gemenskapernas domstol.

2. Alla tvister mellan en eller flera medlemsstater och Europeiska gemenskapernas kommission om tillämpningen av artiklarna 1 och 10 denna konvention som inte kunnat lösas genom förhandling kan hänskjutas till domstolen.

Artikel 9

Nationella föreskrifter

Bestämmelserna i denna konvention hindrar inte medlemsstaterna från att besluta om nationella föreskrifter som går utöver de skyldigheter som följer av denna konvention.

Artikel 10

Överlämnande av information

1. Medlemsstaterna skall till Europeiska gemenskapernas kommission överlämna texterna till den nationella lagstiftning som genomför de skyldigheter som följer av bestämmelserna i denna konvention.

2. För tillämpningen av denna konvention skall de höga fördragsslutande parterna i Europeiska unionens råd fastställa vilka uppgifter som skall överlämnas eller utväxlas mellan medlemsstaterna, eller mellan dem och kommissionen samt hur detta skall ske.

Artikel 11

Ikraftträdande

l. Denna konvention skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäla att de har genomfört de förfaranden som deras konstitutionella bestämmelser kräver för att denna konvention skall kunna antas.

3. Denna konvention träder i kraft nittio dagar efter det att den sista medlemsstaten har gjort en sådan anmälan som avses i punkt 2.

Artikel 12

Anslutning

1. Denna konvention står öppen för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.

2. Texten till denna konvention, avfattad på den anslutande statens språk och utarbetad av Europeiska unionens råd, skall vara giltig.

3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

4. För en stat som ansluter sig till konventionen träder denna i kraft nittio dagar efter depositionen av anslutningsinstrumentet, eller, om den ännu inte har trätt i kraft då denna period löper ut, den dag då konventionen träder i kraft.

Artikel 13

Depositarien

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd är depositarie för denna konvention.

2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra antaganden och anslutningar, förklaringar och reservationer liksom alla andra anmälningar som rör denna konvention.

Sammanfattning av Ds 1998:1

I promemorian behandlas frågan om Sveriges tillträde till en inom den europeiska unionen utarbetad konvention om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen. Syftet med konventionen är att säkerställa en bättre överensstämmelse mellan medlemsstaternas bestämmelser för att effektivisera kampen mot brottslighet som drabbar gemenskapernas finansiella intressen. Vidare syftar konventionen till att förstärka samarbetet mellan medlemsstaterna i kampen mot sådana brott.
Konventionen har undertecknats av samtliga medlemsstater i den europeiska unionen. I promemorian föreslås att Sverige nu ratificerar konventionen. Vidare innehåller promemorian förslag till ändringar i brottsbalken. Bl.a. föreslås införandet av en ny straffbestämmelse, *subventionsmissbruk*. Enligt förslaget skall straff kunna utkrävas om ett bidrag eller en förmån används i näringsverksamhet för ett ändamål som väsentligt strider mot det för vilket subventionen har beviljats.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken,

dels att 2 kap. 5 a § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas en ny paragraf, 9 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
5 a §[1]	
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål, må den tilltalade ej här i riket lagföras för samma gärning,	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål *eller konventionen d. 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen för gärningar som däri avses*, må den tilltalade ej här i riket lagföras för samma gärning,
1. om han har frikänts från ansvar,	
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	
Första stycket gäller ej i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida ej lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet.	Första stycket gäller ej i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida ej lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet *eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.*
	Har ett brott delvis begåtts här i riket skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av konventionen d. 26 juli 1995 om

[1] Senaste lydelse 1987:761.

skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och brottet delvis begåtts också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats.

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom dom meddelad i främmande stat och föreligger ej på grund av vad förut i denna paragraf sagts hinder mot lagföring, må åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat därtill.

9 kap.

3 a §

Den som i näringsverksamhet i strid mot föreskrifter eller villkor använder ett bidrag eller en förmån på ett sätt som väsentligt avviker från det ändamål för vilket subventionen har beviljats, skall dömas för subventionsmissbruk till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Förteckning över remissinstanser Ds 1998:1

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av följande instanser:
Riksdagens ombudsmän, Göta Hovrätt, Malmö tingsrätt, Huddinge tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Statens Jordbruksverk, Fiskeriverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, EU-bedrägeri-delegationen, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Generaltullstyrelsen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges domareförbund, Sveriges Advokatsamfund.

Yttranden har dessutom inkommit från följande instanser.
Sveriges Industriförbund, Byggentreprenörerna.

Protokollet till bedrägerikonventionen

(Rättsakter som antagits med tillämpning av avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen)

RÅDETS AKT
av den 27 september 1996
om upprättande av ett protokoll till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

(96/C 313/01)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K 3.2 c i detta, och

med beaktande av följande:

Vid förverkligandet av unionens mål betraktar medlemsstaterna kampen mot brottslighet, som riktar sig mot Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, som en fråga av gemensamt intresse som ingår i det samarbete som inrättats med stöd av avdelning VI i fördraget,

Rådet upprättade genom sin akt den 26 juli 1995, som en första åtgärd, konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, vilken särskilt avser kampen mot bedrägerier som riktar sig mot dessa intressen.

Som en andra etapp är det nödvändigt att komplettera denna konvention med ett protokoll som särskilt har till syfte att bekämpa sådan korruption i vilken tjänstemän, såväl nationella tjänstemän som gemenskapstjänstemän, är inblandade och som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

RÅDET

FASTSTÄLLER att det protokoll, vars text återfinns i bilagan och som denna dag har undertecknats av företrädarna för regeringarna i unionens medlemsstater, härmed har upprättats,

REKOMMENDERAR att medlemsstaterna antar protokollet i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Utfärdad i Bryssel den 27 september 1996.

På rådets vägnar
M. LOWRY, o*rdförande*

PROTOKOLL

som upprättats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen, till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA till detta protokoll, medlemsstater i Europeiska unionen,

SOM HÄNVISAR TILL Europeiska unionens råds akt av den 27 september 1996,

SOM ÖNSKAR uppnå att deras strafflagstiftning på ett effektivt sätt bidrar till att skydda de Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM KONSTATERAR hur viktig konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen av den 26 juli 1995 är för att bekämpa bedrägerier som riktar sig mot gemenskapens inkomster och utgifter,

SOM ÄR MEDVETNA om det faktum att Europeiska gemenskapernas finansiella intressen kan skadas eller hotas av andra straffrättsliga överträdelser, bland annat korruption som begås mot eller av tjänstemän, såväl nationella som gemenskapstjänstemän, som har ansvar för uppbörd, förvaltning eller utbetalning av gemenskapsmedel som de kontrollerar,

SOM BEAKTAR att personer av olika nationalitet som är anställda av olika offentliga institutioner eller organ kan vara inblandade i sådan korruption. För att få till stånd effektiva åtgärder mot sådan verksamhet med internationella förgreningar är det viktigt att det finns en samstämmig bedömning av dessas straffvärda karaktär i medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning,

SOM KONSTATERAR att flera medlemsstaters straffrättsliga lagstiftning beträffande lagöverträdelser som begåtts vid tjänsteutövning i allmänhet och som rör korruption i synnerhet endast avser handlingar som begåtts av eller mot nationella tjänstemän och inte, eller endast i undantagsfall, omfattar sådana gärningar som inbegriper gemenskapstjänstemän eller tjänstemän från andra medlemsstater,

SOM ÄR ÖVERTYGADE om att det är nödvändigt att anpassa den nationella lagstiftningen i den mån den inte straffbelägger korruption som skadar eller som kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, och där gemenskapstjänstemän eller tjänstemän från andra medlemsstater är inblandade,

SOM LIKASÅ ÄR ÖVERTYGADE om att en sådan anpassning av de nationella lagstiftningarna, när det gäller gemenskapstjänstemän anställda av gemenskapen, inte bör begränsas till bestickning och mutbrott utan bör utsträckas till att omfatta andra brott som drabbar eller kan drabba Europeiska gemenskapernas inkomster eller utgifter, däribland lagöverträdelser som begåtts av eller mot de personer som har det största ansvaret,

SOM BEAKTAR att det likaså är lämpligt att upprätta ändamålsenliga bestämmelser beträffande behörighet och ömsesidigt samarbete utan att detta skall påverka de juridiska villkoren för dessas tillämpning i konkreta fall, vilket vid behov kan inbegripa hävande av immunitet,

SOM SLUTLIGEN BEAKTAR att det är lämpligt att göra de relevanta bestämmelserna i konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen av den 26 juli 1995 tillämpliga på de lagöverträdelser som avses i detta protokoll,

HAR ENATS OM FÖLJANDE BESTÄMMELSER

Artikel 1

Definitioner

I detta protokoll används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1. a) *tjänsteman*: alla tjänstemän, såväl nationella som gemenskapstjänstemän, inklusive alla nationella tjänstemän från en annan medlemsstat.

b) *gemenskapstjänsteman*:

– varje person som är tjänsteman eller kontraktsanställd i den mening som avses i tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna,

– varje person som ställts till Europeiska gemenskapernas förfogande av medlemsstaterna eller av något offentligt eller privat organ som utför uppgifter som motsvarar dem som Europeiska gemenskapernas tjänstemän eller övriga anställda utför.

Medlemmar i de organ som bildats enligt fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna samt dessa organs personal likställs med gemenskapstjänstemän, om de inte omfattas av tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna.

c) *nationell tjänsteman*: tolkas med hänvisning till den definition *tjänsteman* eller *ämbetsman* har i den nationella rätten i den medlemsstat där personen i fråga innehar denna egenskap vid tillämpning av straffrätten i den staten.

När det gäller rättsliga åtgärder beträffande en tjänsteman från en medlemsstat, vilka vidtas av en annan medlemsstat, behöver den sistnämnda staten tillämpa definitionen av tjänsteman endast i den mån definitionen överensstämmer med dess nationella lagstiftning.

2. *konvention*: den konvention som utarbetats på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen, om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen den 26 juli 1995 ([1]).

Artikel 2

Mutbrott

1. I detta protokoll avses med mutbrott varje avsiktlig handling som utförs av en tjänsteman för att, direkt eller genom tredje man, för egen räkning eller för tredje mans räkning, begära eller ta emot förmåner, oavsett art, eller att acceptera löften härom för att på ett sätt som strider mot hans officiella förpliktelser utföra eller inte utföra en handling i tjänsten eller vid utövandet av tjänsten, och som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att en sådan gärning som avses i punkt 1 straffbeläggs.

Artikel 3

Bestickning

l. I detta protokoll avses med bestickning varje avsiktlig handling som utförs av en person för att direkt eller genom tredje man utlova eller bevilja en förmån, oavsett art, till en tjänsteman, för egen räkning eller för tredje mans räkning, för att denne på ett sätt som strider mot hans officiella förpliktelser skall utföra eller underlåta att utföra en handling i tjänsten eller vid utövandet av tjänsten och som skadar eller kan skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att en sådan gärning som avses i punkt 1 straffbeläggs.

Artikel 4

Likabehandling

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att beskrivningarna i dess strafflagstiftning av överträdelser som utgör en sådan gärning som avses i artikel 1 i konventionen när de begås av dess

([1]) EGT nr C 316, 27.11.1995,s. 49.

nationella tjänstemän vid tjänsteutövning tillämpas på samma sätt när överträdelserna begås av gemenskapstjänstemän vid tjänsteutövning.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att beskrivningarna i dess strafflagstiftning av de överträdelser som avses i punkt 1 i denna artikel samt i artiklarna 2 och 3 när de begås av eller gentemot ministrarna i dess regering, de valda ledamöterna i parlamentariska församlingar, ledamöterna av landets högsta domstolar eller revisionsdomstol vid tjänsteutövning tilllämpas på samma sätt när överträdelserna begås av eller gentemot ledamöterna av Europeiska gemenskapernas kommission, av Europaparlamentet, domarna i Europeiska gemenskapernas domstol eller ledamöterna av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt vid tjänsteutövning.

3. Om en medlemsstat har antagit speciella lagar om handlingar eller underlåtenhet för vilka ministrarna i regeringen bör stå till svars, på grund av den särskilda politiska ställning de har i den staten, behöver punkt 2 i denna artikel inte tillämpas på dessa lagar, under förutsättning att medlemsstaten garanterar att den strafflagstiftning som genomför artiklarna 2 och 3 samt punkt 1 i denna artikel även omfattar ledamöterna av Europeiska gemenskapernas kommission.

4. Punkterna 1, 2 och 3 skall inte påverka tillämpningen av de bestämmelser om straffprocessrätt och om fastställande av laga domstol, som är tillämpliga i varje medlemsstat.

5. Detta protokoll skall tillämpas i full överensstämmelse med de relevanta bestämmelserna i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna, protokollet om immunitet och privilegier för Europeiska gemenskaperna, domstolens stadga samt med de texter som antagits för att tillämpa dem vad beträffar hävande av immunitet.

Artikel 5

Påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att de gärningar som avses i artiklarna 2 och 3 samt medverkan till och anstiftan av dessa gärningar kan medföra effektiva, proportionella och avskräckande påföljder däribland, åtminstone i allvarliga fall, frihetsberövande påföljder vilka kan leda till utlämning.
2. Punkt 1 skall inte påverka behöriga myndigheters utövande av sina disciplinära befogenheter i förhållande till nationella eller gemenskapstjänstemän. Vid bestämmandet av vilken straffrättslig påföljd som skall ådömas kan de nationella domstolarna, i enlighet med principerna i deras egen lagstiftning, beakta eventuella disciplinpåföljder som redan drabbat samma person för samma uppträdande.

Artikel 6

Behörighet

1. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att etablera sin behörighet vad gäller de straffbelagda överträdelser som den har fastställt i enlighet med artiklarna 2, 3 och 4, när

a) överträdelsen helt eller delvis begåtts på dess territorium,

b) gärningsmannen är medborgare eller tjänsteman i den berörda staten,

c) överträdelsen har begåtts gentemot någon av de personer som avses i artikel 1 eller gentemot ledamöter av de institutioner som avses i artikel 4.2, och som är medborgare i den berörda staten,

d) gärningsmannen är gemenskapstjänsteman som tjänstgör vid någon av Europeiska gemenskapernas institutioner eller vid ett organ som bildats enligt fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och har sitt säte i den berörda medlemsstaten.

2. Varje medlemsstat kan vid anmälan enligt artikel 9.2 förklara att den inte kommer att tillämpa, eller endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter kommer att tillämpa, en eller flera av bestämmelserna om behörighet i punkt 1 b, c och d.

Artikel 7

Samband med konventionen

1. Bestämmelserna i artiklarna 3, 5.1, 5.2 och 5.4 samt 6 i konventionen skall tillämpas som om det fanns en hänvisning till de gärningar som avses i artiklarna 2, 3 och 4 i detta protokoll.

2. Följande bestämmelser i konventionen skall tillämpas även på detta protokoll:

– Artikel 7 under förutsättning att, om ej annat uppges vid den anmälan som avses i artikel 9.2 i detta protokoll, förklaringar enligt artikel 7.2 i konventionen även gäller för detta protokoll.

– Artikel 9.
– Artikel 10.

Artikel 8

Domstolen

1. Alla tvister mellan medlemsstater om tolkningen eller tillämpningen av detta protokoll skall först behandlas i rådet, enligt det förfarande som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, i avsikt att nå en lösning.

Om ingen lösning har uppnåtts inom sex månader kan någon av parterna i tvisten överlämna frågan till Europeiska gemenskapernas domstol.

2. Alla tvister som gäller artikel 1, med undantag av punkt 1 c artiklarna 2, 3 och 4 samt artikel 7.2 tredje strecksatsen i detta protokoll, mellan en eller flera medlemsstater och Europeiska gemenskapernas kommission, som inte har kunnat lösas genom förhandlingar, kan hänskjutas till Europeiska gemenskapernas domstol.

Artikel 9

Ikraftträdande

1. Detta protokoll skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäla att de har avslutat de förfaranden som krävs enligt deras respektive konstitutionella bestämmelser för att detta protokoll skall kunna antas.

3. Detta protokoll träder i kraft nittio dagar efter det att den anmälan som avses i punkt 2 gjorts av den stat – som vid tidpunkten för rådets antagande av den akt som upprättar det här protokollet är medlem av Europeiska unionen – som sist fullgör denna formalitet. Om konventionen inte har trätt i kraft vid den tidpunkten, träder protokollet i kraft samtidigt som konventionen.

Artikel 10

Anslutning av nya medlemsstater

1. Detta protokoll står öppet för anslutning av varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.

2. Texten till detta protokoll, avfattad på den anslutande medlemsstatens språk och upprättad av Europeiska unionens råd, skall vara giltig.

3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

4. För varje stat som ansluter sig till protokollet träder detta i kraft nittio dagar efter det att den staten har deponerat sitt anslutningsinstrument eller, om det ännu inte trätt i kraft när perioden om nittio dagar löpt ut, samma dag som detta protokoll träder i kraft.

Artikel 11

Reservationer

1. Reservationer är inte tillåtna, med undantag för sådana som avses i artikel 6.2.

2. Varje medlemsstat som gjort en reservation får när som helst, helt eller delvis, dra tillbaka den genom en anmälan till depositarien. Tillbakadragandet får verkan den dag depositarien tar emot anmälan.

Artikel 12

Depositarie

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för detta protokoll.

2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra antaganden och anslutningar, förklaringar och reservationer liksom alla övriga underrättelser som rör denna konvention.

TILL BEVIS HÄRPÅ har de befullmäktigade undertecknat detta protokoll.

Upprättat i ett enda original på spanska, danska, tyska, grekiska, engelska, franska, iriska, italienska, nederländska, portugisiska, finska och svenska, vilka samtliga texter är lika giltiga. Originalet skall deponeras i arkiven hos generalsekretariatet för Europeiska unionens råd.

Medlemsstaternas uttalanden vid antagandet av rättsakten om upprättande av protokollet

1. Uttalande från den tyska delegationen:

"Förbundsrepubliken Tysklands regering förklarar att den har för avsikt att, beträffande protokollet till konventionen om skydd av finansiella intressen (tjänstemän), genom förhandlingar uppnå samma enighet om behörigheten för Europeiska gemenskapernas domstol att meddela förhandsavgöranden, som den som eftersträvas när det gäller konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, och att detta sker samma dag."

2. Gemensamt uttalande från den belgiska, luxemburgska och nederländska delegationen:

"Konungariket Belgiens, Konungariket Nederländernas och Storhertigdömet Luxemburgs regeringar anser att det, för att möjliggöra ikraftträdandet av detta protokoll, är nödvändigt att senast i slutet av november 1996 finna en tillfredsställande lösning beträffande Europeiska gemenskapernas domstols behörighet när det gäller tolkningen av detta protokoll, helst inom ramen för de pågående diskussionerna om att ge Europeiska gemenskapernas domstol behörighet när det gäller förhandsavgöranden angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen."

3. Uttalande från den österrikiska delegationen:

"Österrike utgår från principen att frågan om Europeiska gemenskapernas domstols behörighet när det gäller förhandsavgöranden kommer att regleras på ett positivt sätt i en nära framtid och kommer också att arbeta i den riktningen i framtiden."

(Rättsakter som antagits med tillämpning av avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen)

RÅDETS AKT

av den 26 maj 1997

Om utarbetande på grundval av artikel K 3.2 c i Fördraget om Europeiska unionen av konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i

(97/C 195/01)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

som beaktar Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K 3.2 c i detta,

som beaktar att medlemsstaterna anser förbättringen av det rättsliga samarbetet som en fråga av gemensamt intresse som omfattas av det samarbete om vilket föreskrifter meddelas i avdelning VI i fördraget, och

som beaktar att det för att uppnå det målet är nödvändigt att utarbeta en konvention om kamp mot korruption som Europeiska gemenskapernas tjänstemän eller Europeiska unionens medlemsstaters tjänstemän är delaktiga i, mot bakgrund av bestämmelserna i protokollet till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen([1]),

BESLUTAR att den konvention vars text bifogas och som denna dag har undertecknats av företrädarna för regeringarna i Europeiska unionens medlemsstater, är utarbetad,

REKOMMENDERAR att konventionen antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Utfärdad i Bryssel den 26 maj 1997.

På rådets vägnar
W. SORGDRAGER
Ordförande

KONVENTION

([1]) EGT nr C 313, 23.10.1996, s. 2.

utarbetad på grundval av artikel K 3.2 c i Fördraget om Europeiska unionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA i denna konvention, som är medlemsstater i Europeiska unionen,

SOM HÄNVISAR till Europeiska unionens råds akt av den 26 maj 1997,

SOM BEAKTAR ATT medlemsstaterna anser att förbättringen av det rättsliga samarbetet i kampen mot korruptionen är en fråga av gemensamt intresse som omfattas av det samarbete om vilket föreskrifter meddelas i avdelning VI i fördraget,

SOM BEAKTAR ATT rådet i en akt av den 27 september 1996 har utarbetat ett protokoll som särskilt avser korruptiva handlingar som såväl nationella tjänstemän som gemenskapstjänstemän är delaktiga i och som skadar eller skulle kunna skada Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

SOM BEAKTAR nödvändigheten av att för att förbättra det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna gå längre än enligt nämnda protokoll och utarbeta en konvention som avser korruptiva handlingar i vilka Europeiska gemenskapernas tjänstemän eller tjänstemän i medlemsstaterna i allmänhet är delaktiga, och

SOM ÄR ANGELÄGNA om att säkerställa en enhetlig och effektiv tillämpning av denna konvention inom hela Europeiska unionen,

HAR ENATS OM FÖLJANDE BESTÄMMELSER.

Artikel 1

Definitioner

I denna konvention avses med

a) tjänsteman: alla gemenskapstjänstemän och alla nationella tjänstemän, inklusive alla nationella tjänstemän från en annan medlemsstat,

b) gemenskapstjänsteman:

– varje person som är tjänsteman eller kontraktsanställd i den mening som avses i tjänsteföreskrifterna för tjänstemännen i Europeiska gemenskaperna eller i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna,

– varje person som har ställts till Europeiska gemenskapernas förfogande av medlemsstaterna eller av något offentligt eller privat organ som utför

uppgifter som motsvarar dem som Europeiska gemenskapernas tjänstemän eller övriga anställda utför.

Medlemmar i de organ som bildats enligt fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna samt dessa organs personal likställs med gemenskapstjänstemän, om de inte omfattas av tjänsteföreskrifterna för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna,

c) nationell tjänsteman: ett begrepp som skall tolkas med hänvisning till den definition tjänsteman eller ämbetsman har i den nationella rätten i den medlemsstat där personen i fråga innehar denna egenskap vid tillämpning av dess straffrätt.

När det gäller rättsliga åtgärder beträffande en tjänsteman från en medlemsstat, vilka vidtas av en annan medlemsstat, behöver den sistnämnda staten tillämpa definitionen på nationell tjänsteman endast i den mån den definitionen överensstämmer med dess nationella lagstiftning.

Artikel 2

Mutbrott

1. I denna konvention avses med mutbrott varje avsiktlig handling som utförs av en tjänsteman för att, direkt eller genom tredje man, för egen räkning eller för tredje mans räkning, begära eller ta emot förmåner, oavsett art, eller att acceptera löften härom för att på ett sätt som strider mot hans officiella förpliktelser utföra eller underlåta att utföra en handling i tjänsten eller vid utövandet av tjänsten.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att en sådan gärning som avses i punkt 1 straffbeläggs.

Artikel 3

Bestickning

1. I denna konvention avses med bestickning varje avsiktlig handling som utförs av en person för att direkt eller genom tredje man utlova eller bevilja en förmån, oavsett art, till en tjänsteman, för egen räkning eller för tredje mans räkning, för att denne på ett sätt som strider mot hans officiella förpliktelser skall utföra eller underlåta att utföra en handling i tjänsten eller vid utövandet av tjänsten.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att en sådan gärning som avses i stycke 1 straffbeläggs.

Artikel 4

Likabehandling

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att bestämmelserna i dess strafflagstiftning som är tillämpliga på de gärningar som avses i artiklarna 2 och 3 när de begås av eller gentemot ministrarna i dess regering, de valda ledamöterna i dess parlamentariska församlingar eller ledamöterna av landets högsta domstolar eller revisionsdomstol vid tjänsteutövning, tillämpas på samma sätt när gärningarna begås av eller gentemot ledamöterna av Europeiska gemenskapernas kommission, av Europaparlamentet, domarna i Europeiska gemenskapernas domstol eller ledamöterna av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt vid tjänsteutövning.

2. Om en medlemsstat har antagit speciella lagar om handlingar eller underlåtenhet för vilka ministrarna i dess regering bör stå till svars, på grund av den särskilda politiska ställning de har i den staten, behöver punkt 1 i denna artikel inte tillämpas på dessa lagar, under förutsättning att medlemsstaten garanterar att den strafflagstiftning som genomför artiklarna 2 och 3 även omfattar ledamöterna i Europeiska gemenskapernas kommission.

3. Punkterna 1 och 2 skall inte påverka tillämpningen av de bestämmelser om straffprocessrätt och om fastställande av laga domstol som är tillämpliga i varje medlemsstat.

4. Denna konvention skall tillämpas i full överensstämmelse med de relevanta bestämmelserna i fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna, protokollet om immunitet och privilegier för Europeiska gemenskaperna, domstolens stadga samt med de texter som har antagits för att tillämpa dem vad beträffar upphävande av immunitet.

Artikel 5

Påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som behövs för att säkra att de gärningar som avses i artiklarna 2 och 3 samt medverkan till och anstiftan av dessa gärningar kan medföra effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, däribland, åtminstone i allvarliga fall, frihetsberövande påföljder vilka kan leda till utlämning.

2. Punkt 1 skall inte påverka behöriga myndigheters utövande av sina disciplinära befogenheter i förhållande till nationella tjänstemän eller gemenskapstjänstemän. Vid bestämmandet av vilken straffrättslig påföljd som skall ådömas kan de nationella domstolarna, i enlighet med principerna i sin egen lagstiftning, beakta eventuella disciplinpåföljder som redan har drabbat samma person för samma uppträdande.

Artikel 6

Straffrättsligt ansvar för företagsledare

Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom ett företag skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt de principer som anges i den nationella rätten, i fråga om korruption enligt artikel 3, om gärningen har begåtts för företagets räkning av en person som är underställd dem.

Artikel 7

Behörighet

1. Varje medlemsstat skall vidta nödvändiga åtgärder för att etablera sin behörighet vad gäller de gärningar som den har straffbelagt i enlighet med de skyldigheter som följer av artiklarna 2, 3 och 4 när

a) gärningen helt eller delvis begåtts på dess territorium,

b) gärningsmannen är medborgare eller tjänsteman i den berörda staten,

c) gärningen har begåtts gentemot någon av de personer som avses i artikel 1 eller gentemot ledamöter av de institutioner inom Europeiska gemenskapen som avses i artikel 4.1 och som dessutom är medborgare i den berörda staten,

d) gärningsmannen är gemenskapstjänsteman som tjänstgör vid någon av Europeiska gemenskapernas institutioner eller vid ett organ som har bildats enligt fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och har sitt säte i den berörda medlemsstaten.

2. Varje medlemsstat kan vid anmälan enligt artikel 13.2, förklara att den inte kommer att tillämpa, eller endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter kommer att tillämpa, en eller flera av bestämmelserna om behörighet i punkt 1 b, c och d.

Artikel 8

Utlämning och åtal

l. Varje medlemsstat som enligt sin nationella lagstiftning inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta nödvändiga åtgärder för att kunna utöva jurisdiktion i fråga om gärningar som staten har straffbelagt i enlighet med de skyldigheter som följer av artiklarna 2, 3 och 4 och som begåtts av dess egna medborgare utanför dess territorium.

2. När en medborgare i en medlemsstat anklagas för att i en annan medlemsstat ha begått en gärning som har straffbelagts i enlighet med de skyldigheter som följer av artiklarna 2, 3 och 4, och medlemsstaten inte utlämnar denna person till den andra medlemsstaten enbart på grund av dennes medborgarskap, skall den överlämna ärendet till sina behöriga myndigheter för åtal, om det finns anledning till detta. För att möjliggöra lagföring skall akter, upplysningar och föremål som rör gärningen över-

lämnas i enlighet med bestämmelserna i artikel 6 i Europeiska utlämningskonventionen av den 13 december 1957. Den ansökande medlemsstaten skall underrättas om vilka rättsliga åtgärder som har vidtagits och resultatet av dessa.

3. Vad som avses med en medlemsstats egna "medborgare" skall i denna artikel tolkas i enlighet med varje förklaring som den staten har lämnat enligt artikel 6.1 b och 6.1 c i Europeiska utlämningskonventionen.

Artikel 9

Samarbete

1. Om ett förfarande, som gäller en gärning som har straffbelagts i enlighet med de skyldigheter som följer av artiklarna 2, 3 och 4, rör minst två medlemsstater, skall dessa stater samarbeta effektivt vid förundersökning, lagföring och straffverkställighet, t.ex. genom inbördes rättshjälp, utlämning, överförande av lagföring eller verkställighet av domar som har meddelats i en annan medlemsstat.

2. När fler än en medlemsstat har jurisdiktion och möjlighet att väcka åtal för samma gärning, skall de berörda medlemsstaterna samarbeta för att avgöra vem av dem som skall lagföra gärningsmannen eller gärningsmännen så att lagföringen, där det är möjligt, kan ske i en och samma medlemsstat.

Artikel 10

Ne bis in idem

1. Medlemsstaterna skall i sin nationella straffrätt tilllämpa principen att en person som slutligt dömts i en medlemsstat inte får lagföras för samma gärning i en annan medlemsstat (*ne bis in idem*), om påföljden vid fällande dom har verkställts, håller på att verkställas eller inte längre kan verkställas enligt det dömande landets lag.

2. Varje medlemsstat får, i samband med anmälan enligt artikel 13.2, förklara att den inte skall vara bunden av punkt 1 i denna artikel i ett eller flera av följande fall:
a) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat begåtts inom medlemsstatens territorium, helt eller delvis; i det senare fallet skall detta undantag inte gälla om gärningen delvis har begåtts inom den medlemsstats territorium där domen har meddelats,

b) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har riktats mot den medlemsstatens säkerhet eller andra för den staten lika viktiga intressen,

c) om den gärning som har legat till grund för den dom som har meddelats i en annan stat har begåtts av en tjänsteman i medlemsstaten i fråga i strid med dennes tjänsteåligganden.

3. Om ytterligare lagföring inleds i en medlemsstat mot en person som slutgiltigt har dömts för samma gärningar i en annan medlemsstat skall varje sådant frihetsberövande som avtjänats i den sistnämnda staten på grund av dessa gärningar räknas av från den påföljd som eventuellt ådöms. I den mån de nationella lagstiftningarna medger detta, skall hänsyn också tas till andra påföljder än frihetsberövande påföljder vilka redan har verkställts.

4. De undantag som har gjorts till föremål för en förklaring enligt punkt 2 skall inte vara tillämpliga om den berörda medlemsstaten på grund av samma gärning har begärt att en annan medlemsstat skall lagföra personen i fråga eller har beviljat utlämning av denne.

5. Tillämpliga bilaterala eller multilaterala överenskommelser som har ingåtts mellan medlemsstater och därtill hörande förklaringar påverkas inte av denna artikel.

Artikel 11

Nationella bestämmelser

Bestämmelserna i denna konvention hindrar inte medlemsstaterna från att besluta om nationella föreskrifter som går utöver de skyldigheter som följer av denna konvention.

Artikel 12

Domstolen

1. Alla tvister mellan medlemsstater om tolkningen eller tillämpningen av denna konvention som inte har kunnat lösas bilateralt skall först behandlas inom rådet enligt det förfarande som föreskrivs i avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen, i avsikt att uppnå en lösning. Om ingen lösning har uppnåtts inom sex månader kan en av parterna i tvisten hänskjuta tvisten till Europeiska gemenskapernas domstol.
2. Alla tvister mellan en eller flera medlemsstater och Europeiska gemenskapernas kommission om tillämpningen av artikel l, med undantag för punkt c), och artiklarna 2, 3 och 4, kan, i den utsträckning som de avser gemenskapsrättsliga frågor eller frågor om gemenskapernas finansiella intressen eller rör medlemmar eller tjänstemän i gemenskapernas institutioner eller i organ som har inrättats med tillämpning av fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och som inte har kunnat lösas genom förhandlingar, kan av någon av parterna i tvisten hänskjutas till domstolen.

3. Alla domstolar i en medlemsstat kan begära att domstolen skall meddela förhandsavgörande i frågor som avser tolkningen av artiklarna 1-4

och 12-16 och som uppkommer i mål som är anhängiga vid dem och rör personer, som är medlemmar eller tjänstemän i gemenskapsinstitutioner eller i med tillämpning av fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna inrättade gemenskapsorgan, och som handlar i tjänsten, så snart domstolarna anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att de skall kunna döma i målet.

4. Domstolens behörighet enligt artikel 3 förutsätter att den berörda medlemsstaten i samband med den anmälan som avses i artikel 13.2 eller senare förklarar att den godkänner denna behörighet.

5. En medlemsstat som avger en förklaring enligt punkt 4 får begränsa möjligheten att begära ett förhandsavgörande från domstolen till att avse de domstolar i medlemsstaten vilkas beslut inte kan överklagas enligt statens egen lagstiftning.

6. Europeiska gemenskapens domstols stadga och dess rättegångsregler skall gälla. I enlighet med den stadgan har alla medlemsstater och kommissionen, oavsett om de har avgivit en förklaring enligt punkt 4 eller inte, rätt att till domstolen överlämna ett yttrande eller skriftliga iakttagelser som rör de mål som är anhängiga vid den till följd av punkt 3.

Artikel 13

Ikraftträdande

1. Denna konvention skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall till generalsekreteraren för Europeiska unionens råd anmäla att de har genomfört de förfaranden som deras konstitutionella bestämmelser kräver för att denna konvention skall kunna antas.

3. Denna konvention träder i kraft nittio dagar efter det att den sista medlemsstaten har gjort en sådan anmälan som avses i punkt 2.

4. Till och med den tidpunkt då denna konvention träder i kraft kan varje medlemsstat i samband med en sådan anmälan som avses i punkt 2 eller när som helst därefter förklara att denna konvention med undantag av sin artikel 12 skall vara tillämplig på den i dess förbindelser med den medlemsstater som har gjort samma förklaring. För en medlemsstat som har gjort en sådan förklaring skall denna konvention tillämpas från och med den första dagen i den månad som följer efter det att nittio dagar har gått från det att dess förklaring deponerades.

5. En medlemsstat som inte har avgivit en förklaring i enlighet med punkt 4 får tillämpa denna konvention mot andra fördragsslutande medlemsstater på grundval av bilaterala överenskommelser.

Artikel 14

Anslutning av nya medlemsstater

l. Denna konvention står öppen för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.

2. Den på den anslutande statens språk avfattade texten till denna konvention, som skall utarbetas av Europeiska unionens råd, skall ha giltighet.

3. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

4. För en stat som ansluter sig till konventionen träder denna i kraft nittio dagar efter depositionen av dess anslutningsinstrument, eller, om den ännu inte har trätt i kraft då denna period av nittio dagar löper ut, den dag då konventionen träder i kraft.

5. Om denna konvention ännu inte har trätt i kraft när anslutningsinstrumentet deponeras, skall bestämmelserna i artikel 13.4 vara tillämpliga på de stater som ansluter sig till denna.

Artikel 15

Reservationer

1. Med undantag för sådana reservationer som avses i artikel 7.2 och i artikel 10.2 är reservationer inte tillåtna.

2. Varje medlemsstat som har gjort en reservation får när som helst, helt eller delvis, dra tillbaka den genom en anmälan till depositarien. Tillbakadragandet får verkan den dag depositarien tar emot anmälan.

Artikel 16

Depositarie

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd är depositarie för denna konvention.

2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra antaganden och anslutningar, förklaringar och reservationer samt alla andra anmälningar som rör denna konvention.

OECD-konventionen

KONVENTION OM BEKÄMPANDE AV BESTICKNING AV UTLÄNDSKA OFFENTLIGA TJÄNSTEMÄN I INTERNATIONELLA AFFÄRSFÖRBINDELSER

Ingress

Parterna,

som beaktar att bestickning är en utbredd företeelse i internationella affärsförbindelser, bland annat i fråga om handel och investeringar, som förorsakar allvarlig oro i moraliskt och politiskt hänseende, undergräver gott styrelsesätt och ekonomisk utveckling samt snedvrider internationella konkurrensförhållanden,

som beaktar att alla länder har sin del i ansvaret för att bekämpa bestickning i internationella affärsförbindelser,

som beaktar den reviderade rekommendation om bekämpande av bestickning i internationella affärsförbindelser som antogs av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) råd den 23 maj 1997, C(97)123/FINAL, vari bland annat efterlystes effektiva åtgärder för att avskräcka från, förebygga och bekämpa bestickning av utländska offentliga tjänstemän i samband med internationella affärsförbindelser, särskilt genom att sådan bestickning snabbt och på ett effektivt och samordnat sätt straffbeläggs i överensstämmelse med de överenskomna gemensamma punkter som anges i rekommendationen och med varje lands jurisdiktionsprinciper och andra grundläggande rättsprinciper,

som välkomnar andra nyligen tagna initiativ som ytterligare främjar förståelsen och samarbetet på det internationella planet i bekämpande av bestickning av offentliga tjänstemän, inbegripet åtgärder vidtagna av Förenta nationerna, Världsbanken, Internationella valutafonden, Världshandelsorganisationen, Amerikanska samarbetsorganisationen, Europarådet och Europeiska unionen,

som välkomnar företagens, näringslivsorganisationernas, fackföreningsrörelsens och andra frivilligorganisationers ansträngningar i kampen mot bestickning,

som erkänner regeringarnas roll i att motverka förledande till bestickning från enskilda personers och företags sida i internationella affärsförbindelser,

som erkänner att framsteg på detta område kräver insatser på det nationella planet såväl som samarbete, övervakning och uppföljning på det multilaterala planet,

som erkänner att uppnåendet av likvärdighet i fråga om de åtgärder som parterna skall vidta är konventionens huvudsakliga syfte och ända-

mål, vilket kräver att den ratificeras utan förbehåll som påverkar denna likvärdighet,

har kommit överens om följande

Artikel 1

Brottet bestickning av utländska offentliga tjänstemän

1. Varje part skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att i sin lagstiftning straffbelägga att någon uppsåtligen erbjuder, utlovar eller lämnar otillbörliga penningförmåner eller andra förmåner, vare sig direkt eller genom mellanhänder, till en utländsk offentlig tjänsteman, för dennes räkning eller för tredje mans räkning, för att han skall vidta eller underlåta att vidta en åtgärd i tjänsten i avsikt att vinna eller bibehålla en affärsmässig fördel eller en annan otillbörlig fördel i internationella affärsförbindelser.

2. Varje part skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga medverkan till bestickning av utländska offentliga tjänstemän, däri inbegripet anstiftan, medhjälp och bemyndigande. Försök och stämpling till bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall vara straffbart i samma mån som försök och stämpling till bestickning av en parts egna offentliga tjänstemän.

3. De brott som avses i punkterna 1 och 2 ovan benämns härnedan "bestickning av utländsk offentlig tjänsteman".

4. I denna konvention

a) – avses med *utländsk offentlig tjänsteman* den som innehar en lagstiftande, administrativ eller rättslig tjänst i ett främmande land, vare sig han är anställd eller vald, den som utövar en offentlig funktion för ett främmande land, inklusive för ett offentligt organ eller för ett offentligt företag, samt en tjänsteman eller en företrädare för en offentlig internationell organisation,

b) – omfattar *främmande land* alla nivåer och underavdelningar i såväl nationell som lokal förvaltning,

c) – avser uttrycket *vidta eller underlåta att vidta en åtgärd i tjänsten* utövning av en offentlig tjänstemans officiella position, oavsett om denna utövning faller inom tjänstemannens befogenheter.

Artikel 2

Ansvar för juridiska personer

Varje part skall i överensstämmelse med sina rättsprinciper vidta de åtgärder som är nödvändiga för att införa ansvar för juridiska personer för bestickning av utländska offentliga tjänstemän.

Artikel 3

Påföljder

1. Bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall kunna bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande straffrättsliga påföljder. De möjliga påföljderna skall vara jämförbara med de påföljder som tillämpas i fråga om bestickning av partens egna offentliga tjänstemän och skall, beträffande fysiska personer, inbegripa sådant frihetsberövande som är tillräckligt för att möjliggöra effektiv inbördes rättshjälp och utlämning.

2. Om staffrättsligt ansvar enligt en parts rättssystem inte är tillämpligt avseende juridiska personer, skall parten tillse att juridiska personer skall kunna bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande icke straffrättsliga påföljder, däribland penningsanktioner, för bestickning av utländska offentliga tjänstemän.

3. Varje part skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att mutan och vinsten av bestickning av en utländsk offentlig tjänsteman, eller egendom av ett värde som motsvarar sådan vinst, kan beslagtas och förverkas eller att penningsanktioner med motsvarande verkan kan tillämpas.

4. Varje part skall överväga möjligheten att införa andra civilrättsliga eller administrativa sanktioner för bestickning av utländska offentliga tjänstemän.

Artikel 4

Jurisdiktion

1. Varje part skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att åta sig jurisdiktion över bestickning av utländska offentliga tjänstemän om brottet helt eller delvis begås inom dess territorium.

2. En part som har jurisdiktion att lagföra sina medborgare för brott som begåtts utomlands skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att åta sig jurisdiktion för sådan lagföring avseende bestickning av utländsk offentlig tjänsteman enligt samma principer.

3. Om mer än en part har jurisdiktion över ett påstått brott som omfattas av denna konvention, skall de berörda parterna på begäran av en av dem samråda i syfte att fastställa var brottet bäst bör lagföras.

4. Varje part skall pröva om dess nu gällande jurisdiktionsregler är ändamålsenliga för att bekämpa bestickning av utländska offentliga tjänste-

män och, om så inte anses vara fallet, vidta åtgärder för att komma till rätta med förhållandet.

Artikel 5

Genomförande

Förundersökning och åtal för bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall ske i enlighet med varje parts tillämpliga regler och principer. De skall inte påverkas av överväganden om nationellt ekonomiskt intresse, möjlig inverkan på förbindelserna med en annan stat eller de berörda fysiska eller juridiska personernas identitet.

Artikel 6

Preskription

Preskriptionsreglerna gällande brottet bestickning av utländsk offentlig tjänsteman skall medge tillräcklig tid för förundersökning och lagföring avseende detta brott.

Artikel 7

Penningtvätt

Varje part som har gjort bestickning av egna offentliga tjänstemän till ett förbrott för tillämpning av dess lagstiftning om penningtvätt skall göra detsamma i fråga om bestickning av utländska offentliga tjänstemän, oavsett var bestickningsbrottet har begåtts.

Artikel 8

Redovisningsnormer

1. För att effektivt bekämpa bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall varje part, inom ramen för sina lagar och regelverk om bokföring och bokföringsmaterial, årsredovisningens innehåll samt normer för redovisning och revision, vidta de åtgärder som är nödvändiga för att för företag som är underkastade dessa lagar och regelverk förbjuda upprättande av icke bokförda konton, utförande av transaktioner som inte bokförs eller inte kan tillräckligt identifieras, bokföring av fiktiva utgifter och skulder med felaktigt angivande av skuldernas uppkomst, liksom användning av falska handlingar, allt i syfte att besticka utländska offentliga tjänstemän eller dölja sådan bestickning.

2. Varje part skall tillhandahålla effektiva, proportionerliga och avskräck-ande civilrättsliga administrativa eller straffrättsliga påföljder för sådana underlåtenheter och förfalskningar med avseende på företags bokföring, räkenskaper, konton och affärsredovisning.

Artikel 9

Inbördes rättshjälp

1. Varje part skall så långt som det är möjligt enligt dess lagar och relevanta fördrag och arrangemang ge en annan part snabb och effektiv rättshjälp vid straffrättsliga förundersökningar och förfaranden som en part inlett i fråga om brott som faller under denna konvention och vid icke straffrättsliga förfaranden som faller under denna konvention som en part har inlett mot en juridisk person. Den anmodade parten skall utan dröjsmål underrätta den begärande parten om eventuell ytterligare information eller handlingar som behövs för att styrka framställningen om rättshjälp och, på förfrågan, om vad som gjorts beträffande framställningen och resultatet av den.

2. Om en part gör inbördes rättshjälp beroende av om det föreligger dubbel straffbarhet, skall sådan anses föreligga om det brott för vilket rättshjälp söks faller under denna konvention.

3. En part skall inte vägra att lämna inbördes rättshjälp i brottmål som faller inom ramen för denna konvention med hänvisning till banksekretess.

Artikel 10

Utlämning

1. Bestickning av utländska offentliga tjänstemän skall vara ett utlämningsbart brott i parternas lagstiftning och i utlämningsavtal mellan dem.

2. Om en part som gör utlämning beroende av om det finns ett utlämningsavtal mottar en framställning om utlämning från en annan part med vilken den inte har ett utlämningsavtal, får parten betrakta denna konvention som det rättsliga stödet för utlämningen med avseende på brottet bestickning av utländsk offentlig tjänsteman.

3. Varje part skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att den antingen kan utlämna sina egna medborgare eller lagföra dem för brottet bestickning av utländsk offentlig tjänsteman. En part som vägrar att utlämna någon för bestickning av utländsk offentlig tjänsteman endast därför att vederbörande är dess medborgare, skall lämna över ärendet till sina behöriga myndigheter för lagföring.

4. Utlämning för bestickning av utländsk offentlig tjänsteman skall ske på de villkor som anges i varje parts nationella lagstiftning och tillämpliga fördrag och arrangemang. Om en part gör utlämning beroende av om det föreligger dubbel straffbarhet, skall detta krav anses vara uppfyllt om det brott för vilket utlämning begärs faller under artikel 1 i denna konvention.

Artikel 11

Behöriga myndigheter

Med avseende på samråd som avses i artikel 4.3, inbördes rättshjälp som avses i artikel 9 och utlämning som avses i artikel 10 skall varje part underrätta OECD:s generalsekreterare om vilken eller vilka myndigheter som skall vara behöriga att sända och motta framställningar och tjäna som förmedlare för dessa ärenden för parten i fråga utan att detta skall påverka andra arrangemang mellan parterna.

Artikel 12

Övervakning och uppföljning

Parterna skall samarbeta i att genomföra ett program för systematisk uppföljning för att övervaka och främja att denna konvention till fullo genomförs. Om inte annat enhälligt beslutas av parterna, skall detta ske inom ramen för OECD:s arbetsgrupp om bestickning i internationella affärsförbindelser och enligt denna arbetsgrupps mandat eller inom ramen och enligt mandatet för det organ som kan ha övertagit dess funktioner; parterna skall bära kostnaderna för programmet i enlighet med de regler som skall gälla för organet i fråga.

Artikel 13

Undertecknande och anslutning

1. Till dess att konventionen träder i kraft skall den stå öppen för undertecknande av OECD:s medlemsstater och de utanförstående stater som har inbjudits att bli fullständiga deltagare i OECD:s arbetsgrupp om bestickning i internationella affärsförbindelser.

2. När konventionen har trätt i kraft skall den stå öppen för anslutning av icke signatärer som är OECD-medlemmar eller har blivit fullständiga deltagare i OECD:s arbetsgrupp om bestickning i internationella affärsförbindelser eller det organ som kan ha övertagit dess funktioner. För varje sådan icke signatärstat skall konventionen träda i kraft den sextionde dagen efter den dag då staten deponerade sitt anslutningsinstrument.

Artikel 14

Ratificering och depositarie

1. Denna konvention skall godtas, godkännas eller ratificeras av signatärerna i enlighet med deras respektive lagstiftning.

2. Godtagande-, godkännande-, ratifikations- och anslutningsinstrument skall deponeras hos OECD:s generalsekreterare, som skall tjäna som depositarie för denna konvention.

Artikel 15

Ikraftträdande

1. Denna konvention träder i kraft den sextionde dagen efter den dag då fem av de tio länder som har den största exportandelen enligt bifogade dokument och som tillsammans svarar för minst 60 procent av dessa tio länders sammanlagda exportvolym har deponerat sina godtagande-, godkännande- eller ratifikationsinstrument. För varje signatär som deponerar sitt instrument efter detta ikraftträdande skall konventionen träda i kraft den sextionde dagen efter deponeringen av dess instrument.

2. Om konventionen inte har trätt i kraft enligt punkt 1 i denna artikel den 31 december 1998, får varje signatär som har deponerat sitt godtagande-, godkännande- eller ratifiktionsinstrument till depositarien skriftligen förklara att den är beredd att godta konventionens ikraftträdande enligt denna punkt 2. Konventionen skall träda i kraft för en sådan signatär den sextionde dagen efter den dag då sådana förklaringar har deponerats av minst två signatärer. För varje signatär som deponerar sin förklaring efter ett sådant ikraftträdande, skall konventionen träda i kraft den sextionde dagen efter dagen för deponeringen.

Artikel 16

Ändringar

En part får föreslå ändringar i denna konvention. Ett ändringsförslag skall föreläggas depositarien, som skall översända det till de övriga parterna minst 60 dagar innan depositarien sammankallar parterna till ett möte för att ta ställning till ändringsförslaget. En ändring som enhälligt antagits av parterna, eller på ett sådant annat sätt som parterna enhälligt beslutar, skall träda i kraft 60 dagar efter det att alla parter har deponerat sina ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrument eller på sådana andra villkor som kan bestämmas av parterna när ändringen antas.

Artikel 17

Frånträdande

En part kan frånträda denna konvention genom skriftligt meddelande till depositarien. Ett sådant frånträdande får verkan ett år efter den dag då meddelandet därom mottogs. Efter frånträdandet skall samarbetet fortsätta mellan parterna och den part som har frånträtt konventionen med avseende på alla utestående framställningar om rättshjälp eller utlämning som gjorts före den dag då frånträdandet trädde i kraft.

Upprättad i Paris den 17 december 1997 på engelska och franska språken, vilka båda texter har lika giltighet.

Bilaga

DAFFE/IME/BR(97)18/FINAL
Statistik över exporten från OECD-länderna

OECD-EXPORT	1990-1996	1990-1996	1990-1996
	Milj. US-dollar	% av tot. OECD	% av de 10 största OECD-länderna
Förenta staterna	287118	15,9	19,7
Tyskland	254746	14,1	17,5
Japan	212665	11,8	14,6
Frankrike	138471	7,7	9,5
Förenade kungariket	121258	6,7	8,3
Italien	112449	6,2	7,7
Kanada	91215	5,1	6,3
Korea (1)	81364	4,5	5,6
Nederländerna	81264	4,5	5,6
Belgien-Luxemburg	78598	4,4	5,4
De 10 största totalt	**1459148**	**81,0**	**100**
Spanien	42469	2,4	
Schweiz	40395	2,2	
Sverige	36710	2,0	
Mexiko (1)	34233	1,9	
Australien	27194	1,5	
Danmark	24145	1,3	
Österrike*	22432	1,2	
Norge	21666	1,2	
Irland	19217	1,1	
Finland	17296	1,0	
Polen (1)**	12652	0,7	
Portugal	10801	0,6	
Turkiet*	8027	0,4	
Ungern**	6795	0,4	
Nya Zeeland	6663	0,4	
Tjeckiska republiken***	6263	0,3	
Grekland*	4606	0,3	
Island	949	0,1	
Totalt OECD	**1801661**	**100%**	

Anm. * 1990-1995; ** 1991-1996; *** 1993-1996.
Källa: OECD, (1) IMF.

Beträffande Belgien-Luxemburg: handelsstatistiken för Belgien och Luxemburg är endast tillgänglig för de två länderna sammanslaget. Avseende artikel 15.1 i konventionen gäller att, om endera Belgien eller Luxemburg deponerar sitt godtagande-, godkännande- eller rati-

fikationsinstrument eller om både Belgien och Luxemburg deponerar sina godtagande-, godkännande eller ratifikationsinstrument, så skall det anses att ett av de länder som tillhör de tio största exportländerna har deponerat sitt instrument och de båda ländernas sammanlagda export skall räknas såsom utgörande en del av de 60 procent av den gemensamma totala exporten för de tio länder som fordras för ikraftträdande enligt denna bestämmelse.

Domstolsprotokollet

(Rättsakter som antagits med tillämpning av avdelning VI i Fördraget om Europeiska unionen)

RÅDETS AKT

av den 29 november 1996

om upprättande på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen av protokollet om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

(97/C 151/01)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD UTFÄRDAR DENNA AKT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel K 3.2 c i detta, och

med beaktande av följande:

Enligt artikel K 3.2 c kan i konventioner som utarbetas på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen föreskrivas att domstolen skall vara behörig att tolka konventionsbestämmelserna och avgöra alla tvister om deras tillämpning.

RÅDET

BESLUTAR att upprätta det protokoll till vilket texten återfinns i bilagan och som denna dag har undertecknats av företrädare för regeringarna i Europeiska unionens medlemsstater.

RÅDET

REKOMMENDERAR att protokollet antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Utfärdad i Bryssel den 29 november 1996

På rådets vägnar
N. OWEN
Ordförande

PROTOKOLL

upprättat på grundval av artikel K 3 i Fördraget om Europeiska unionen om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen

DE HÖGA FÖRDRAGSSLUTANDE PARTERNA,

HAR ENATS om följande bestämmelser som skall fogas till konventionen.

Artikel 1

Europeiska gemenskapernas domstol skall vara behörig att på de villkor som fastställs i detta protokoll meddela förhandsavgöranden om tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och protokollet av den 27 september 1996 ([1]), nedan kallat "det första protokollet".

Artikel 2

1. Varje medlemsstat kan, genom en förklaring som avges vid undertecknandet av detta protokoll eller vid varje annat tillfälle efter undertecknandet, godkänna Europeiska gemenskapernas domstols behörighet att meddela förhandsavgöranden om tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och det första protokollet till den konventionen på de villkor som anges i punkt 2 a) eller punkt 2 b).

2. Varje medlemsstat som avger en förklaring enligt punkt 1 kan ange antingen att

a) varje domstol i den staten, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, får begära att Europeiska gemenskapernas domstol meddelar ett förhandsavgörande i ett ärende som uppkommit vid denna domstol och som rör tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och det första protokollet till den konventionen, när domstolen anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken, eller att

b) varje domstol i den staten får begära att Europeiska gemenskapernas domstol meddelar ett förhandsavgörande i ett ärende som uppkommit vid denna domstol och som rör tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och det första protokollet till den konventionen, när domstolen anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken.

Artikel 3

[1] EGT nr C 313, 23.10.1996, s.1.

1. Protokollet om Europeiska gemenskapernas domstols stadga och dess rättegångsregler skall tillämpas.

2. I enlighet med Europeiska gemenskapens domstols stadga skall varje medlemsstat, oavsett om den har avgivit en förklaring enligt artikel 2, ha rätt att till Europeiska gemenskapens domstol inkomma med inlagor och skriftliga yttranden i ärenden som avhängiggjorts vid domstolen enligt artikel 1.

Artikel 4

1. Detta protokoll skall antas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

2. Medlemsstaterna skall underrätta depositarien när de förfaranden som deras konstitutionella bestämmelser föreskriver för antagande av detta protokoll har genomförts liksom vilka förklaringar som har avgivits enligt artikel 2.

3. Detta protokoll skall träda i kraft 90 dagar efter den underrättelse, som avses i punkt 2, från den stat som är medlem i Europeiska unionen när rådet antar den akt som upprättar detta protokoll och som sist genomför denna formalitet. Protokollet skall emellertid träda i kraft tidigast samtidigt som konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen.

Artikel 5

1. Detta protokoll skall stå öppet för anslutning för varje stat som blir medlem i Europeiska unionen.

2. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

3. Den av Europeiska unionens råd på den anslutande medlemsstatens språk fastställda texten till detta protokoll skall vara giltig.

4. I förhållande till en medlemsstat som ansluter sig till detta protokoll, träder detta i kraft 90 dagar efter dagen för deponeringen av dess anslutningsinstrument, eller på dagen för ikraftträdandet av detta protokoll, om detta ännu inte hunnit träda i kraft vid utgången av nämnda period om 90 dagar.

Artikel 6

Varje stat som blir medlem i Europeiska unionen och som ansluter sig till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen i enlighet med artikel 12 måste godkänna bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 7

1. Varje medlemsstat som är fördragsslutande part får föreslå ändringar av detta protokoll. Varje förslag till ändring skall överlämnas till depositarien, som skall underrätta rådet om detta.

2. Ändringar skall beslutas av rådet som skall rekommendera att medlemsstaterna antar dem i enlighet med sina respektive konstitutionella bestämmelser.

3. De på detta sätt beslutade ändringarna träder i kraft i enlighet med bestämmelserna i artikel 4.

Artikel 8

1. Generalsekreteraren för Europeiska unionens råd skall vara depositarie för detta protokoll.

2. Depositarien skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra underrättelser, instrument och meddelanden som rör detta protokoll.

FÖRKLARING

om att samtidigt anta konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och protokollet om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av denna konvention

Företrädarna för regeringarna i Europeiska unionens medlemsstater, församlade i rådet,

vid undertecknandet av akten om upprättande av protokollet om förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol angående tolkningen av konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

som önskar säkra en så effektiv och enhetlig tolkning som möjligt av nämnda konvention från och med dess ikraftträdande,

förklarar sig beredda att vidta lämpliga åtgärder för att de nationella förfarandena för att anta konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen och av protokollet om dess tolkning skall kunna genomföras samtidigt och så snart som möjligt.

Sammanfattning av Ds 1998:29

I promemorian tas upp frågan om tillträde till vissa internationella åtaganden rörande korruption samt behandlas lagändringar med anledning härav.

I promemorian behandlas först frågan om Sveriges anslutning till två inom Europeiska unionen (EU) utarbetade protokoll till en tidigare konvention om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen. Det första protokollet rör korruption som kan skada gemenskapernas finansiella intressen och i det andra ges EG-domstolen en roll vid tolkning av konventionen och det första protokollet. Vidare behandlas Sveriges anslutning till en likaledes inom EU utarbetad konvention om korruption inom EU, utan koppling till skada för gemenskapernas finanser, samt en inom den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD utarbetad konvention om mutor i internationella affärsförhållanden. Dessutom berörs en FN-deklaration om mutor.

I promemorian föreslås att Sverige ratificerar konventionerna och protokollen. Vidare innehåller den förslag till ändringar i brottsbalken till följd av de åtaganden som görs. Bl. a. föreslås att bestickning av utländska ministrar och parlamentsledamöter straffbeläggs, liksom bestickning och mutbrott av EG-kommissionärer, ledamöter av EU-parlamentet och Revisionsrätten samt domare i EG-domstolen. Dessutom görs strafflagstiftningen tilllämplig också på den situationen att mutan tillfaller någon annan än den vars tjänsteutövning man vill påverka. De särskilda åtalsreglerna i anslutning till bestämmelserna om bestickning och mutbrott anpassas till de föreslagna ändringarna.

Dessutom behandlas Sveriges efterlevnad av en OECD-rekommendation från 1996 om skattebehandling av mutor och bestämmelser om skatteavdragsrätt i den nämnda FN-deklarationen. Här föreslås att det i de svenska skattereglerna införs ett uttryckligt avdragsförbud för mutor och andra otillbörliga belöningar.

Slutligen föreslås en teknisk anpassning i bestämmelsen om mutbrott med anledning av lagstiftningen om totalförsvarsplikt samt att den mutansvariga personkretsen skall utvidgas med personer som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan genomföra vetenskaplig eller motsvarande utredning.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken att 2 kap. 5a §, 10 kap. 5 §, 17 kap. 7 och 17 §§ samt 20 kap. 2 och 5 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
5 a §[1]	
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt *den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål, må* den tilltalade *ej* här i riket lagföras för samma gärning,	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som *har* tillträtt *någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket, får* den tilltalade *inte* här i riket lagföras för samma gärning,
1. om han har frikänts från ansvar,	1. om han *har* frikänts från ansvar,
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	2. om han *har* förklarats skyldig till brottet utan att påföljd ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.
Första stycket gäller *ej* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *ej* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet.	Första stycket gäller *inte* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *inte* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet.
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom dom meddelad i främmande stat och *föreligger ej* på grund av vad förut i denna paragraf sagts hinder mot lagföring, *må* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom dom meddelad i främmande stat och *finns det inte* på grund av vad förut i denna paragraf sagts hinder mot lagföring, *får* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen

[1] Senaste lydelse 1987:761.

bemyndigat därtill.	bemyndigat därtill. *De överenskommelser som avses i första stycket är* *1. den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,* *2. den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,* *3. konventionen d. 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen för gärningar som däri avses,* *4. protokollet d. 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen för gärningar som däri avses, och* *5. konventionen d. 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater gör sig skyldiga till för gärningar som däri avses.* *Har ett brott delvis begåtts här i riket skall första stycket tilllämpas om gärningen omfattas av* *1. konventionen d. 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,* *2. protokollet d. 27 september 1996 till konventionen d. 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen, eller* *3. konventionen d. 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i och brottet delvis begåtts också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats.*	

10 kap.

5 §[1]

Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift, missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms han för *trolöshet mot huvudman* till böter eller fängelse i högst två år. Vad som har sagts nu gäller inte, om gärningen är belagd med straff enligt 1–3 §§.

Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta *en* ekonomisk angelägenhet *eller genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning* eller självständigt handha *en* kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av *en* sådan angelägenhet, *utredning* eller uppgift, missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms han för *trolöshet mot huvudman* till böter eller fängelse i högst två år. Vad som har sagts nu gäller inte, om gärningen är belagd med straff enligt 1–3 §§.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller tillfogat huvudmannen bedande eller synnerligen kännbar skada.

Missbrukar någon, som fått till uppgift att sköta rättslig angelägenhet för någon annan till förfång för huvudmannen sin förtroendeställning, döms han enligt första stycket, även om angelägenheten inte är av ekonomisk eller teknisk art.

17 kap.

7 §[2]

Den som till *arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 §* lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, dömes för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som till

1. arbetstagare,

2. annan som avses i 20 kap. 2 §,

3. främmande stats minister, ledamot av lagstiftande församling eller ledamot av organ motsvarande dem som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 1, eller

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar främmande stats myndighet

lämnar, utlovar eller erbjuder, *för denne själv eller för annan*, muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, *döms* för *bestickning* till böter eller fängelse

[1] Senaste lydelse 1986:123.
[2] Senaste lydelse 1977:103.

i högst två år.

17 kap.

17 §[1]

Har bestickning skett i förhållande till någon som *ej är arbetstagare hos staten eller hos kommun och som ej omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, må* åklagare väcka åtal endast om brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den för bestickningen utsatte eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Har bestickning skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,

2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4 eller 6 och

3. inte är främmande stats minister eller ledamot av lagstiftande församling,

får åklagare väcka åtal endast om brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den för bestickningen utsatte eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

20 kap.

2 §[2]

Arbetstagare som tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *är krigsman enligt lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m.* eller

Arbetstagare som, *för sig själv eller för annan,* tar emot, låter sig utlova eller begär, muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.* eller

[1] Senaste lydelse 1977:103.
[2] Senaste lydelse 1993:207.

annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu sägs utövar myndighet,

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift.

annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu sägs utövar myndighet,

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta *en* rättslig eller ekonomisk angelägenhet *eller att genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning* eller *att* självständigt handha *en* kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av *en* sådan angelägenhet, *utredning* eller uppgift, *och*

6. ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission, Europaparlamentet eller Europeiska gemenskapernas revisionsrätt eller domare i Europeiska gemenskapernas domstol.

20 kap.

5 §[1]

Åklagare *må*, utan hinder av vad *eljest må vara* stadgat, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *honom åligger* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av vad i första stycket sägs skall dock gälla

1. vad i denna balk stadgas att åtal *ej må* ske utan förordnande av regering eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat allenast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som sägs i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *ej* omfattas av första stycket, må åklagare väcka åtal endast om

Åklagare *får*, utan hinder av vad *som annars är* stadgat, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *som åligger honom* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av vad i första stycket sägs skall dock gälla

1. vad i denna balk stadgas att åtal *inte får* ske utan förordnande av regering eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat allenast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som sägs i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *inte* omfattas av första stycket *eller av 2 § andra stycket 6*, *får*

[1] Senaste lydelse 1977:103.

brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

åklagare väcka åtal endast om brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Är *ej* för visst fall annat stadgat, *må* åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Är *inte* för visst fall annat stadgat, *får* åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gäller särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928:370) att 20 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

20 §[1]

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (bruttointäkt) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får inte göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, så som vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar eller kottar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

ränta enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349), 52, 52 a och 55 §§ lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 5 kap. 12 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, 31 § tullagen (1994:1550), 60 § fordonsskattelagen (1988:327), 36 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd och 19 kap. 2 och 4-9 §§ skattebetalningslagen (1997:483) samt dröjsmålsavgift beräknad enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift;

avgift enligt lagen (1972:435) om överlastavgift;

avgift enligt 10 kap. plan- och bygglagen (1987:10);

avgift enligt 10 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529);

avgift enligt 8 kap. 5 § arbetsmiljölagen (1977:1160);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982:673);

avgift enligt 21 § insiderlagen (1990:1342);

avgift enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag;

skadestånd, som grundas på lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

skatteavdrag för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt skattebetalningslagen (1997:483);

[1] Senaste lydelse enligt prop. 1997/98:90.

avgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978:268);

miljösanktionsavgift enligt 30 kap. miljöbalken;

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

avgift enligt 18 § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

avgift enligt 10 kap. 5 § lagen (1994:1776) om skatt på energi;

ingående skatt enligt mervärdesskattelagen (1994:200) för vilken det finns rätt till avdrag enligt 8 kap. eller rätt till återbetalning enligt 10 kap. nämnda lag;

avgift enligt 11 kap. 16 § och 13 kap. 6 a § aktiebolagslagen (1975:1385);

kostnader för muta eller annan otillbörlig belöning.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999 och tillämpas första gången vid 2000 års taxering.

Förteckning över remissinstanser Ds 1998:29

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av följande instanser:

Riksdagens ombudsmän, Göta hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Göteborgs tingsrätt, Länsrätten i Stockholms län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Generaltullstyrelsen, Bokföringsnämnden, Riksrevisionsverket, Närings- och teknikutvecklingsrådet, Kommerskollegium, Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, EU-bedrägeridelegationen, Statskontoret, Landstingsförbundet, Riksskatteverket, Luftfartsverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Institutet mot mutor, Byggentreprenörerna, Sveriges akademikers centralorganisation SACO, Föreningen Auktoriserade Revisorer, Företagarnas Riksorganisation, Lantbrukarnas Riksförbund, Läkemedelsindustriföreningen, Skogsägarnas Riksförbund, Svenska Bankföreningen, Svenska Revisorssamfundet, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges Reklambyråförbund, Annonsörföreningen, Direktreklamföretagens branchförbund SWEDMA, Sveriges Redovisningskonsulters Förbund, Apoteksbolaget AB och Svenska Nationalkommittén ICC.

Yttranden har dessutom inkommit från följande instanser.
Industriförbundet, Näringslivets Skattedelegation, Svenska Arbetsgivareföreningen SAF samt Stockholms Handelskammare.

Lagrådsremissens lagförslag

Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 5a §, 10 kap. 5 §, 17 kap. 7 och 17 §§ samt 20 kap. 2 och 5 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 9 kap 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	5 a §[7]
Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt *den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar eller den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål, må* den tilltalade *ej* här i riket lagföras för samma gärning,	Har fråga om ansvar för gärning prövats genom lagakraftägande dom, meddelad i främmande stat där gärningen förövats eller i främmande stat som har tillträtt *någon av de överenskommelser som anges i fjärde stycket*, *får* den tilltalade *inte* här i riket lagföras för samma gärning,
1. om han har frikänts från ansvar,	1. om han har frikänts från ansvar,
2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts,	2. om han har förklarats skyldig till brottet utan att påföljd ådömts,
3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller	3. om ådömd påföljd har verkställts i sin helhet eller verkställigheten pågår, eller
4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.	4. om ådömd påföljd har bortfallit enligt lagen i den främmande staten.
Första stycket gäller *ej* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *ej* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet	Första stycket gäller *inte* i fråga om brott som avses i 1 § eller 3 § 4, 6 eller 7 såvida *inte* lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet

[7] Senaste lydelse 1987:761.

Har fråga om ansvar för gärning prövats genom dom meddelad i främmande stat och *föreligger ej på grund av vad förut i denna paragraf sagts hinder mot lagföring*, *må* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat *därtill*.

eller sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Om en fråga om ansvar för *en* gärning *har* prövats genom *en* dom meddelad i *en* främmande stat och *om det inte finns* hinder mot lagföring på grund av vad *som* förut sagts i denna paragraf, *får* åtal för gärningen väckas här i riket endast efter förordnande av regeringen eller den som regeringen bemyndigat.

De överenskommelser som avses i första stycket är

1. den europeiska konventionen d. 28 maj 1970 om brottmålsdoms internationella rättsverkningar,

2. den europeiska konventionen d. 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål,

3. konventionen d. 26 juli 1995 om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen för gärningar som däri avses,

4. protokollet d. 27 september 1996 till konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen för gärningar som däri avses, och

5. konventionen d. 26 maj 1997 om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i för gärningar som däri avses.

Har ett brott begåtts delvis här i riket och delvis också inom den medlemsstats territorium där domen meddelats, skall första stycket tillämpas om gärningen omfattas av de överenskommelser som anges i fjärde stycket 3–5.

9 kap

3 a §

Den som, i strid med föreskrifter eller villkor, använder ett bidrag eller utnyttjar en förmån som helt eller delvis finansieras över eller på annat sätt påverkar Europeiska gemenskapernas budgetar för ett

annat ändamål än det som bidraget eller förmånen har beviljats för, skall dömas för subventionsmissbruk till böter eller fängelse i högst två år. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

10 kap.

5 §[8]

Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift, missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms *han* för *trolöshet mot huvudman* till böter eller fängelse i högst två år. Vad som har sagts nu gäller inte, om gärningen är belagd med straff enligt 1–3 §§.

Den som som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan

1. sköta *en* ekonomisk angelägenhet,

2. genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning,

3. självständigt *sköta en* kvalificerad teknisk uppgift, eller

4. övervaka utförandet av en sådan uppgift som anges i 1, 2 eller 3,

missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms för *trolöshet mot huvudman* till böter eller fängelse i högst två år. Vad som har sagts nu gäller inte, om gärningen är belagd med straff enligt 1–3 §§.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen begagnat falsk handling eller vilseledande bokföring eller tillfogat huvudmannen betydande eller synnerligen kännbar skada.

Missbrukar någon, som fått till uppgift att sköta rättslig angelägenhet för någon annan, till förfång för huvudmannen sin förtroendeställning, döms han enligt första stycket, även om angelägenheten inte är av ekonomisk eller teknisk art.

17 kap.

7 §[9]

Den som till *arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 §* lämnar, utlovar eller erbjuder muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, *dömes* för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som till

1. arbetstagare,

2. annan som avses i 20 kap. 2 §,

3. främmande stats minister, ledamot av lagstiftande församling eller ledamot av organ motsvarande dem som avses i 20 kap. 2 § andra stycket 1, eller

[8] Senaste lydelse 1986:123.
[9] Senaste lydelse 1977:103.

4. någon som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar främmande stats myndighet

lämnar, utlovar eller erbjuder, *för denne själv eller för annan,* muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, *döms* för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

17 §[10]

Har bestickning skett i förhållande till någon som *ej är arbetstagare hos staten eller hos kommun och som ej omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, må* åklagare väcka åtal endast om brottet angives till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den för bestickningen utsatte eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

I vissa fall av bestickning får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den som utsatts för bestickningen eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta gäller om bestickning skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,
2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4 eller 6 och
3. inte är främmande stats minister eller ledamot av lagstiftande församling.

20 kap.

2 §[11]

Arbetstagare som tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten

Arbetstagare som, *för sig själv eller för annan,* tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten

[10] Senaste lydelse 1977:103.
[11] Senaste lydelse 1993:207.

eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *är krigsman enligt lagen (1986:644) om disciplinförseelser av krigsmän, m.m.* eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta *rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller självständigt handha kvalificerad teknisk uppgift eller övervaka skötseln av sådan angelägenhet eller uppgift.*

eller till kommun, landsting, kommunalförbund, församling, kyrklig samfällighet eller allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,

3. den som *omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.* eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,

4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och

5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan

a) sköta en rättslig eller ekonomisk angelägenhet,

b) genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning,

c) självständigt sköta en kvalificerad teknisk uppgift, eller

d) övervaka utförandet av en sådan uppgift som anges i a, b eller c, och

6. ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission, Europaparlamentet eller Europeiska gemenskapernas revisionsrätt eller domare i Europeiska gemenskapernas domstol.

5 §[12]

Åklagare *må*, utan hinder av vad *eljest må vara* stadgat, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *honom åligger* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av *vad* i första stycket *sägs* skall dock gälla

1. vad i denna balk *stadgas* att åtal *ej må* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

Åklagare *får*, utan hinder av vad *som annars är föreskrivet*, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad *som åligger honom* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av *bestämmelserna* i första stycket skall dock gälla

1. vad *som* i denna balk *föreskrivs om* att åtal *inte får* ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat

[12] Senaste lydelse 1977:103.

2. vad i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat *allenast* om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som *sägs* i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *ej* omfattas av första stycket, *må* åklagare väcka åtal endast om brottet *angives* till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Är ej för visst fall annat stadgat, *må* åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

och

2. vad *som* i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat *endast* om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som *avses* i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som *inte* omfattas av första stycket *eller av 2 § andra stycket 6*, *får* åklagare väcka åtal endast om brottet *anges* till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gälla särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunalskattelagen (1928:370) att 20 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse | Föreslagen lydelse

20 §[13]

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (bruttointäkt) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får inte göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, så som vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar eller kottar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

ränta enligt 8 kap. 1 § studiestödslagen (1973:349), 52, 52 a och 55 §§ lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 5 kap. 12 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter, 31 § tullagen (1994:1550), 60 § fordonsskattelagen (1988:327), 36 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd och 19 kap. 2 och 4–9 §§ skattebetalningslagen (1997:483) samt dröjsmålsavgift beräknad enligt lagen (1997:484) om dröjsmålsavgift;

avgift enligt lagen (1972:435) om överlastavgift;

avgift enligt 10 kap. plan- och bygglagen (1987:10);

avgift enligt 10 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529);

avgift enligt 8 kap. 5 § arbetsmiljölagen (1977:1160);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982:673);

avgift enligt 21 § insiderlagen (1990:1342);

avgift enligt 22 § tredje stycket lagen (1993:737) om bostadsbidrag;

skadestånd, som grundas på lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

företagsbot enligt 36 kap. brottsbalken;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

skatteavdrag för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt skattebetalningslagen (1997:483);

[13] Senaste lydelse 1998:816.

avgift enligt lagen (1976:206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978:268);

miljösanktionsavgift enligt 30 kap. miljöbalken;

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor;

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

avgift enligt 18 § lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar;

avgift enligt 10 kap. 5 § lagen (1994:1776) om skatt på energi;

ingående skatt enligt mervärdesskattelagen (1994:200) för vilken det finns rätt till avdrag enligt 8 kap. eller rätt till återbetalning enligt 10 kap. nämnda lag;

avgift enligt 11 kap. 16 § och 13 kap. 6 a § aktiebolagslagen (1975:1385);

utgifter för muta eller annan otillbörlig belöning.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999 och tillämpas i fråga om utgifter efter ikraftträdandet.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-11-13

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 5 november 1998 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Lars Werkström.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet.

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

2 kap. 5 a §

I fjärde stycket 3-5 anges namnet på den internationella överenskommelsen med tillägget "för gärningar som däri avses". Avsikten är därvid att en dom i en konventionsstat skall utgöra hinder för lagföring i Sverige endast om lagföringen avser någon gärning som omfattas av respektive överenskommelse. Formuleringen antyder dock snarare att det citerade uttrycket ingår i namnet på överenskommelsen. Bäst vore om begränsningen kunde brytas ut till en särskild mening. Detta är emellertid svårt med hänsyn till paragrafens konstruktion. Det torde därför få accepteras att begränsningen anges särskilt i varje punkt. Den bör dock därvid ges en något mindre kryptisk formulering, exempelvis:", dock endast om gärningen omfattas av överenskommelsen".

9 kap. 3 a §

Den föreslagna bestämmelsen är i viss mån en främmande fågel i svensk straffrätt. I fråga om bedrägeriansvar förutsätts att motpartens disposition påverkats av ett vilseledande, t.ex. genom att gärningsmannen vilselett om sin vilja eller förmåga att fullgöra ett avtal som ingås. För ett förskingringsansvar förutsätts att gärningsmannen inte kan redovisa för den mottagna egendomen. Förslaget innebär att själva förpliktelsen att fullgöra avtalet straffsanktioneras. För att ansvarsbestämmelsen inte skall leda till stötande resultat torde det vara nödvändigt att strängt hålla fast vid att bidraget skall användas just för annat ändamål. Att bidragstagaren försökt men misslyckats med att fullgöra sitt åtagande bör inte kunna leda till straff. Antag exempelvis att en lantbrukare tagit emot ett bidrag för att odla en viss gröda som senare visar sig vara otjänlig för mark- och klimatförhållanden på hans gård, så att han måste övergå till annan odling. Eller antag att en vetenskapsman tar emot bidrag för ett visst forskningsprojekt som visar sig förfelat och måste överges för någon annan

forskningsuppgift, dock först sedan han förbrukat medlen för sitt uppehälle under den tid projektet pågick. Inte i någotdera fallet torde straffansvar böra inträda. Båda får anses ha använt bidraget för avsett ändamål ehuru med misslyckat resultat. Men avgränsningen mot det straffbara området kan bli besvärlig och medföra tillämpningssvårigheter.

Det hade varit önskvärt att de fall då bestämmelsen kan bli tillämplig analyserats mer ingående. Emellertid grundar den sig på en EUkonvention och fyller i sin kärna ett angeläget ändamål. Sverige bör inte försena ratifikationen av överenskommelsen. Lagrådet godtar därför den förslagna bestämmelsen med tillägget att den torde förutsätta en betydande restriktivitet vid tillämpningen.

10 kap 5 §

De ändringar som föreslås beträffande brottet trolöshet mot huvudman har föranletts av de motsvarande ändringar som i lagrådsremissen föreslås beträffande mutbrott i 20 kap. 2 § brottsbalken. Av motiven kan slutsatsen dras, att ändringarna i 10 kap. 5 § närmast setts som en teknisk justering.

I 10 kap. 5 § första stycket 2 föreslås en utvidgning av den krets personer som omfattas av bestämmelsen. Straffansvar skall också gälla för den som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning och som missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen. Som exempel på personer som avses anges i motiven (avsnitten 5.5.4 och 5.6.2) bl. a. en konsult som av Socialstyrelsen fått i uppdrag att bedöma om ett visst preparat är sådant att det motsvarar kraven för registrering som läkemedel, en person som anlitats för att genomföra en geologisk undersökning i samband med gruvprospektering samt en av domstol eller part anlitad sakkunnig, t.ex. en barnpsykolog.

Om en sådan person som nu åsyftas tar emot ersättning för att leverera en felaktig eller bristfällig analys är tanken, att han skall omfattas av det i lagrådsremissen föreslagna ansvaret för mutbrott. Något egentligt behov av att gärningen samtidigt skall vara straffbar som trolöshet mot huvudman, ett brott som inte har högre straffskala än mutbrottet, torde knappast föreligga. Bestämmelsen i 10 kap. 5 § får däremot självständig betydelse i de fall där den som genomför utredningen varken tar emot, låter sig utlovas eller begär någon otillbörlig belöning för sitt handlande, utan avger ett felaktigt eller vilseledande utlåtande av något annat kanske mer personligt skäl. Av lagrådsremissen framgår emellertid inte, huruvida det finns ett behov av en kriminalisering som sträcker sig utöver de fall där otillbörlig ersättning förekommit.

För att ansvar för trolöshet mot huvudman enligt bestämmelsens första stycke skall ifrågakomma, måste gärningen skada huvudmannen. Härmed menas att denne tillfogas ekonomisk skada (NJA II 1942 s. 462 och 467, Kommentar till Brottsbalken, Del I, 6 uppl. 1995, s. 551 ff, och Jareborg, Brotten, Andra häftet, 2 uppl. 1986, s. 261 och 264). Skadan

skall dessutom vara täckt av gärningsmannens uppsåt. Det torde vara klart, att ekonomisk skada för huvudmannen kan uppstå i vissa av de fall som den föreslagna bestämmelsen avser att fånga in, men att rekvisitet i andra fall kommer att brista. Det senare gäller t.ex. den ovan nämnda av Socialstyrelsen anlitade konsulten eller den av domstol anlitade sakkunnige. Av detta skäl blir i realiteten det kriminaliserade området mindre än vad som synes avsett.

Det som nu senast sagts leder - om någon ändring av 10 kap. 5 § överhuvudtaget skall göras i detta sammanhang - till frågan, om inte den nya personkretsen snarare borde ha sin plats i bestämmelsens tredje stycke, som gäller missbruk av uppgift att sköta rättslig angelägenhet, vilket är ett brott som inte är ett förmögenhetsbrott i egentlig mening. Syftet med stadgandet i tredje stycket är snarare att inskärpa vikten av att den som skall sköta annans rättsliga angelägenheter inte handlar till förfång för huvudmannen (jfr NJA II 1962 s. 227 f). Här krävs således endast "förfång", något som inkluderar inte bara ekonomisk skada utan även olägenheter och besvär av annat slag (jfr NJA II 1942 s. 468 och Jareborg a.a. s. 269). Placeras den nya persongruppen i tredje stycket undviks dessutom rekvisitet att gärningsmannen skall ha fått sin uppgift "på grund av förtroendeställning" i förhållande till huvudmannen. (Jfr Kommentaren till Brottsbalken s. 547 f och Jareborg a.a. s. 261. En annan sak är att en förtroendeställning uppkommer sedan uppgiften erhållits.) Detta rekvisit kan brista t.ex. då en av part anlitad sakkunnig, därtill mutad av motparten, avger ett felaktigt eller vilseledande utlåtande i en process. Rekvisitet uppställs inte, då det gäller uppgiften att sköta en rättslig angelägenhet. Görs ändringen på det av Lagrådet nu antydda sättet måste å andra sidan observeras, att det inte finns något grovt brott av den variant av trolöshetsbrottet som regleras i tredje stycket.

Enligt Lagrådets mening bör dock en ändring av 10 kap. 5 § anstå till dess att en mer ingående analys av behovet, innebörden och konsekvenserna av en sådan lagändring hunnit genomföras.

17 kap. 7 §

I bestämmelserna om bestickning och mutbrott föreslås de ändringarna att det döms till ansvar för förmåner för funktionären själv eller för annan. Mot bakgrund av även europeiska erfarenheter är detta en högst rimlig utvidgning, till dels endast ett förtydligande. Att exempelvis en politiker genomför en vapenaffär med vetskap om att vapenleverantören lämnar ett stort bidrag till hans politiska parti kan naturligtvis inte betraktas som annat än tagande av muta.

Samtidigt måste försiktighet iakttas så att inte bestämmelsen inkräktar på medborgarnas frihet att sluta sig samman för allmänna syften. I författningskommentaren förs ett resonemang vars kärnpunkt är att en förmån som tillfaller en förening eller annat organ med vars ideella målsättning en funktionär sympatiserar knappast kan anses som en muta eller annan otillbörlig belöning om inte förmånen på något mer konkret sätt gynnar funktionären. Resonemanget synes utgöra en vidareutveckling av förar-

betsuttalanden av mutansvarskommittén om förmåner till funktionärens hustru eller annan närstående; ansvaret ansågs i detta hänseende vara i allmänhet begränsat till sådant som kunde sägas ligga inom egennyttans ram (SOU 1974:37 s. 142). Skillnaden blir emellertid väsentlig mellan vad som kan följa av en extensiv lagtolkning och en i lagtexten intagen föreskrift att bestämmelsen gäller även förmåner "för annan".

Snarare torde skillnaden mellan vad som kan föranleda ansvar och vad som bör vara straffritt ligga i vad som också antyds i författningskommentaren med avseende på bidrag till politiska partier, nämligen i kravet på otillbörlighet och samband med funktionärens tjänsteutövning. Den närmare bedömningen av begreppet otillbörlighet är beroende av sed och allmän uppfattning och låter sig inte preciseras i lagtext; vad som bör anses otillbörligt kan växla från tid till annan och vara olika på olika verksamhetsområden (Lena Holmqvist m.fl. Brottsbalken, kap. 13-24, Stockholm 1998, s. 20:43). Allmänna bidrag från medborgarna till politiska partier måste anses ligga inom ramen för sedvänjan, även om de syftar till att politikerna skall bli valda för att genomföra en politik som bidragsgivarna sympatiserar med eller till och med finner motsvara den egna plånbokens intressen, och kan inte anses generellt otillbörliga.

20 kap. 2 §

Bestämmelsen i andra stycket 5 överensstämmer inte helt med förebilden i 10 kap 5 §. I motsats till vad som föreskrivs i 10 kap. 5 § tredje stycket krävs således enligt 20 kap. 2 § andra stycket 5, att den som fått till uppgift att för någon annan sköta en rättslig angelägenhet skall ha fått denna uppgift "på grund av förtroendeställning" i förhållande till huvudmannen. Samma rekvisit uppställs beträffande den nya personkrets som nu föreslås införd. Lagrådet, som hänvisar till sitt yttrande i anledning av förslaget till ändring i 10 kap. 5 §, efterlyser en analys av rekvisitets betydelse då det gäller denna utvidgade persongrupp.

Lagrådet hänvisar vidare till sitt yttrande i anledning av förslaget till ändring i 17 kap. 7 §.

Förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 december 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Freivalds, Åsbrink, Schori, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén

Föredragande: Laila Freivalds

Regeringen beslutar proposition EU-bedrägerier och korruption

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-rättsakter
Lag om ändring i brottsbalken		496Y1023(01) 495Y1127(03) 497Y0625(01)